

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фінансів**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету
д.е.н., проф. _____ Діброва А.Д.

Протокол №10 від “20” червня 2019 р.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
З дисципліни “Фінанси підприємств”**

для підготовки фахівців ОС “Бакалавр”
спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Київ-2019

ЗМІСТ

1. Анотація
2. Робоча програма навчальної дисципліни
3. Конспекти лекцій
4. Підручники, навчальні посібники, методичні матеріали для студентів денної та заочної форм навчання.

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ”

Фінанси підприємств є основою фінансової системи країни. Фінансовий стан підприємств суттєво впливає на фінансове становище країни в цілому. Належне функціонування фінансового механізму неможливе без відповідно підготовлених фахівців, які були б обізнані з теоретичними та практичними аспектами організації фінансової діяльності.

Метою дисципліни є навчити майбутніх фахівців орієнтуватися в усіх сторонах фінансової діяльності суб'єктів підприємницької діяльності в рамках, визначених в Україні нормами фінансового законодавства.

Предметом вивчення дисципліни є процеси формування, розподілу і використання фінансових ресурсів для задоволення потреб виробництва і реалізації продукції та здійснення інших видів підприємницької діяльності.

АНОТАЦИЯ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ “ФИНАНСЫ ПРЕДПРИЯТИЙ”

Финансы предприятий являются основой финансовой системы страны. Финансовое состояние предприятий существенно влияет на финансовое положение страны в целом. Надлежащее функционирование финансового механизма невозможно без соответственно подготовленных специалистов, которые были бы знакомы с теоретическими и практическими аспектами организации финансовой деятельности.

Целью дисциплины является научить будущих специалистов ориентироваться во всех сторонах финансовой деятельности субъектов предпринимательской деятельности в рамках, определенных в Украине нормами финансового законодательства.

Предметом изучения дисциплины являются процессы формирования, распределения и использования финансовых ресурсов для удовлетворения потребностей производства и реализации продукции и осуществления других видов предпринимательской деятельности.

THE DISCIPLINE ANNOTATION "Finance Companies"

Finance companies are the foundation of the financial system. The financial condition of enterprises significantly affect the financial situation of the country. The proper functioning of the financial mechanism to be accompanied by trained professionals who would be familiar with the theoretical and practical aspects of financial performance.

The purpose of discipline is to train future professionals to focus on all aspects of the financial activities of business entities within the specified norms in Ukraine financial legislation.

The object of discipline is the process of formation, distribution and use of financial resources to meet the needs of production and sales, and perform other business activities".

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кафедра фінансів

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

А.Д.Діброва

Протокол №10 від “20” червня 2019 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри фінансів

Протокол №11 від 10 червня 2019 р.

Завідувач кафедри

Н.М. Давиденко

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Фінанси підприємств

(назва навчальної дисципліни)
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність _____072 «Фінанси, банківська справа і страхування» _____

спеціалізація _____
(назва спеціальності)

факультет _____Економічний _____
(назва факультету)

Розробники: к.е.н., доц. Лемішко О.О.; к.е.н., старший викладач Тітенко З.М.

Київ – 2019 р.

Опис навчальної дисципліни

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітнього ступеня		
Освітньо-кваліфікаційний ступінь	<u>бакалавр</u> (бакалавр, спеціаліст, магістр)	
Напрямок підготовки	<u>«Фінанси і кредит»</u> (шифр і назва)	
Спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (шифр і назва)	
Спеціалізація	Фінанси, банківська справа та страхування	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	<u>150</u>	
Кількість кредитів ECTS	<u>5</u>	
Кількість змістових модулів	<u>3</u>	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	<u>курсова робота</u> (назва)	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	<u>3</u>	<u>3</u>
Семестр	<u>6</u>	<u>6</u>
Лекційні заняття	<u>30</u> год.	<u>10</u> год.
Практичні, семінарські заняття	<u>30</u> год.	<u>10</u> год.
Лабораторні заняття	<u>-</u> год.	<u>-</u> год.
Самостійна робота	<u>90</u> год.	<u>130</u> год.
Індивідуальні завдання	<u>-</u> год.	<u>-</u> год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання:—	<u>4</u> год.	

Фахові компетенції студента по дисципліні: здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі «Фінанси» (спеціальність – «Фінанси підприємств») в ході професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

1. Розуміння та здатність до критичного осмислення концептуальних основ фінансів підприємств, узагальнення засад і закономірностей функціонування та розвитку фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

2. Здатність опановувати та усвідомлювати інформацію щодо сучасного стану і тенденцій розвитку фінансової діяльності суб'єктів господарювання

3. Здатність визначати вартість і структуру фінансових джерел для визначення середньозваженої вартості капіталу підприємства.

4. Здатність використовувати базові знання і практичні навички щодо оцінки фінансового стану підприємства.

Результати вивчення дисципліни - вміння використовувати теоретичний та методичний інструментарій фінансової, економічної, математичної, статистичної та інших наук для діагностики стану фінансової діяльності суб'єктів господарювання; здатність аналізувати фінансову звітність, інтерпретувати та використовувати фінансову та пов'язану з нею інформацію для вибору оптимального рішення щодо ефективної фінансової діяльності суб'єктів господарювання; здатність обґрунтовувати, приймати професійні рішення щодо вибору оптимального варіанту фінансового розвитку суб'єктів господарювання з обґрунтуванням раціональних джерел фінансування розвитку підприємства та брати відповідальність за відповідне рішення.

Обов'язкові компоненти дисципліни: Теми лекційних занять

Тема 1. ОСНОВИ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 2. ГРОШОВИЙ ОБОРОТ ТА СФЕРИ ЗАСТОСУВАННЯ ГОТІВКОВИХ І БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Тема 3. ЗМІНА ВАРТОСТІ ПЛАТЕЖІВ В ЧАСОВОМУ ІНТЕРВАЛІ

Тема 4. ГРОШОВІ ПОТОКИ, ДОХОДИ І ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 5. ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Тема 6. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 7. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РУХУ
ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Тема 8. КРЕДИТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 9. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ
НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Тема 10. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 11. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Тема 12. ФІНАНСОВА САНАЦІЯ І БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: є навчити майбутніх фахівців орієнтуватися в усіх сторонах фінансової діяльності суб'єктів підприємницької діяльності в рамках, визначених в Україні нормами фінансового законодавства.

Завдання полягають у:

- з'ясуванні сутності фінансових ресурсів підприємств, методів та джерел їх формування, організації фінансової діяльності підприємств;
- набутті навичок здійснення розрахунків грошових надходжень, прибутку і його розподілу, впливу оподаткування на використання прибутку, визначенні потреби в оборотних коштах, джерел фінансування відтворення основних виробничих засобів;
- оволодінні методами оцінки фінансового стану, фінансового планування, санації підприємств.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- суть, функції і складові фінансів підприємств;
- принципи формування та реалізації фінансових відносин суб'єкта господарювання;
- норми і правила здійснення розрахункових операцій;
- організації фінансової роботи на підприємстві;
- технологію проведення фінансових розрахунків та визначення фінансових результатів;
- джерела фінансового забезпечення функціонування оборотних засобів та оновлення основних засобів;
- технологію оцінки фінансового стану, розрахунків при фінансово-інвестиційній діяльності, фінансового планування та прогнозування;
- аналізувати забезпечення підприємства фінансовими ресурсами;
- основи оподаткування підприємницької діяльності;
- методи фінансової санації та виведення його з кризи.

вміти:

- оформляти розрахунково-платіжні документи;
- здійснювати розрахунки з фінансової та інвестиційної діяльності;
- визначати фінансові результати господарювання;
- визначати розміри непрямих податків;
- аналізувати та прогнозувати показники фінансового стану;
- визначати кредитоспроможність;
- планувати виручку, прибутки та витрати;
- нараховувати амортизацію;
- обґрунтовувати джерела фінансових ресурсів;
- планувати заходи з фінансового оздоровлення підприємства.

3.Програма та структура навчальної дисципліни для
- повного терміну денної (заочної) форми навчання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ГРОШОВІ РОЗРАХУНКИ І ГРОШОВІ НАДХОДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Тема лекційного заняття 1. ОСНОВИ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Поняття і сутність фінансів підприємств. Функції фінансів як внутрішня властивість і форма прояву їх сутності. Фінанси підприємств в умовах формування ринкової економіки. Сфери фінансових відносин підприємств. Фінансові відносини між підрозділами підприємств, між господарюючими суб'єктами з державою, з банками, страховими компаніями. Грошові доходи, грошові фонди, фінансові ресурси підприємств. Методи і способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування фінансових ресурсів. Внутрішні і зовнішні джерел. Власні, позичені і залучені кошти. Державне регулювання формування фінансових ресурсів підприємств та ефективності їх використання.

Основи організації фінансів підприємств: саморегулювання, самоокупність, самофінансування.

Особливості організації фінансів залежно від форми власності, галузі економіки, організації бізнесу, сфери діяльності. Фінансова діяльність підприємства. Зміст, задачі і організація фінансової роботи на підприємствах.

Тема лекційного заняття 2. ГРОШОВИЙ ОБОРОТ ТА СФЕРИ ЗАСТОСУВАННЯ ГОТІВКОВИХ І БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сутність і значення грошового обороту. Грошові розрахунки у діяльності підприємств. Принципи організації розрахунків. Порядок відкриття підприємствами поточного, валютного, позичкового, депозитного та інших рахунків у банку. Використання поточних грошових коштів. Форми безготівкових розрахунків. Розрахунки платіжними дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями, акредитивами, чеками, векселями, платіжними вимогами.

Розрахунки при наданні факторингових послуг підприємствам. Вимоги до їх проведення і сфера використання. Готівково-грошові розрахунки на підприємствах і сфера їхнього застосування. Організація грошово-готівкових розрахунків.

Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст і значення для забезпечення господарської діяльності. Порядок пред'явлення претензій по розрахунках. Економічні і фінансові санкції в системі грошових розрахунків і платежів.

Тема лекційного заняття 3. ЗМІНА ВАРТОСТІ ПЛАТЕЖІВ В ЧАСОВОМУ ІНТЕРВАЛІ

Фактори, що впливають на зміну вартості грошей з часом: ризик, інфляція, схильність до ліквідності. Поняття фінансової ренти (ануїтету). Розрахунки при фінансово-інвестиційних операціях. Нарахування простих та складних відсотків. Звичайна та процентна облікова ставки.

Майбутня та теперішня вартість грошей. Дисконтна ставка. Майбутня та теперішня вартість фінансової ренти пренумерандо та постнумерандо. Строкова та довічна фінансова рента.

Фінансові таблиці факторів теперішньої та майбутньої вартості. Основні формули для фінансових обчислень.

Тема лекційного заняття 4. ГРОШОВІ ПОТОКИ, ДОХОДИ І ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВ

Економічна характеристика, склад і класифікація грошових потоків. Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг). Фактори, які впливають на величину виручки. Особливості формування виручки від реалізації на підприємствах окремих галузей економіки. Розрахунок та планування виручки. Формування виручки від реалізації продукції в часі. Визначення моменту реалізації. Розподіл виручки від реалізації продукції. Формування та розподіл валового і чистого доходу.

Грошові надходження від іншої реалізації: основних засобів, матеріалів, нематеріальних активів, інші надходження. Надходження від фінансових інвестицій: дивіденди від володіння корпоративними правами, від державних цінних паперів. Проценти, що їх нараховано підприємствам за депозитними рахунками. Бюджетні дотації, субвенції. Отримання фінансової допомоги. Страхові відшкодування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2: ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Тема лекційного заняття 5. ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ

Економічний зміст прибутку. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Загальний прибуток підприємства і його склад.

Прибуток від реалізації продукції. Фактори, які впливають на формування прибутку. Собівартість продукції та її вплив на прибуток.

Установлення цін на продукцію, їх вплив на формування прибутку. Рентабельність продукції. Прибуток від реалізації інших активів. Позареалізаційний прибуток, його склад і формування.

Методи розрахунку прибутку. Рентабельність підприємства.

Розподіл прибутку підприємства, його зміст і економічне значення. Розподіл прибутку між державою та господарюючими суб'єктами. Формування чистого прибутку підприємств і його використання. Фонди грошових коштів підприємства, що утворюються за рахунок чистого прибутку. Виплата дивідендів. Нерозподілений прибуток і його використання.

Тема лекційного заняття 6. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Система оподаткування підприємств, її функції і призначення. Види податків, що сплачують підприємства, джерела їх оплати. Механізм і напрямки впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність. Непрямі податки і

особливості їхнього впливу на фінансово-господарську діяльність господарюючих суб'єктів. Податок на додану вартість. Платники податку. Об'єкти оподаткування. Механізм сплати до бюджету. Порядок відшкодування сум податку на додану вартість, сплачених підприємством за матеріальні ресурси (роботи, послуги), основні засоби.

Прямі податки. Податок на прибуток підприємств. Порядок визначення оподаткованого прибутку. Вплив оподаткування прибутку на фінансово-господарську та інвестиційну діяльність підприємства.

Особливості оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Єдиний податок IV групи.

Тема лекційного заняття 7. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РУХУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Сутність оборотних коштів та їх організація. Склад і розміщення оборотних коштів. Необхідність і методи визначення потреби в оборотних коштах. Метод прямого розрахунку і сфера його застосування. Поняття норм і нормативів оборотних коштів, їх розрахунків. Економічний метод обчислення потреби в оборотних коштах і його використання.

Джерела формування оборотних коштів. Власні оборотні кошти. Позичені і залучені оборотні кошти. Показники стану оборотних коштів. Нестача власних оборотних коштів, її визначення, причини виникнення і джерела поповнення.

Показники ефективності використання оборотних коштів. Оборотність оборотних коштів і шляхи її прискорення. Коефіцієнти, що характеризують використання оборотних коштів.

Тема лекційного заняття 8. КРЕДИТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Індивідуальний кругообіг коштів підприємства, необхідність збалансування матеріальних і фінансових ресурсів – основа залучення кредитів. Форми кредитів, які використовуються в господарській діяльності підприємств. Банківський, комерційний, лізинговий, іпотечний, бланковий, консорціумний кредити. Види банківських кредитів: за строками користування; за забезпеченням; за ступенем ризику; за методами надання; за строком погашення. Принципи кредитування.

Визначення потреби підприємства в кредитах. Кредитний договір: сутність і порядок укладання. Відповідальність сторін за порушення умов кредитного договору.

Способи отримання кредиту. Оцінка кредитоспроможності підприємства. Порядок погашення кредиту. Позичковий процент, фактори, що на нього впливають, джерела сплати.

Товарний кредит, умови його отримання підприємствами та погашення. Державне кредитування агропромислових підприємств.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 Фінансування основних засобів, фінансовий стан, фінансове планування та фінансова санація підприємств

Тема лекційного заняття 9. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Склад і структура основних засобів підприємств. Показники стану і ефективності використання основних виробничих засобів. Відтворення основних засобів. Знос і амортизація основних засобів. Методи розрахунку амортизаційних відрахувань.

Сутність і склад капітальних вкладень. Джерела фінансування капітальних вкладень. Власні фінансові ресурси підприємств: амортизаційні відрахування, чистий прибуток, інші ресурси.

Залучення коштів від інших господарюючих суб'єктів: продаж акцій, пайові внески. Кредитування відтворення основних засобів. Державне фінансування капітальних вкладень. Фінансове забезпечення розширеного відтворення основних засобів.

Тема лекційного заняття 10 . ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Зміст і задачі фінансового планування. Фінансова стратегія підприємств. Фінансове планування як процес визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах. Методи фінансового планування. Балансовий метод. Програмно-цільовий метод. Нормативний метод. Метод коефіцієнтів. Інформаційна база фінансового планування. Аналіз фінансових показників звітного періоду. Показники виробничо-господарської діяльності планового періоду, як вихідна база для фінансового планування.

Фінансовий план як складова частина бізнес-плану. Зміст та структура поточного фінансового плану підприємства (баланс доходів і витрат). Розрахунок показників доходної і витратної частини фінансового плану. Виконання фінансового плану. Зміст оперативного фінансового плану надходження коштів і здійснення платежів, його призначення.

Тема лекційного заняття 11. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення. Показники фінансового стану підприємства. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Показники бухгалтерської звітності, які використовуються для оцінки фінансового стану. Сутність ліквідності підприємства. Показники ліквідності і методика їх визначення. Оцінка показників ліквідності. Фактори, які впливають на стан ліквідності. Сутність платоспроможності. Фактори, що впливають на платоспроможність підприємств. Методика їх визначення. Оцінка показників платоспроможності. Фінансова стійкість підприємства, її сутність. Система показників фінансової стійкості підприємства, методика її розрахунку і оцінки.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Тема лекційного заняття 12. ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ТА БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ

Фінансова санація на підприємстві та причини її виникнення. Фінансова санація підприємства, її економічний зміст та порядок проведення. Санаційний аудит. Розробка плану санації. Банкрутство підприємства, причини та наслідки.

Внутрішньогосподарський механізм фінансової стабілізації. Мобілізація внутрішніх фінансових джерел санації. Державна фінансова підтримка санації підприємства. Санація шляхом реорганізації (реструктуризації). Приватизаційні аспекти санації суб'єктів господарювання.

Реалізація плану фінансової санації підприємства як завершений етап санаційного процесу.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	Денна форма							Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	У тому числі				
			л	П	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. Грошові розрахунки і грошові надходження підприємств													
Тема 1. Основи фінансів підприємств	1	11	2	2			7	13	2				11
Тема 2. Грошовий оборот та сфери застосування готівкових і безготівкових розрахунків на підприємстві	2	12	2	2			8	11		1			10
Тема 3. Зміна вартості платежів в часовому інтервалі	3	11	2	2			7	12		2			10
Тема 4. Грошові потоки, доходи і витрати підприємств	4-5	14	2	4			8	12	1				11
Разом за змістовим модулем 1		48	8	10			30	48	3	3			42
Змістовий модуль 2. Формування фінансових результатів господарювання та організація оборотних засобів на підприємстві													
Тема 5. Формування і розподіл прибутку на підприємстві	5-6	14	3	3			8	13	2				11
Тема 6. Оподаткування підприємств	7	11	2	2			7	11					11
Тема 7. Фінансові аспекти формування та руху оборотних активів	8-9	14	3	3			8	14	1	2			11
Тема 8. Кредитування господарської діяльності агропромислових підприємств	9-10	11	2	2			7	12		1			11
Разом за змістовим модулем 2		50	10	10			30	50	3	3			44
Змістовий модуль 3. Фінансування основних засобів, фінансовий стан, фінансове планування та фінансова санація підприємств													
Тема 9. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів	11-12	14	3	3			8	14	1	2			11
Тема 10. Фінансове планування на підприємстві	12-13	14	3	3			8	13		2			11

Тема 11. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства	13	12	3	2			7	13	2				11
Тема 12. Фінансова санація та банкрутство підприємств	14	12	3	2			7	12	1				11
Разом за змістовим модулем 3		52	12	10			30	52	4	4			44
Усього годин	15	150	30	30			90	150	10	10			130
Курсова робота з фінансів підприємств			-	-	-		-						
Усього годин	15	150	30	30			120	150	10	10			130

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основи фінансів підприємств	2
2	Грошовий оборот та сфери застосування готівкових і безготівкових розрахунків на підприємстві	2
3	Зміна вартості платежів в часовому інтервалі	2
4	Грошові потоки, доходи і витрати Підприємств	4
5	Формування і розподіл прибутку на підприємстві	3
6	Оподаткування підприємств	2
7	Оборотні засоби та їх організація в аграрному підприємстві	3
8	Кредитування господарської діяльності агропромислових підприємств	2
9	Фінансове забезпечення відтворення основних засобів	3
10	Фінансове планування в аграрних підприємствах	2
11	Комплексна оцінка фінансового стану підприємства	3
12	Фінансова санація та банкрутство підприємств	2

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Грошові розрахунки і грошові надходження підприємств

Практичне заняття 1.

ОСНОВИ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ

1. Сутність фінансів підприємств, їх ознаки та функції.
2. Об'єкти та суб'єкти фінансових відносин підприємства; грошові відносини підприємств з різними ланками фінансової системи.
3. Специфіка галузі сільського господарства та її вплив на організацію фінансів підприємств.
4. Принципи організації фінансів підприємств.
5. Розрахунок коефіцієнтів самофінансування.

6. Сутність фінансових ресурсів та класифікація джерел їх утворення.
7. Участь фінансів у стадіях кругообігу капіталу.
8. Сутність та методи фінансової діяльності.
9. Зміст та завдання управління фінансами підприємства.
10. Сутність фінансового механізму та його складових.

Задачі до теми

Задача 1. Визначити структуру джерел фінансових ресурсів підприємства на основі вихідних даних:

Підприємство на звітну дату мало такі дані за балансом:

- а) статутний капітал – 7138,9 тис. грн.;
- б) пайовий капітал – 130,0 тис. грн.;
- в) інший додатковий капітал – 85,7 тис. грн.;
- г) резервний капітал – 439,7 тис. грн.;
- д) нерозподілений прибуток – 1011,0 тис. грн.;
- е) несплачений капітал – 20,0 тис. грн.;
- ж) довгострокові кредити банків – 50,0 тис. грн.;
- з) довгострокові фінансові зобов'язання – 40,0 тис. грн.;
- і) відстрочені податкові зобов'язання – 75,8 тис. грн.;
- к) забезпечення виплат персоналу – 339,0 тис. грн.;
- л) інші забезпечення – 542,5 тис. грн.;
- м) короткострокові кредити банків – 300,0 тис. грн.;
- н) поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями – 60,0 тис. грн.;
- о) кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 642,0 тис. грн.;
- п) поточні зобов'язання за розрахунками: з одержаних авансів – 673,3 тис. грн., з бюджетом по сплаті податків – 386,4 тис. грн., з позабюджетних платежів – 53,5 тис. грн., зі страхування – 41,7 тис. грн., з оплати праці – 138,1 тис. грн., з учасниками по виплаті дивідендів – 464,4 тис. грн., інші поточні зобов'язання – 40,2 тис. грн.

Результати відобразити в таблиці

Таблиця 1.

Види фінансових ресурсів	Сума фінансових ресурсів	
	тис. грн.	%
а) власних		
б) позичкових		
в) залучених		
Всього		100,0

Задача 2. Визначити показники самофінансування підприємства та проаналізувати їх, якщо: прибуток (до сплати податків) 32000 грн., в тому числі податки, що сплачуються з прибутку становлять 9300 грн., причому 60% чистого прибутку спрямовується до фонду нагромадження. Амортизаційні відрахування складають 26000 грн., довгострокових кредитів підприємство не залучає, а кредиторська заборгованість складає 340000 грн., власний капітал підприємства складає 165000 грн.

Література:

1. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств [текст] : підручник / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 504 с.

2. Слав'юк, Ростислав Анатолійович. Фінанси підприємств [Текст] : підручник / Р.А. Слав'юк ; Національний банк України, Університет банківської справи. - К. : УБС НБУ - "Знання", 2010. - 460 с.
3. Шило В.П. Фінанси підприємств за модульною системою навчання / В.П.Шило, С.Б. Ільїна, В.В. Балабанова, І.І. Криштопа. – К.: Кондор, 2011. – 429 с.
4. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Фінанси підприємств» за ОР «Бакалавр» для студентів денної та заочної форм навчання економічних спеціальностей // Укл. к.е.н., доц. Т. М. Винник. – Тернопіль: ТНТУ, 2017. – 80 с.
5. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. /М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.

Практичне заняття 2.

Грошовий оборот та сфери застосування готівкових і безготівкових розрахунків на підприємстві

1. Принципи здійснення безготівкових розрахунків.
2. Порядок проведення касових операцій.
3. Розрахунки платіжними дорученнями і платіжним вимогами-дорученнями.
4. Розрахунки акредитивами.
5. Вексельна форма розрахунків.
6. Розрахунки чеками.
7. Факторингові та клірингові розрахунки
8. Порядок відкриття рахунків в банку.
9. Електронні форми розрахунків.
10. Особливості розрахунків плановими платежами

Задачі до теми

Задача 1. Господарство згідно договору має щоденно поставляти молокозаводу в січні місяці поточного року 2 т молока по 750 грн./т. Плановий платіж здійснюється один раз у 5 днів. 16 і 1-го числа наступного місяця передбачено коригування оплати за фактичні поставки продукції. Фактично в першу п'ятиденку було поставлено 13 т, другу – 11 т, третю – 11 т, четверту – 11 т, п'яту – 12 т і шосту – 14 т молока в заліковій вазі. Визначити розмір планового платежу і розміри скоригованих платежів 16 і 1-го числа поточного місяця.

Задача 2. Сільськогосподарське підприємство заключило договір з приватним магазином на реалізацію ранніх овочів щоденно на 400 грн. За домовленістю через 3 дні і при наступних розрахунках буде враховуватися фактична реалізація за попередні 3 дні.

Фактично було відвантажено овочів: 16.05. – на 400 грн., 17.05. – 460, 18.05. – 410, 19.05. – 300, 20.05. – 440, 21.05. – 420, 22.05. – 460, 23.05. – 390, 24.05. – 430. Яка сума платежів буде 19, 22 і 25.05.? Які платіжні документи використає магазин?

Задача 3. Підприємство має вексель номінальною вартістю 6000 грн. терміном погашення 90 днів та ставкою 12% річних. Банк купує у підприємства вексель за 40 днів до погашення. Яку суму за облік векселя сплатить банку підприємство?

Задача 4. Підприємство звертається в банк з проханням викупити його рахунки-фактури на суму 36000 грн. Плата за кредит складає 18% річних. Середній термін обертання коштів у розрахунках з покупцями 21 день. За виконання цієї операції банк бере плату в сумі 3% комісійних. Яка буде плата за факторингову операцію? Скільки отримає підприємство за свої рахунки-фактури?

Задача 5. Підприємство, згідно з угодою сторін, має щоденно поставляти в супермаркет 12 ц овочів на суму 7200 грн.. Плановий платіж здійснюється 1 раз на п'ять днів. 16-го числа поточного місяця і 1-го числа наступного місяця проводяться звірки платежів та фактичних обсягів поставки. При проведенні звірки було виявлено, що за першу п'ятиденку відвантажено 60 т овочів, у другу — 66 т, у третю — 63 т, у четверту — 57 т, у п'яту — 61 т, у шосту — 64т. Визначити розмір планового платежу та здійснити розрахунок відповідно до фактичного відвантаження продукції.

Література:

1. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті (затверджена постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 № 22 і зареєстрована в Міністерстві юстиції України 29.03.2004 за № 377/8976 (із змінами). Документ z0377-04, чинний, поточна редакція — Редакція від 20.04.2018, підстава - v0038500-18
2. Положення " Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні", постанова НБУ № 637 від 15.12.04.
3. Білик М.С. Грошові розрахунки підприємства: Навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2009. , 284 с.

Практичне заняття 3.

ЗМІНА ВАРТОСТІ ПЛАТЕЖІВ В ЧАСОВОМУ ІНТЕРВАЛІ

1. Фактори, що впливають на зміну вартості грошей з часом.
2. Теперішня і майбутня вартість грошей.
3. Що таке процентна ставка? Які є процентні ставки
4. Нарахування простих і складних відсотків.
5. Взаємозв'язок між звичайною та обліковою процентними ставками.
6. Фінансова рента та механізм її обчислення
7. Фінансові таблиці.

Задачі до теми

Задача 1. Підприємство отримало кредит на один рік в розмірі 10 млн. грн. з умовою повернення 16 млн. грн. Розрахуйте звичайну процентну та облікову ставки.

Задача 2. На рахунок в банку 1,2 млн. грн. Банк платить 12,5% річних. Пропонується увійти всім капіталом до спільного підприємства, при цьому прогнозується подвоєння капіталу через 5 років. Чи приймати цю пропозицію?

Задача 3. Ви зайняли на шість років \$15000 під 10% річних, які нараховуються за схемою складних відсотків на непогашений залишок. Повертати потрібно рівними сумами в кінці кожного року. Визначте, який відсоток буде виплачений в третьому році.

Задача 4. Пан Н. інвестував \$700000 до пенсійного контракту. Страхова компанія запропонувала умови, відповідно до яких визначена сума буде виплачуватися щорічно на протязі 20 років

Література:

1. Лайко П.А., Ляшенко Ю.І. Фінанси АПК : Навч. посібник. – К. : Дія, 2000.
2. Любенко Н.М. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – ЦУЛ, 2009, 264с.
3. Фінанси підприємств. Підручник/ За ред. Філімоненков О.С., Дема Д. І. – К.: Алерта, 2009, 496 с.
4. Фінанси підприємств: підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. – 7-ме вид., без змін. - К.: КНЕУ, 2008. – 552 с.
5. Бєдринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. /М. Д. Бєдринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.

Семінарське заняття 4.

ГРОШОВІ ПОТОКИ, ДОХОДИ І ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВ

1. Що таке грошові надходження підприємства?
2. Класифікація грошових потоків підприємства.
3. Внутрішні та зовнішні джерела грошових надходжень.
4. Які фактори впливають на виручку від реалізації продукції ?
5. Формування ціни на продукцію.

6. Планування виручки на підприємстві.
7. Розподіл виручки на підприємстві.
8. Грошові потоки від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.

Задачі до теми

Задача 1. Сільськогосподарське підприємство реалізувало 75 тис. ц молока в заліковій вазі (базисної жирності), в т.ч. 60% - 1 сорту. Реалізаційна ціна 1 ц молока базисної жирності I сорту – 165 грн., II сорту – 140 грн. Собівартість 1 ц молока 155,5 грн. Жирність молока в господарстві 3,0, базисна – 3,2. Визначити дохід (виручку) та фінансовий результат від реалізації молока.

Задача 2. Собівартість одиниці підакцизної продукції склала 1550 грн. Плановий рівень рентабельності 11%, ставка акцизу 25%, а ставка торгової націнки – 15%. Якою буде реалізаційна ціна одиниці підакцизної продукції та яка сума акцизу буде перерахована до бюджету.

Задача 3. Ціна реалізації одиниці підакцизної продукції – 170 грн., ставка акцизу – 110%, ставка торгової націнки – 12%. Якою є ціна виробника та яка сума акцизу буде перерахована до бюджету.

Задача 4. Сільськогосподарське підприємство реалізувало 27. ц картоплі в магазин, 21 ц – на колгоспному ринку 6 ц продало своїм працівникам. Ціна реалізації за договором в магазин склала 175 грн./ц. Ціни на ринку на 30% вищі від реалізації в магазин. Продаж працівникам здійснюється за собівартістю. Виробнича собівартість картоплі склала 130 грн./ц. Витрати, пов'язані з реалізацією продукції склали 21,5 грн. за 1ц. Визначити чисту виручку (дохід), прибуток і рівень рентабельності виробництва картоплі.

Література:

1. Лайко П.А., Ляшенко Ю.І. Фінанси АПК : Навч. посібник. – К. : Дія, 2000.
2. Любенко Н.М. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – ЦУЛ, 2009, 264с.
3. Фінанси сільськогосподарських підприємств / За ред. П.Т. Саблука, М.Я. Дем'яненка. К. : ІАЕ УААН, 2000.- 604 с.
4. Фінанси в період реформування агропромислового виробництва / М.Я. Дем'яненко, В.М. Алексійчук, А.Г.Борщ та ін. - К : ІАЕ УААН, 2002. – 645с.
5. Фінансовий словник-довідник / М.Я. Дем'яненко, Ю.Я.Лузан, П.Т.Саблук, та ін.; За ред. М.Я.Дем'яненка. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 645 с.
6. Фінанси підприємств: Навч.посібник: Курс лекцій / За ред д.е.н., проф. Г.Г.Кірейцева. – К.: ЦУЛ, 2002.- 268 с.
7. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. А.М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2000. - 458 с
8. Фінанси підприємств. Підручник/ За ред. Філімоненков О.С., Дема Д. І. – К.: Алерта, 2009, 496 с.
9. Васильчук І.П. Фінансова діяльність в таблицях і схемах: навчально – методичний посібник / І.П. Васильчук, Т.П. Якимчук, Н.Є. Крупська. – Львів: Магнолія – 2006, 2013. – 336 с.
10. Говорушко Т.А. Фінанси для фінансистів : підручник / за ред. Т.А. Говорушко. – К.: Центр учбової літератури , 2013. – 612 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2: Формування фінансових результатів господарювання та організація оборотних засобів на підприємстві

Практичне заняття 5.

ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ

1. Економічна сутність прибутку підприємства.
2. Аналіз факторів, що впливають на величину прибутку.
3. Види прибутку підприємства.
4. Розрахунок фінансових результатів від різних видів діяльності

5. Розподіл прибутку на підприємстві.
6. Використання чистого прибутку підприємством.
7. Розподіл прибутку в міжгосподарських підприємствах.
8. Показники ефективності господарської діяльності
9. Шляхи збільшення прибутковості підприємства.

Задачі до теми

Задача 1. Знайти прибуток від реалізації, прибуток від звичайної діяльності та чистий прибуток на основі вихідних даних:

Дохід (виручка) від реалізації продукції за звітний період склав 675320 грн. з ПДВ та акцизним збором, сума якого 10000 грн. Собівартість реалізованої продукції склала 253200 грн. Крім того, за звітний період підприємство отримало штрафних санкцій на суму 42 тис. грн., прибуток від реалізації основних засобів склав 15000 тис. грн. У цьому ж звітному періоді були виявлені збитки минулих років на суму 115000 грн. Підприємство також одержало прибуток від здачі майна в оренду в сумі 12525 грн., сплатило штрафів на суму 3560 грн., та одержало збиток від реалізації цінних паперів на суму 1600 грн.

Задача 2. Розрахувати фінансовий результат від звичайної діяльності, якщо виручка від реалізації продукції — 140 000 грн., витрати виробництва — 110 000 грн., ПДВ — 20 000 грн., сума акцизу — 10 000 грн., проценти, отримані підприємством від вкладення коштів на депозит, — 4 000 грн., додатковий дохід від реалізації раніше придбаних цінних паперів — 2 000 грн., перевищення виручки від реалізації основних засобів над їх балансовою вартістю — 3 000 грн., орендна плата за здане в оренду майно — 1 000 грн., збитки минулих років, що виявлені в поточному році — 5 000 грн., кредиторська заборгованість, яка списана як безнадійна, — 6 000 грн., списання товарно-матеріальних цінностей понад норми природних втрат — 2 000 грн., збитки від стихійного лиха — 8 000 грн., відшкодування страхової компанії — 5 000 грн.

Задача 4. Визначити рентабельність продукції у плановому періоді, якщо за звітний період виручка від реалізації продукції склала 540 тис грн., а її собівартість — 370 тис. грн. В плановому році очікується зростання цін на продукцію на 15%, а на сировину, матеріали, паливо, запасні частини та інші ресурси на 28%.

Література:

1. Аранчій В.І. Фінанси підприємств: Навч. посібник.- К.: Професіонал, 2004.-304с.
2. Лайко П.А., Ляшенко Ю.І. Фінанси АПК : Навч. посібник. – К. : Дія, 2000.
3. Любенко Н.М. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – ЦУЛ, 2009, 264с.
4. Фінанси підприємств. Підручник/ За ред. Філімоненков О.С., Дема Д. І. – К.: Алерта, 2009, 496 с.
5. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. А.М. Поддєрьогіна – К.: КНЕУ, 2000. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.
6. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від 23.11.2018 № 2629-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>
7. Бедринєць М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. /М. Д. Бедринєць, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.

Практичне заняття 6. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

1. Система оподаткування підприємств в Україні
2. Оподаткування прибутку підприємств: сутність і ставки.
3. Розрахунок оподаткованого прибутку.

4. Характеристика ЄП 4 групи (Четверта група платників єдиного податку: умови, що необхідні для отримання статусу платника єдиного податку сільгосппідприємствами, особливості застосування)
5. Сутність податку на додану вартість.
6. Механізм сплати ПДВ.
7. Вплив ПДВ на фінансовий стан підприємства.

Задачі до теми

Задача 1. Сільськогосподарське підприємство закупило сировини і матеріалів на суму 10070 грн., без ПДВ. За цей же період підприємство реалізувало продукції, собівартість якої склала 9500 грн., а рівень рентабельності виробництва 50%. Транспортні витрати склали 200 грн. без ПДВ. Визначити розмір ПДВ, який підприємство має перерахувати до бюджету та роздрібну ціну реалізації продукції.

Задача 2. Промислове підприємство отримало від постачальників будівельні матеріали на суму 10 000 грн. (без ПДВ). За цей самий період була реалізована готова продукція, собівартість виробництва якої — 8 500 грн., а рентабельність — 40%. Витрати на її транспортування — 150 грн. (без ПДВ).

Визначити ПДВ до бюджету та ціну реалізації продукції замовникам.

Задача 3. Підприємство реалізувало паливо (бензин А-76) по ціні 1500 грн. за 1 т (з ПДВ) на суму 90 000 грн. при ставці акцизу 10 євро за 1 т.

Визначити суму акцизу та ПДВ, що підлягають сплаті до бюджету, якщо 1 євро — 12,3 грн.

Література:

1. Аранчій В.І. Фінанси підприємств: Навч. посібник. - К.: Професіонал, 2004.-304с.
2. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс].– Режим доступу – // www.rada.gov.ua
3. Фінанси підприємств: підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. – 7-ме вид., без змін. - К.: КНЕУ, 2008. – 552 с. Бєдринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. /М. Д. Бєдринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.
4. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Аграрне право” (галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”, напрям підготовки 6.030401 “Правознавство”) для студентів заочної форми навчання / уклад.: М. В. Шульга, В. П. Жушман, Г. С. Корнієнко. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2018. – 30 с.

Практичне заняття 7.

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РУХУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

1. Сутність і склад оборотних засобів.
2. Особливості кругообороту оборотних засобів в сільському господарстві
3. Класифікація оборотних засобів.
4. Джерела формування оборотних засобів.
5. Визначення потреби в оборотних засобах.
6. Нормування оборотних засобів.
7. Розрахунок нормативу оборотних засобів по сировині і матеріалах.
8. Розрахунок нормативу оборотних засобів по незавершеному виробництву в рослинництві.
9. Розрахунок нормативу оборотних засобів по незавершеному виробництву ремонтної майстерні.
10. Розрахунок нормативу оборотних засобів по розрахунках із покупцями.

11. Розрахунок нормативу оборотних засобів по запасах готової продукції.
12. Розрахунок нормативу оборотних засобів по витратах майбутніх періодів.
13. Показники ефективності використання оборотних засобів.

Задачі до теми

Задача 1. Розрахувати норматив оборотних засобів по готовій продукції та розрахунках із заготівельними організаціями, якщо: фактичний обсяг реалізації продукції – 2120 тис. грн., плановий обсяг – 2480 тис. грн., фактичні залишки продукції за минулий рік склали: в січні - 15 тис. грн., в березні – 4 тис. грн., червні – 13 тис. грн., липні – 18 тис. грн., серпні – 20 тис. грн., в жовтні – 50 тис. грн., в листопаді – 30 тис. грн., в грудні – 25 тис. грн., а середня періодичність надходження грошей на поточний рахунок підприємства – 6 днів.

Задача 2. Розрахувати норматив оборотних засобів по запасних частинах виходячи з того, що в I кварталі 2003 р. їх було спожито на суму 2650 грн., у II кварталі – 3130; у III кварталі – 2860 грн. і у IV кварталі – 5120 грн.

Задача 3. Розрахувати норматив оборотних засобів по будівельних матеріалах, виходячи з того що у I кварталі звітного року їх було спожито на суму 4450 грн., у II кварталі - 1530 грн., у III кварталі – 8125 грн. і у IV кварталі - 4520 грн.

Задача 4. Визначити:

- а) середньорічні залишки оборотних засобів підприємства;
- б) тривалість одного обороту;
- в) кількість оборотів за рік.

Залишки оборотних засобів згідно квартальних балансів, тис. грн.: на початок року – 1659; на 1.04. – 1743; на 1.07. – 1796; на 1.10. – 1806; на кінець року – 1809. Виручка від реалізації продукції та послуг протягом року 16180 тис. грн.

Література:

1. Лайко П.А., Ляшенко Ю.І. Фінанси АПК : Навч. посібник. – К. : Дія, 2000.
2. Любенко Н.М. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – ЦУЛ, 2009, 264с.
3. Фінанси підприємств. Підручник/ За ред. Філімоненков О.С., Дема Д. І. – К.: Алерта, 2009, 496 с.
4. Фінанси підприємств: підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. – 7-ме вид., без змін. - К.: КНЕУ, 2008. – 552 с. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. /М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.

Практичне заняття 8. КРЕДИТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

1. Необхідність та сутність кредитування підприємств.
2. Розрахунок потреби в короткостроковому кредиті.
3. Різновиди короткострокових кредитів.
4. Структура кредитного договору.
5. Методика оцінки кредитоспроможності підприємства.
6. Порядок погашення банківського кредиту підприємством.
7. Механізм пільгового кредитування аграрних підприємств.
8. Комерційне кредитування.

Задачі до теми

Задача 1.

Підприємство взяло позику в банку \$ 1000 на 4 роки під 14% річних, які нараховуються за схемою складних процентів на непогашений залишок. Повертати потрібно рівними сумами в кінці кожного року. Яким буде розмір річного платежу?.

Задача 2.

Протягом 6 років кожні півроку в банк вноситься по \$ 1000 за схемою пренумерандо. Банк нараховує 10% річних кожні півроку. Яка сума буде на рахунку в кінці строку?

Задача 3.

Аграрне підприємство купило виробниче приміщення за 150 000 грн. на слідуючих умовах: 30% вартості оплачується зразу, решта погашається рівними річними платежами протягом 8 років з нарахуванням 15% річних на непогашену частину кредиту за схемою складних процентів. Якою буде сума процентів до сплати?

Література:

1. Фінанси підприємств. Підручник/ За ред. Філімоненков О.С., Дема Д. І. – К.: Алерта, 2009, 496 с.
2. Фінанси сільськогосподарських підприємств / За ред. П.Т. Саблука, М.Я. Дем'яненка. К. : ІАЕ УААН, 2000.- 604 с.
3. Фінанси в період реформування агропромислового виробництва / М.Я. Дем'яненко, В.М. Алексійчук, А.Г.Борщ та ін. - К : ІАЕ УААН, 2002. – 645 с.
4. Фінансовий словник-довідник / М.Я. Дем'яненко, Ю.Я.Лузан, П.Т.Саблук, та ін.; За ред. М.Я.Дем'яненка. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 645 с.
5. Фінанси підприємств: Навч.посібник: Курс лекцій / За ред д.е.н., проф. Г.Г.Кірейцева. – К.: ЦУЛ, 2002.- 268 с.
6. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. А.М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2000. - 458 с
7. Фінансовий менеджмент. Практикум : навч. Посібник / Л. Д. Буряк, М. Д. Білик, О. М. Грицино та ін. ; за заг. ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2015. – 335 с.
8. Фінансовий аналіз. Практикум : навч. посіб.» ([М. Д. Білик (кер. кол. авт.), О. В. Павловська, Н. М. Притуляк та ін.] ; за заг. та наук. ред. д.е.н., проф. М. Д. Білик. – К. : КНЕУ, 2014. – 474 с.
9. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. /М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3: Фінансування основних засобів, фінансовий стан, фінансове планування та фінансова санація підприємств

Практичне заняття 9.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ – 3 год.

1. Сутність основних засобів та їх відтворення.
2. Показники стану та ефективності використання основних засобів.
3. Знос і амортизація основних засобів.
4. Норми амортизації.
5. Методи нарахування амортизаційних відрахувань.
6. Джерела і порядок фінансування капітальних вкладень.

Задачі до теми

Задача 1.

Лізингова компанія передає в лізинг в сільськогосподарське підприємство плуг вартістю 14 450 грн. строком на 3 роки. Перший лізинговий платіж в розмірі 20% від вартості плуга підприємство має сплатити протягом 10 банківських днів з моменту підписання лізингового договору. Наступні платежі здійснюються щоквартально до 20 числа останнього місяця кожного кварталу. Лізинговий процент складає 3% від залишкової вартості.

Задача 2.

Нарахувати амортизаційні відрахування за перший і другий квартал 2014 р., використовуючи норми та методи Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств":

- програмне забезпечення, термін використання якого 4 роки, первинна вартість якого 14 000 грн., індекс інфляції за попередній квартал склав 113, 5%;

- приміщення для вирощування телят, балансова вартість якого на 1.10.2003 р. склала 118 тис.грн., амортизаційний знос в слідуючому кварталі склав 3 700 грн., затрати на капремонт в цьому ж кварталі склали – 5 100 грн.

Задача 3.

Первісна балансова вартість трактора – 21 370 грн., ліквідаційна – 1 370 грн., термін корисної експлуатації 5 років. Розрахувати кумулятивним методом суми різної амортизації.

Задача 4.

Початкова балансова вартість трактора склала 21 370 грн. Після закінчення терміну експлуатації його було списано, причому отримано 3 т металобрухту, які здано за ціною 300 грн. за 1 т, продано запчастин на суму 745 грн., витрати по ліквідації склали 75 грн., транспортні витрати на металобрухт 50 грн. Якою буде ліквідаційна вартість трактора?

Задача 5.

Сільськогосподарське підприємство купило комбайн за 735 тис.грн., термін експлуатації якого 6 років. Нарахувати річну амортизацію за перші 3 роки методом зменшуючого залишку, за решту років служби рівномірним прямолінійним.

Література:

1. Лайко П.А., Ляшенко Ю.І. Фінанси АПК : Навч. посібник. – К. : Дія, 2000.
2. Любенко Н.М. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – ЦУЛ, 2009, 264с.
3. Фінанси підприємств. Підручник/ За ред. Філімоненков О.С., Дема Д. І. – К.: Алерта, 2009, 496 с.
4. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. А.М. Поддєрьогіна – К.: КНЕУ, 2000
5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-//І [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Практичне заняття 10.

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1. Роль фінансового планування на підприємстві в умовах ринку.
2. Фінансова стратегія підприємства.
3. Сутність фінансового прогнозування.
4. Мета і завдання фінансового планування.
5. Методи фінансового планування.
6. Зміст фінансового плану та порядок його складування.
7. Значення оперативного фінансового планування.
8. Платіжний календар та порядок його складання.

Задачі до теми

Задача 1. Розробити план руху грошових засобів підприємства, а також баланс доходів і витрат при наступних прогнозуючих даних планового року (тис. грн.):

- випуск товарної продукції по відпускним цінам – 800;
- залишки нереалізованої продукції по відпускним цінам на початок планового року – 50;
- залишки нереалізованої продукції по відпускним цінам на кінець планового року – 30;
- в реалізації 40% підакцизної продукції (акциз – 20%);
- планова виробнича собівартість товарної продукції – 400;
- залишки нереалізованої продукції на початок року по фактичній виробничій собівартості минулого року – 35;
- залишки нереалізованої продукції на кінець року по плановій виробничій собівартості – 20;
- невиробничі витрати – 100;
- доходи від інших операцій – 804
- амортизаційні відрахування – 180;
- надходження засобів за комунальні та інші послуги – 150;
- приріст стійких пасивів – 30;
- доходи від виконання робіт госпрозрахунком – 80;

- збільшення кредиторської заборгованості – 20;
- перехідна дебіторська заборгованість – 190;
- податки, платежі, внески, що входять до собівартості продукції – 120;
- інвестиції – 100;
- емісія цінних паперів – 200;
- інші доходи та надходження засобів – 40;
- приріст власних оборотних засобів – 80;
- капітальні вкладення – 400;
- лізингові платежі – 150;
- витрати на утримання об'єктів соціальної сфери – 10;
- довготермінові і короткострокові фінансові вкладення – 200;
- відрахування у фонд підприємства -50 ;
- інші витрати і відрахування – 30;
- податок на прибуток – 50;
- штрафи – 10.

Література:

1. Лайко П.А., Ляшенко Ю.І. Фінанси АПК : Навч. Посібник. – К. : Дія, 2000.
2. Любенко Н.М. Фінанси підприємств: Навч. Посібник. – ЦУЛ, 2009, 264с.
3. Фінанси підприємств. Підручник/ За ред. Філімоненков О.С., Дема Д. І. – К.: 2009, 496 с.
4. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. А.М. Поддєрьогіна – К.: КНЕУ, 2000
5. Бедринєць М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. /М. Д. Бедринєць, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.

Практичне заняття 11.

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА – 3 год.

1. Що таке фінансовий стан підприємства
2. Необхідність здійснення оцінки фінансового стану підприємства.
3. Мета і основні завдання аналізу фінансового стану.
4. Методи оцінки фінансового стану
5. Показники майнового стану підприємства.
6. Показники ліквідності та платоспроможності підприємства.
7. Показники фінансової стійкості підприємства.
8. Показники ділової активності підприємства.
9. Показники рентабельності або прибутковості підприємства
10. Показники оцінки акціонерного капіталу.
11. Загальна оцінка фінансового стану.

Задачі до теми

Задача 1. На основі такої інформації про підприємство: дохід (виручка) від реалізації 2 млн. грн.; співвідношення виручки і величини власних оборотних засобів 2:1, співвідношення поза оборотних та оборотних засобів 4:1, коефіцієнт загальної ліквідності 3:1, необхідно розрахувати: а) величину короткострокової кредиторської заборгованості; б) величину поза оборотних активів.

Задача 2. Вихідні дані балансу сільськогосподарського підприємства: оборотні активи – 8488 тис. грн., в т. ч. грошові кошти і короткострокові фінансові вкладення – 410 тис. грн., короткострокові зобов'язання – 10404 тис. грн., власний капітал – 15429 тис. грн., довгострокові позикові кошти – 1916 тис. грн., основні засоби та поза оборотні активи – 19261 тис. грн. Визначити показники фінансової стабільності і платоспроможності підприємства.

Задача 3. Визначити та проаналізувати показники ліквідності та платоспроможності сільськогосподарського підприємства на основі вихідних даних: дохід від реалізації продукції – 125,7 тис. грн., короткострокові фінансові вкладення – 83,1 тис. грн.; грошові кошти: в касі підприємства – 2150 грн., на поточному рахунку в банку – 17,5 тис. грн., короткострокові

фінансові вкладення – 15 тис. грн., дебіторська заборгованість – 18820 грн., виробничі запаси – 56 тис. грн., готова продукція – 25,2 тис. грн..

Література:

1. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств [текст] : підручник / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 504 с.
2. Слав'юк, Ростислав Анатолійович. Фінанси підприємств [Текст] : підручник / Р.А. Слав'юк ; Національний банк України, Університет банківської справи. - К. : УБС НБУ - "Знання", 2010. - 460 с.
3. Шило В.П. Фінанси підприємств за модульною системою навчання / В.П.Шило, С.Б. Ільїна, В.В. Балабанова, І.І. Криштопа. – К.: Кондор, 2011. – 429 с.
4. Бедринєць М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. /М. Д. Бедринєць, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.

Практичне заняття 12.

ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ТА БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ

1. Економічна сутність фінансової санації підприємства.
2. Фактори, що спричиняють фінансову кризу на підприємстві.
3. Класична модель фінансової санації.
4. План санації.
5. Сутність санаційного аудиту та етапи його проведення.
6. Фінансові джерела санації підприємств.
7. Санаційний аудит та методика його проведення.

Задачі до теми

Задача 1. Чи загрожує боржнику порушення щодо нього справи про банкрутство з боку кредиторів, якщо є наступні дані балансу підприємства-боржника:

Показник	Сума, тис. грн.
Поточні активи - всього	2160
в т.ч. дебіторська заборгованість	1555
Валюта балансу	2350
Власний капітал	420
Поточні зобов'язання	1530

Задача 2. Після реалізації майна було отримано 4,1 млн грн. Вимоги кредиторів до боржника становили: за банківські кредити, забезпечені заставою — 700 000 грн., із загальнодержавних податків — 110 000 грн.. Пенсійному фонду — 1,35 млн грн., із заробітної плати — 1,105 млн грн., вимоги кредиторів, не забезпечені заставою — 1,1 млн грн.

Описати черговість задоволення вимог кредиторів і знайти суми погашення боргів.

Література:

1. Андрєєва О.В., Пепе Т.В., Федоренко В.О., Кондрашихін А.Б. Основи управління фінансовою санацією підприємств: Навч. посібник. – Севастополь-Київ.: Тов „Світанок”, 2012. – 125с.
2. Банкрутство: судова практика та правові позиції ВГСУ, наук.-практ. комент., законодавство про банкрутство, глосарій термінів / Вищ. госп. суд України, Наук.-практ. журнал "Санація та банкрутство", Укр. палата арбітраж. керуючих ; за заг. ред. судді Вищ. госп. суду України, д-ра юрид. наук, проф. Б. М. Полякова ; [упоряд. Б. М. Поляков]. - Офіц. вид. - Київ : Ін Юре, 2016-2017.
3. Благодетєлева-Вовк С.Л. Управління фінансовою санацією підприємств: Навч. посібник. – Київ.: Ніка-Центр, 2016. – 240с.

4. Боронос, В. Г. Управління фінансовою санацією підприємств [Текст] : підручник / В. Г. Боронос, І. Й. Плікус. – Суми : СумДУ, 2014. – 457 с.
5. Зеліско І.М.. Управління фінансовою санацією підприємства: навчальний посібник / І. М. Зеліско. – К.: Компринт, 2015. – 380 с.
6. Проект Кодексу України з процедур банкрутства. Номер, дата реєстрації: 8060 від 26.02.2018. Номер, дата акту. 2597-VIII. від 18.10.2018.

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Тема 1. Сутність та основи організації фінансів підприємств.

1. Походження поняття фінансів підприємства
2. Сфера внутрішніх і зовнішніх фінансових відносин підприємства.
3. Сутність, ознаки та функції фінансів підприємства.
4. Фінансові ресурси та їх класифікація.
5. Вплив фінансів на процес розширеного відтворення
6. Методи та принципи організації фінансів підприємств.
7. Фінансова діяльність та управління фінансовими ресурсами на підприємстві.
8. Організація фінансів різних організаційно-правових форм господарювання
9. Особливості фінансів сільськогосподарських підприємств.

Тема 2. Організація розрахункових відносин підприємств

1. Грошовий оборот підприємства
2. Безготівкові розрахунки: суть, принципи організації, виоги до оформлення, класифікація.
3. Правова основа здійснення розрахункових операцій
4. Відкриття рахунків в банку: порядок та види
5. Механізм здійснення безготівкових розрахунків платіжними дорученнями, вимогами-дорученнями, чеками, акредитивами, векселями
6. Розрахунки плановими платежами, факторинг та кліринг.
7. Система електронних розрахунків.
8. Розрахунки готівкою.
9. Розрахунково-платіжна дисципліна

Тема 3. Зміна вартості грошових платежів у часовому інтервалі

1. Фактори, що впливають на зміну вартості грошей з часом.
2. Теперішня і майбутня вартість грошей.
3. Що таке процентна ставка? Які є процентні ставки?
4. Нарахування простих і складних процентів.
5. Взаємозв'язок між звичайною та обліковою процентними ставками.
6. Фінансова рента та механізм її обчислення.
7. Фінансові таблиці.

Тема 4. Грошові надходження підприємств

1. Що таке грошові надходження підприємства?

2. Класифікація грошових надходжень підприємства.
3. Внутрішні та зовнішні джерела грошових надходжень.
4. Які фактори впливають на виручку від реалізації продукції ?
5. Формування ціни на продукцію.
6. Планування виручки на підприємстві.
7. Розподіл виручки на підприємстві.
8. Надходження від фінансово-інвестиційної діяльності підприємства.

Тема 5. Оцінка фінансового стану підприємства

1. Що таке фінансовий стан підприємства ?
2. Необхідність здійснення оцінки фінансового стану підприємства.
3. Мета та основні завдання аналізу фінансового стану.
4. Проведення експрес-аналізу фінансового стану.
5. Методи оцінки фінансового стану
6. Показники майнового стану підприємства.
7. Показники фінансової стійкості підприємства.
8. Показники ліквідності та платоспроможності підприємства.
9. Показники ділової активності підприємства.
10. Показники рентабельності або прибутковості підприємства
11. Показники оцінки акціонерного капіталу.
12. Загальна оцінка фінансового стану.

Тема 6. Формування і розподіл прибутку підприємства

1. Економічна, фінансова та бухгалтерська сутність прибутку підприємства
2. Види прибутку підприємства та їх характеристика
3. Розрахунок фінансових результатів від різних видів діяльності.
4. Основні показники прибутку.
5. Аналіз факторів, що впливають на величину прибутку.
6. Вплив витрат на розмір прибутку.
7. Показники ефективності господарської діяльності.
8. Планування прибутку.
9. Розподіл прибутку на підприємстві.
10. Використання чистого прибутку підприємство.
11. Шляхи збільшення прибутковості підприємства.

Тема 7. Оподаткування підприємств

1. Оподаткування прибутку підприємств: суть і ставки та механізм
2. оподаткування
3. Характеристика ЄП 4 групи (в сільськогосподарському виробництві).
4. Суть податку на додану вартість.
5. Механізм сплати ПДВ.
6. Вплив ПДВ на фінансовий стан підприємства.
7. Особливості спеціального режиму оподаткування ПДВ у сільському господарстві.

Тема 8. Оборотні засоби та їх організація на підприємстві

1. Суть і склад оборотних засобів.
2. Особливості кругообороту оборотних засобів у сільському господарстві.
3. Класифікація оборотних засобів.
4. Визначення планової потреби в оборотних засобах. Нормування оборотних засобів.
5. Розрахунок нормативу оборотних засобів щодо сировини і матеріалів.
6. Розрахунок нормативу оборотних засобів щодо незавершеного виробництва в рослинництві.

7. Розрахунок нормативу оборотних засобів щодо незавершеного виробництва ремонтної майстерні.
8. Розрахунок нормативу оборотних засобів щодо розрахунків із покупцями.
9. Розрахунок нормативу оборотних засобів щодо запасів готової продукції.
10. Розрахунок нормативу оборотних засобів щодо витрат майбутніх періодів.
11. Джерела формування оборотних засобів
12. Показники ефективності використання оборотних засобів.

Тема 9. Кредитування господарської діяльності підприємств

1. Необхідність та суть кредитування підприємств.
2. Розрахунок потреби в короткостроковому кредиті.
3. Різновиди короткострокових кредитів.
4. Структура кредитного договору.
5. Методика оцінки кредитоспроможності підприємства.
6. Порядок погашення банківського кредиту підприємством.
7. Механізм пільгового кредитування аграрних підприємств.
8. Комерційне кредитування.

Тема 10. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів

1. Суть основних засобів та їх відтворення.
2. Показники стану та ефективності використання основних засобів.
3. Поняття вартості основних засобів
4. Знос і амортизація основних засобів.
5. Порядок нарахування амортизації відповідно до Податкового кодексу України.
6. Класифікація груп основних засобів відповідно до Податкового кодексу.
7. Методи нарахування амортизаційних відрахувань.
8. Сутність, склад, джерела і порядок фінансування капітальних вкладень та ремонтів основних засобів.

Тема 11. Фінансове планування і прогнозування

1. Роль фінансового планування на підприємстві в умовах ринку.
2. Фінансова стратегія підприємства.
3. Суть фінансового прогнозування.
4. Мета і завдання фінансового планування.
5. Методи фінансового планування.
6. Зміст фінансового плану та порядок його складання.
7. Значення оперативного фінансового планування.
8. Платіжний календар та порядок його складання.

Тема 12. Фінансова санація та упередження банкрутства підприємства

1. Економічна суть фінансової санації підприємства.
2. Фактори, що спричиняють фінансову кризу на підприємстві.
3. Класична модель фінансової санації.
4. План санації.
5. Сутність санаційного аудиту та етапи його проведення.
6. Фінансові джерела санації підприємств.
7. Санаційний аудит та методика його проведення.

**ЗРАЗКИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ
ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ**

Форма № Н-5.04

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Факультет
Освітньо-кваліфікаційний рівень
Напрямок підготовки
(спеціальність)
Форма навчання
Семестр, курс
Навчальна дисципліна

Економічний
Бакалавр
Фінанси і кредит

Денна
6 семестр, 3 курс
Фінанси підприємств

Затверджено на засіданні
кафедри

ФІНАНСІВ
(назва кафедри)
протокол № від «» . 2019 р.

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Давиденко Н.М.
(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____
(підпис)

Лемішко О.О.
(прізвище та ініціали)

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Як визначається валовий прибуток підприємства ?
2. Як розраховується показник капіталовіддачі ?
3. Задача: Підприємство виготовляє і продає за рік 4000 од. продукції (50 грн. за одиницю). Витрати на її виготовлення і продаж становлять 180 тис. 29грн., в тому числі змінні витрати – 120 тис. грн.

Розрахувати:

1. валову маржу;
2. критичну програму виробництва (T_0);
3. коефіцієнт безпеки виробництва (запасу фінансової міцності).

Зробити відповідні висновки.

1. Частина балансового прибутку підприємства, що залишається в його розпорядженні після сплати податків, зборів, відрахувань і інших обов'язкових платежів до бюджету називається ...

(продовжити речення)

2. Виберіть функції, що властиві фінансам:

1	формування доходу
2	фіскальна,
3	контрольна;
4	Емісійна
5	використання доходу

3. Для оборотних активів як частини авансованого капіталу підприємств характерні такі відмінні ознаки :

1	вони мають бути заздалегідь вкладені, тобто авансовані до отримання виручки від реалізації продукції;
2	не втрачаються і не споживаються, але постійно повинні поновлюватися в господарському обігу
3	Повинні бути самоокупними;
4	економічна та юридична самостійність

4. До залучених джерел фінансових ресурсів підприємства належить:

1	кредиторська заборгованість;
2	кошти резервного фонду
3	страхові відшкодування;
4	страхові внески;

5	субсидії;
6	виручка від реалізації продукції;
7	нерозподілений прибуток

5. При здійсненні розрахункових операцій підприємство обирає форму розрахунків:

1	самостійно;
2	за згодою відомчих органів;
3	за домовленістю з партнером;
4	за згодою банку.

6. До оборотних активів відносять:

1	Відстрочені податкові активи;
2	Розрахунки з бюджетом;
3	Цільове фінансування;
4	Поточні біологічні активи;
5	Витрати майбутніх періодів.

7. Платіжна вимога-доручення заповнюється:

1	тільки постачальником;
2	постачальником та покупцем, у випадку згоди останнього оплатити за нею;
3	банком постачальника;
4	банком покупця.

8. На зміну вартості грошей з часом впливають:

1	умови господарювання;
2	форма власності;
3	ризик;
4	надійність партнерів по співпраці;
5	інфляція;
6	схильність до ліквідності.

9. Вартість майбутніх надходжень чи доходів з поправкою на дисконтну ставку називається:

	(у бланку вкажіть вірну відповідь одним словом)
--	---

10. За якою формулою визначається річна норма амортизації за методом зменшення залишкової вартості

	(у бланку вкажіть формулу розрахунку)
--	---------------------------------------

8. Методи навчання

При викладанні дисципліни передбачено застосування активних методів навчання – проблемних лекцій та ділових ігор. Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою та технікою викладання, але і високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; виробленні здатності ухвалювати самостійні рішення; виробленні здібності до колективних рішень; виробленні здібності до соціальної інтеграції; придбанні навичок вирішення конфліктів; розвитку здібності до компромісів. Види навчальних технологій, які використовуються для активізації процесу навчання наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Використання навчальних технологій для активізації процесу навчання

Методики активізації процесу навчання	Практичне застосування навчальних технологій
Проблемні лекції, спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При читанні лекції студентам даються питання для розмірковування, які відіграють активізуючу роль, примушуючи студентів активізуватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.	Проблемна лекція за темою 1
<u>Проведення ділової гри</u>	Практичне заняття за темою 4, 6-8

9.Форми контролю

Проведення поточно-модульного контролю. Поточно-модульний контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: практичний модульний контроль і лекційний (теоретичний) модульний контроль. Оцінка за практичну складову модульного контролю виставляється за результатами оцінювання знань студента під час практичних занять, виконання завдань для самостійної роботи та проміжного контролю згідно з графіком навчального процесу. Оцінювання і перевірка знань студента проводиться в таких формах:

1. Перевірка та оцінювання знань студента під час проведення практичних занять.
2. Оцінювання виконання завдань для самостійної роботи.
3. Проведення поточних контрольних робіт (тестування, теоретичні та ситуаційні завдання).
4. Проведення поточного модульного контролю (практичного та лекційного).
5. Проведення іспиту.

Перевірка та оцінювання знань студента під час проведення практичних занять має на меті перевірку рівня володіння теоретичними знаннями з теми практичного заняття та можливість застосовувати їх при вирішенні практичного завдання. Оцінювання проводиться за 100-бальною системою за такими критеріями:

- 1) ступінь засвоєння теоретичного матеріалу, який розглядається на заняттях, його розуміння;
- 2) ступінь вміння засвоювати компетенції, набуті на практичних заняттях;
- 3) рівень вивчення основної, додаткової рекомендованої літератури, а також сучасної літератури з проблематики певних тем навчальної дисципліни;
- 4) уміння поєднувати теорію з практикою при вирішенні питань податкового характеру, вміння обґрунтовувати прийняті рішення при виробленні рекомендацій щодо напрямів подальшої реалізації податкової політики, виконанні розрахункових завдань щодо обчислення сум податків, винесених на розгляд аудиторії;

5) логіка, стиль і структура відповідей на питання в письмовій роботі студента і при усних відповідях в аудиторії;

6) вміння студента обґрунтовувати свою позицію з точки зору діючого податкового законодавства, узагальнювати інформацію та робити висновки.

Оцінка знань здійснюється з урахуванням таких умов:

100 балів – відповідність виконаного завдання студента або його усної відповіді всім шести зазначеним критеріям;

90 балів – відповідність виконаного завдання студента або його усної відповіді всім шести зазначеним критеріям, але з незначними відхиленнями;

80 балів – відповідність виконаного завдання студента або його усної відповіді тільки п'яти зазначеним критеріям;

75 балів – відповідність виконаного завдання студента або його усної відповіді тільки п'яти зазначеним критеріям, але з незначними відхиленнями;

70 балів – відповідність виконаного завдання студента або його усної відповіді чотирьом зазначеним критеріям;

65 балів – відповідність виконаного завдання студента або його усної відповіді чотирьом зазначеним критеріям, але з незначними відхиленнями;

60 балів – відповідність виконаного завдання студента або його усної відповіді трьом зазначеним критеріям;

50 балів – відповідність виконаного завдання студента або його усної відповіді трьом зазначеним критеріям, але з незначними відхиленнями;

40 балів – відповідність виконаного завдання студента або його усної відповіді трьом зазначеним критеріям з відхиленнями;

30 балів – відповідність виконаного завдання студента або його усної відповіді двом зазначеним критеріям;

20 балів – відповідність виконаного завдання студента або його усної відповіді тільки одному зазначеному критерію;

10 балів – відповідність виконаного завдання студента або його усної відповіді не отримана відповідно до умов зазначених критеріїв.

Оцінювання виконання завдань для самостійної роботи виконується за такими критеріями:

1) якість виконання завдань самостійної роботи;

2) ступінь самостійності виконаного завдання;

3) повнота вирішення завдання самостійної роботи з урахуванням поточних або проектних змін податкового законодавства;

4) наявність висновків за результатами проведеного дослідження;

5) якість оформлення результатів дослідження.

Оцінювання знань студента за результатами виконання завдань для самостійної роботи проводиться за 100-бальною шкалою.

Написання есе, тез доповідей на науковій конференції (семінари) є додатковою частиною самостійної роботи студента над навчальною дисципліною, мета якого – поглиблення теоретичних знань, набутих студентами у процесі вивчення дисципліни, вміння застосовувати індивідуальні, творчі та професійні компетенції, набуті в процесі навчання. Таке завдання спонукає ґрунтовно вивчати нормативно-правову базу з питань оподаткування, спеціальні наукові видання, у яких розглядаються питання побудови та реформування податкової системи. Оцінювання есе та тез доповідей проводиться виходячи з таких критеріїв: самостійне виконання; логічність та деталізація плану дослідження; визначення невирішених науково-практичних проблем; повнота розкриття теми; наявність ілюстрацій; відображення практичного досвіду; наявність конкретних пропозицій, наукова новизна; якість оформлення.

Проведення поточних контрольних робіт (тестування, теоретичні та ситуаційні завдання) відбувається за кожною темою (іноді теми можуть об'єднуватись). Це дає можливість перманентно оцінювати рівень знань студентів з теоретичних питань навчальної дисципліни.

Лекційний модульний контроль здійснюється у письмовій формі за відповідними білетами. Структура білетів включає у себе: теоретичне питання та ситуаційні завдання. Для підведення підсумків роботи студентів із змістовного модуля виставляється підсумкова оцінка з поточно-модульного контролю, яка враховує оцінки за практичний модульний контроль і лекційний модульний контроль.

10. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Андрущенко В. Л. Податкова держава: монографія / В. Л. Андрущенко, Т. В. Тучак. – К. : Алерта, 2016. – 304 с.
2. Антонюк О.П. Економічний аналіз : навчальний посібник / О.П. Антонюк, Т.М. Ступницька, Н.М. Купріна. – [2-е вид., випр. і доп.]. – Львів: Магнолія-2006, 2012. – 326 с.
3. Базецька Г.І. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері: навч. посіб. / Г.І. Базецька, Л.Г. Суботовська, Ю.В. Ткаченко. – Харків: ХНАМГ, 2012. – 292 с.
4. Базилевич В. Д. Державні фінанси: навчальний посібник / В.Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. – [2-е вид., перероб. та доп.]. – К: Атіка, 2012. – 368 с.
5. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навчальний посібник / М.М. Бердар. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К.: Видавець Паливода А.В., 2012. – 464 с.
6. Білик М.М. Фінансові системи розвитку регіонів України: монографія / М.М. Білик. – К.: КНЕУ, 2013. – 231 с.
7. Благун І.Г. Фінанси: навч. посіб. / І.Г. Благун, Р.С. Сорока, І.В. Єлейко. – Л. : Магнолія-2006, 2014. – 314 с.
8. Бурик А.Ф. Планування діяльності підприємства: навч. посібн. / А.Ф. Бурик. – К: ЦУЛ, 2016. – 260 с.
9. Бурковська А. В. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції в сучасних умовах : навч. посібник / А. В. Бурковська, Т. І. Лункіна. – Київ: «Центр учбової літератури», 2014. – 208 с.
10. Васильчук І.П. Фінансова діяльність в таблицях і схемах: навчально – методичний посібник / І.П. Васильчук, Т.П. Якимчук, Н.Є. Крупська. – Львів: Магнолія – 2006, 2013. – 336 с.
11. Говорушко Т.А. Фінанси для фінансистів : підручник / за ред. Т.А. Говорушко. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 612 с.
12. Гончаренко О.В. Міжбюджетні відносини на місцевому рівні: монографія / О.В. Гончаренко. – К.: Алерта, 2013. – 222 с.
13. Горбонос Ф. В. Економіка підприємств: підручник / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик – К.: Знання, 2013. – 463 с.
14. Гриб С.В. Фінанси підприємств в таблицях, схемах та тестах: навчальний посібник / С.В. Гриб, І.О. Болкунов. – [2-е вид., перероб. та доп.]. – Львів: Магнолія-2006, 2013. – 330 с.
15. Гушко С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / С.В. Гушко, А.В. Шайкан, Н.П. Шайкан, О.А. Гушко. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Кривий Ріг: Чернявський Д.О., 2011. – 174 с.
16. Данілов О.Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / О.Д. Данілов, Т.В. Паєнко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.
17. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. Л.Г. Мельника. – Суми: Університетська книга, 2012. – 864 с.
18. Звітність підприємства: підручник / М. І. Бондар, Ю. А. Верига, М. М. Орищенко, Н. В. Прохар, Л. І. Леженко. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 570 с.
19. Квасницька Р.С. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навчальний посібник / Р.С. Квасницька. – Львів: Магнолія. - 2013. – 631 с.

20. Кондрашов О.М. Фінанси підприємств з основами економічних досліджень: навч. посіб. / О.М. Кондрашов, Н.І. Демчук, І.І. Туболец, В.М. Хопчан. – Донецьк: Юго – Восток, 2009. – 433 с.
21. Косова Т.Д. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник/ За заг. ред. Т.Д. Косової, І.В. Сіменко. – К.: ЦУЛ, 2013. – 440 с.
22. Крисоватий А.І. Новітня парадигма преференційного оподаткування: монографія / А.І. Крисоватий, Г.В. Василевська. – К.: ЦУЛ, 2013. – 260 с.
23. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: навч. посібник / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2014. – 365 с.
24. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: підручник / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. – К.: ЦУЛ, 2013. – 504 с.
24. Ніколаєва О.М. Місцеві фінанси: навчальний посібник / О.М. Ніколаєва, А.С. Маглаперідзе. – К.: ЦУЛ, 2013. – 354 с.
25. Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів : матеріали VII Міжн. наук.-практ. конфер., 22 грудня 2015 р. / НУДПСУ, НДЦ з проблем оподаткування ; ред. кол. П. В. Пашко, Л. Л. Тарангул та [ін.]. – К. : ВЦ НУДПСУ, 2015. – 472 с.
26. Співробітництво з Міжнародними фінансовими організаціями [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=43251
27. Управління фінансовою санацією підприємств у схемах і таблицях : навч. посіб / О.О. Терещенко, О.А. Островська, О.Б. Соколова. – К.: КНЕУ, 2014. – 217 с.
28. Шило В.П. Фінанси підприємств за модульною системою навчання / В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.В. Балабанова, І.І. Криштопа. – К.: Кондор, 2011. – 429 с.
29. Фінанси підприємств: підручник / [Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – Восьме вид., перероб. і доп.. – К.: КНЕУ, 2013. – 219 с.
30. Фінансовий менеджмент. Практикум : навч. Посібник / Л. Д. Буряк, М. Д. Білик, О. М. Грицино та ін. ; за заг. ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2015. – 335 с.
31. Фінансовий аналіз. Практикум : навч. посіб.» ([М. Д. Білик (кер. кол. авт.), О. В. Павловська, Н. М. Притуляк та ін.] ; за заг. та наук. ред. д.е.н., проф. М. Д. Білик. – К. : КНЕУ, 2014. – 474 с.
32. Бєдринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. / М. Д. Бєдринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.

Законодавчі акти

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.
3. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від 23.11.2018 № 2629-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 “Про консолідовану фінансову звітність» затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 628 – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0161-00>.
5. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України (Документ 2343-12, чинний, поточна редакція — Редакція від 04.04.2018, підстава 2320-19) [Електронний ресурс]: Закон України від 14.05.92 № 2343-XII. – Режим доступу: <https://zakon.help/law/2343-XII>
6. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов’язань: Закон України (Документ 543/96-ВР, чинний, поточна редакція — Тлумачення від 11.07.2013, підстава - v007p710-13) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80>

7. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [Електронний ресурс]: постанова Правління Національного банку України від 21.01.2004 № 22. – Режим доступу:
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0377-04>.
8. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Правління Національного банку України (Документ z0377-04, чинний, поточна редакція — Редакція від 31.01.2019, підстава - v0023500-19) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>
9. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України: Постанова Правління Національного банку України (Документ z0174-03, чинний, поточна редакція — Редакція від 12.09.2018, підстава - v0095500-18) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03>
10. Про обіг векселів в Україні: Закон України (Документ 2374-III, чинний, поточна редакція — Редакція від 19.07.2017, підстава - 1982-VIII) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>
11. Митний кодекс України : чинне законодавство із змін. та доп. станом на 8 лютого 2016 р.: офіц. текст. – К. : Вид. дім "ПАЛИВОДА А. В.", 2016. – 372 с. – (Кодекси України). Митний кодекс України : практичні аспекти : навч.-метод. посіб. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 516 с.
12. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

Наукові журнали України, періодичні видання (рекомендовані)

1. Фінанси України
2. Економіка України
3. Облік і фінанси
4. Економіка АПК
5. Світ фінансів
6. Аграрний тиждень. Україна
7. Агробізнес. Україна
8. Вісник. Офіційно про податки
9. Податки та бухгалтерський облік
10. Фінансові дослідження

Інформаційні ресурси

1. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua.
2. Податковий Кодекс України / Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
3. Сервер Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
4. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
5. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
6. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>

11. Розподіл балів, які отримують студенти

1. Відповідно до Положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України», затвердженого ректором університету 27.02.2019 р., рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою:

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} \cdot K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ} \cdot K^{(n)}_{ЗМ})}{K_{дис}},$$

де, $R^{(1)}_{ЗМ}, \dots, R^{(n)}_{ЗМ}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100- бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}_{ЗМ}, \dots, K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)}_{ЗМ} = \dots = K^{(n)}_{ЗМ}$. Тоді вона буде мати вигляд:

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ})}{n}$$

2. **Розподіл балів, які отримують студенти.** Оцінювання студента відбувається згідно Положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.02.2019 р. протокол № 7. Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з табл. 1.

Таблиця 1. Співвідношення між національними оцінками і рейтингом здобувача вищої освіти

Оцінка Національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90 - 100
Добре	74 - 89
Задовільно	60 - 73
Незадовільно	0 - 59

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{дис}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{НР}$ (до 70 балів): $R_{дис} = R_{НР} + R_{ат.}$

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Важливою формою навчального процесу є виконання курсової роботи з дисципліни. Курсова робота – це індивідуальне завдання науково-дослідницького, творчого характеру, що сприяє поглибленому вивченню навчальної дисципліни, подальшій систематизації, розширенню і закріпленню отриманих знань. Таку форму навчання можна розглядати як своєрідний тренінг, за допомогою якого студент проходить стажування в напрямку:

- ведення наукового дослідження;
- грамотного і логічного викладення матеріалу;
- аргументованого і зрозумілого висвітлення власної думки;
- застосування теоретичних знань для практичного вирішення конкретних фінансово-економічних завдань тощо.

Зміст такої форми навчання, як курсова робота обумовлює її функції, базисом яких є надання студентам навичок:

- підбирати, систематизувати та аналізувати необхідну інформацію в межах об'єкта та предмета дослідження;
- виявляти базові та похідні причини виникнення певних фінансово-економічних явищ, з'ясовувати їх вплив на об'єкт і предмет дослідження;
- вести науковий пошук, узагальнювати різні методичні підходи та концепції, чітко аргументувати власну точку зору з досліджуваної проблеми;
- розробляти пропозиції щодо вирішення існуючих проблем з урахуванням зарубіжного досвіду та обґрунтуванням можливостей його застосування в умовах національних особливостей і традицій.

Виконання курсової роботи є завершальним етапом вивчення дисципліни, що дозволяє виявити загальний рівень отриманих теоретичних знань і практичних навичок, вміння їх застосовувати при розв'язуванні конкретних фінансово-економічних завдань.

Беручись до виконання курсової роботи, необхідно насамперед засвоїти мову науки, яка є дуже специфічною. Від ступеня оволодіння категоріальним науковим апаратом залежить, наскільки точно, грамотно і логічно студент висловить свою думку, пояснить той чи інший факт, обґрунтує висновки та пропозиції.

Мета роботи – узагальнення, поглиблення і закріплення спеціальних знань студентів у фінансовій сфері, розвиток навичок здійснення аналітичної роботи, самостійного дослідження теоретичних і прикладних аспектів з певної теми, творчого використання літературних джерел і узагальнення практичного матеріалу та логічного викладення інформації.

Курсова робота відображає результати самостійно проведеного студентом наукового дослідження. У ній студент повинен показати вміння грамотно і належним чином висвітлювати власні думки, аргументувати запропоновані рекомендації, правильно і вільно користуватися як загальноприйнятою економічною, так і спеціальною фінансовою термінологією.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Основною формою ефективної організації самостійної роботи студента з підготовки курсової роботи є планування розподілу часу на виконання необхідних видів робіт з врахуванням їх трудомісткості та взаємозв'язку.

Виконання студентом курсової роботи передбачає послідовну реалізацію таких етапів:

- вибір теми і об'єкта дослідження;
- огляд літератури за темою роботи: законодавчої, нормативно-правової, спеціальної (зокрема тієї, що міститься в періодичних виданнях), підбір фактологічного та фактичного матеріалу;
- складання плану;
- аналіз і обробка теоретичного та фактичного матеріалу;
- написання й оформлення курсової роботи;
- подання роботи на рецензування;

–захист курсової роботи.

Обов'язковим є додержання студентами орієнтовного графіка виконання курсової роботи, наведеного в таблиці 1, оскільки це забезпечує можливість своєчасного виявлення та усунення недоліків і помилок щодо її змісту та оформлення.

Вибір теми і об'єкта дослідження. Тема курсової роботи вибирається студентом відповідно до проблемно-практичної спрямованості власних науково-дослідницьких інтересів згідно з переліками тем, затвердженими кафедрою фінансів у розрізі окремих дисциплін, наведених у даних методичних рекомендаціях, за погодженням з викладачем. Тематика робіт має проблемно-практичну спрямованість, періодично поновлюється і затверджується на засіданні кафедри.

З огляду на індивідуальні здібності студентів і їх схильність до науково-дослідницької роботи, набутий практичний досвід викладач має право вносити певні корективи в тематику і розподіл курсових робіт.

Студентам надається право вибору теми курсової роботи з наведеного переліку або можливість запропонувати власну тему, виходячи з обґрунтування доцільності її дослідження. Уточнення або зміна теми курсової роботи можливі лише в окремих випадках за достатньо аргументовані причини з дозволу викладача.

Студенти повинні вибирати і закріплювати за собою теми в установлений термін (протягом двох перших тижнів від початку навчального семестру).

Неприпустимим є вибір однієї теми декількома студентами в межах однієї академічної групи. За наявності достатньої аргументації доцільності роботи студента над темою, закріпленої за іншим студентом, – продовження попередніх досліджень, написання роботи на конкурс студентських робіт, робота над дослідженнями студентського наукового гуртка тощо, – викладач має право вносити корективи в розподіл тем курсових робіт.

Таблиця 1

Орієнтовний графік виконання курсової роботи

Вид робіт	Термін виконання (порядковий номер тижня в семестрі)
Вибір теми курсової роботи та її затвердження	2
Огляд літератури за темою роботи (складання попереднього варіанта бібліографічного списку до курсової роботи (не менше 25 найменувань)), складання та затвердження плану	4
Визначення мети та завдань курсової роботи, вибір об'єкта і предмета дослідження, пошук необхідної фінансової звітності, підготовка попереднього варіанта вступу	6
Аналіз і обробка теоретичного матеріалу, написання і оформлення 1 розділу курсової роботи	8
Аналіз і обробка фактичного матеріалу, написання і оформлення 2 розділу курсової роботи	10
Написання і оформлення 3 розділу курсової роботи	12
Написання та оформлення висновків, підготовка завершеного варіанта курсової роботи, подання роботи на рецензування	13
Захист курсової роботи	14

Обравши тему, студент має чітко визначити мету курсової роботи, окреслити коло завдань, які мають бути розв'язані для її досягнення, підібрати відповідну наукову літературу та нормативно-інструктивні матеріали з обраної тематики, фактологічний і статистичний інформаційний матеріал.

Огляд літератури за темою роботи. У процесі складання плану і написання курсової роботи студент підбирає та вивчає відповідні літературні джерела і складає бібліографію.

Перегляду мають підлягати всі види джерел, зміст яких пов'язаний з темою курсової роботи. До них належать матеріали, опубліковані в різних вітчизняних і зарубіжних виданнях, включаючи періодичні, а також статистичні збірники, закони, постанови Верховної Ради, Кабінету Міністрів України, укази Президента, а також інші нормативно-правові документи, фактичні статистичні показники та дані бухгалтерського обліку і фінансової звітності, планові та прогнозні показники.

Для самостійного пошуку літературних джерел студент використовує бібліографічні каталоги (алфавітний і систематичний), бібліографічні довідники, реферативні журнали, а також автоматизовані інформаційно-пошукові системи, бази та банки даних, на основі чого формує список літератури за темою дослідження.

При вивченні літератури не слід прагнути тільки до запозичення матеріалу. Паралельно слід осмислювати знайдену інформацію. Цей процес повинен відбуватися протягом всієї роботи над темою, тоді власні думки, що виникають у ході опрацювання зібраного матеріалу, стають основою курсової роботи та висновків.

При викладенні матеріалу з обраної теми використовується не вся інформація, а тільки та її частка, яка безпосередньо стосується теми курсової роботи, є найбільш цінною та корисною для розв'язання поставлених завдань дослідження.

Складання плану. Попереднє ознайомлення з досліджуваною проблемою на основі літературних джерел є основою для складання плану курсової роботи. План курсової роботи наводиться в її окремому розділі, який має назву «ЗМІСТ». Складання плану є одним із найважливіших етапів підготовки курсової роботи, оскільки на його основі формується загальне уявлення про якість виконання роботи, реалізовані напрями дослідження обраної теми, логічний зв'язок між її окремими складовими частинами, проблемну постановку окремих питань. Із складеного плану видно, наскільки студент розібрався в обраній темі, як він зрозумів проблему в цілому і зумів виділити суттєві, головні напрями дослідження. Від правильно складеного плану багато в чому залежить і кінцевий результат виконаної роботи – рівень досягнення поставленої мети.

План складається з переліку вузлових питань, пов'язаних внутрішньою логікою дослідження за темою. Формулювання назв розділів і підрозділів повинно відповідати таким вимогам: конкретність, стислість, відсутність двозначності. При складанні плану базові питання необхідно розмістити в такій послідовності, що є найбільш логічною і прийнятною для даного дослідження схемою викладення матеріалу.

План курсової роботи студент складає самостійно і погоджує його з керівником. У подальшому він може уточнюватися, залишаючи основне завдання роботи незмінним.

Позитивно зарекомендувала себе практика, коли студент перш ніж прийняти до роботи остаточний план, складає план-проспект, в якому, крім назв розділів роботи, тезово викладено їх зміст. Це дозволяє більш точно зрозуміти логіку викладу матеріалу на стадії розробки основної частини курсової роботи, оптимізувати кількісний склад розділів і підрозділів курсової роботи, уникнути дублювання інформації в різних частинах роботи.

У процесі складання плану, а також у подальшій співпраці керівник надає студенту наукову і методичну допомогу, вносить певні корективи до плану, надає рекомендації про доцільність висвітлення того чи іншого питання в контексті обраної теми.

Під час написання роботи план може уточнюватись. Уточнення додатково погоджується з керівником.

Аналіз і обробка теоретичного та фактичного матеріалу. Написання і оформлення курсової роботи. Після узгодження та затвердження плану студент береться до написання курсової роботи. Вимоги щодо структури та оформлення курсових робіт з дисциплін, що викладаються кафедрою фінансів, наведені в даних методичних рекомендаціях.

У процесі написання окремих розділів студент подає їх керівнику на перевірку, виправляє та вносить доповнення у разі необхідності, звітує керівнику про готовність роботи.

Обговорення проблемних питань з викладачем – керівником курсової роботи здійснюється на індивідуально-консультативних заняттях з підготовки та захисту курсової роботи (якщо їх

проведення передбачено робочим навчальним планом з дисципліни) або на консультаціях викладача відповідно до затвердженого розкладу.

Обов'язками керівників є:

- консультування студентів з питань вибору теми роботи, розробки її плану, добору спеціальної літератури, підготовки окремих розділів;
- контроль за дотриманням студентом регламенту підготовки курсової роботи;
- рецензування курсової роботи з ґрунтовною характеристикою її якості відповідно до критеріїв оцінювання.

Подання роботи на рецензування. Завершена курсова робота підписується студентом на останній сторінці списку використаної літератури із зазначенням дати завершення роботи та надається у встановлений строк на кафедру фінансів і кредиту для реєстрації з подальшим переданням її керівнику, який здійснює рецензування та оцінювання якості виконання роботи, робить висновок щодо допуску її до захисту. Форма рецензії курсової роботи, критерії та порядок її оцінювання регламентуються даними методичними рекомендаціями.

Захист курсової роботи. День і час захисту курсової роботи визначає викладач-керівник згідно з графіком навчального процесу.

Готуючись до захисту роботи, студент складає тези виступу, оформлює ілюстрований матеріал, обмірковує відповіді на зауваження, вказані у рецензії керівника.

Тривалість захисту курсової роботи не повинна перевищувати 10 хвилин. Для розкриття змісту курсової роботи студенту надається не більше 5 хвилин.

У своєму виступі студент повинен відобразити: результати проведеного аналізу за обраною темою, конкретні пропозиції щодо вирішення проблеми або напрями удосконалення відповідних процесів з обґрунтуванням можливості їх реалізації в реальних умовах, при цьому можна робити посилання на ілюстративний матеріал, винесений на захист. У виступі не повинно бути загальних відомостей, теоретичних положень, що містяться у літературних або нормативних документах, оскільки вони не є предметом захисту. Особливу увагу необхідно сконцентрувати на власних розробках, висновках і рекомендаціях, відповідях на зауваження рецензента.

Після виступу студент відповідає на питання, задані йому рецензентом, а також присутніми на захисті.

Захист курсової роботи оцінюється за критеріями, передбаченими даними методичними рекомендаціями.

По закінченні захисту виставляється оцінка, яка формується як сума балів за виконання та захист курсової роботи.

СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота повинна містити:

- титульний аркуш (додаток А);
- зміст;
- вступ;
- основну частину;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Обсяг курсової роботи при виконанні із застосуванням технічних засобів не повинен перевищувати 35 сторінок (без додатків), а при рукописному виконанні – не більш 45 сторінок.

Зміст роботи подається на початку курсової роботи. Зміст повинен бути оформлений як розгорнутий план. Він містить назву та нумерацію усіх розділів і підрозділів (додаток В).

Гармонійне поєднання структурних частин курсової роботи суттєво впливає на її результативність. Ось чому основні розділи курсової роботи мають бути органічно пов'язані

між собою: теоретичні положення повинні служити базою для виконання конкретних розрахунків і здійснення аналізу, а запропоновані заходи повинні бути всебічно обґрунтовані.

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми, розкривається її значення, подається огляд ступеня розробки даної проблеми без чіткої аргументації окремих позицій, підкреслюється необхідність вирішення конкретних питань теми в контексті сучасних економічних перетворень, зазначаються мета і завдання курсової роботи, об'єкт і предмет дослідження, вказуються методи, прийоми дослідження та інформаційна база, що використовуються в роботі. Мета роботи повинна бути сформульована лаконічно, але переконливо. При оформленні даної складової вказується її назва «ВСТУП». Оптимальний обсяг вступу – 1-2 сторінки.

Визначаючи об'єкт і предмет дослідження курсової роботи, необхідно враховувати, що об'єкт – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення, а предмет міститься в межах об'єкта і визначає тему курсової роботи.

Наприклад:

Об'єктом дослідження є процеси фінансового забезпечення підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні засади організації фінансів на підприємстві.

Основна частина передбачає безпосередній виклад змісту теми курсової роботи, глибоке і всебічне висвітлення її основних положень. Вона містить:

а) огляд літератури за темою;

б) узагальнення теоретичної та аналітичної інформації;

в) розробку основних напрямків (пропозицій) щодо удосконалення фінансових відносин.

Огляд літератури за темою курсової роботи є теоретичною основою досліджуваної проблеми і використовується для аргументації, узагальнення та поглиблення основних положень теми, конкретизації подальших пропозицій. При написанні першого розділу роботи рекомендується звертати увагу на дискусійні питання, не обмежуючись при цьому лише простим переказом існуючих в економічній літературі точок зору, обов'язково потрібно викладати власну авторську позицію щодо їх вирішення. Узагальнення теоретичної та аналітичної інформації передбачає, що при реферативному запозиченні думок з опублікованих праць необхідно робити посилання на використані джерела інформації.

У другому розділі основної частини роботи студент досліджує особливості практичного вирішення питань тематичної спрямованості на прикладі обраного об'єкта дослідження. Всебічний ґрунтовний аналіз повинен бути основою курсової роботи, на підставі якого формуються подальші висновки і пропозиції.

Метою третього розділу є розробка і обґрунтування пропозицій, направлених на вирішення теоретичних і практичних проблем, виявлених у попередніх розділах курсової роботи.

У **висновках** необхідно підбити підсумки досліджень, проведених у курсовій роботі, акцентувати увагу на пропозиціях, їх значущості для успішної реалізації питань і проблем, окреслених у курсовій роботі. Оптимальний обсяг висновків – 2 сторінки.

Список використаної літератури містить перелік літературних джерел, що використовуються при підготовці курсової роботи. Формуючи список використаної літератури, необхідно враховувати обмеження щодо його обсягу не менше 25 найменувань, але не більше 35.

Додатки складаються з громіздких таблиць допоміжного характеру, діаграм, схем, фінансової документації та нумеруються у тій послідовності, в якій на них надаються посилання у тексті.

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота повинна бути виконана і оформлена з дотриманням усіх технічних вимог до наукових робіт, викладених у ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення».

Текст роботи має бути виконаний за допомогою комп'ютерної техніки на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210х297 мм) або написаний чітким розбірливим почерком (без виправлень).

За машинописного способу виконання курсову роботу друкують через півтора інтервалу, шрифт – Times New Roman, розмір шрифту – 14 pt. Текст слід друкувати, додержуючись таких розмірів полів: верхнє і нижнє – 20 мм, лівє – 30 мм, правє – 1,5 мм.

Під час виконання курсової роботи необхідно дотримуватись рівномірної щільності, контрастності та чіткості зображення протягом усієї роботи. Всі лінії, літери, цифри і знаки повинні бути однаково чорними впродовж усього тексту дипломної роботи.

Структурні елементи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» не нумерують, а їх назви правлять за заголовки структурних елементів.

Заголовки структурних елементів роботи і заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи.

Заголовки підрозділів слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Абзацний відступ повинен бути однаковим впродовж усього тексту звіту і дорівнювати п'яти знакам. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовку не допускається.

Відстань між заголовком і подальшим чи попереднім текстом має бути два рядки. Відстань між основами рядків заголовка, а також між двома заголовками приймається такою, як у тексті (додаток Г).

Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Сторінки курсової роботи слід нумерувати арабськими цифрами, додержуючись наскрізної нумерації впродовж усього тексту. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Титульний аркуш включають до загальної нумерації сторінок роботи, але номер сторінки не проставляють. Ілюстрації та таблиці, розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок роботи.

Розділи, підрозділи курсової роботи слід нумерувати арабськими цифрами.

Розділи роботи повинні мати порядкову нумерацію в межах викладення суті роботи і позначатися арабськими цифрами без крапки, наприклад, 1, 2, 3 і т.д.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою.

Після номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад, 1.1, 1.2 і т.д.

Ілюстрації (рисунки, графіки, схеми, діаграми) слід розміщувати у курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання у роботі.

Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують під ілюстрацією. За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані (підрисунковий текст).

Ілюстрація позначається словом «Рисунок __», яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних, наприклад, «Рисунок 3.1 – Схема розміщення».

Ілюстрації слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках.

Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою, наприклад, рисунок 3.2 – другий рисунок третього розділу.

Приклад оформлення ілюстрації наведений у додатку Д.

Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць.

Таблицю необхідно розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті роботи.

Назва таблиці складається зі слова «Таблиця», її порядкового номера та безпосередньо назви, яка стисло відбиває зміст наведених у ній даних. Всі ці елементи оформлюються за зразком, наведеним у додатку Е.

Повну назву таблиці вказують один раз над таблицею зліва з абзацним відступом. У випадку переносу частини таблиці на наступну сторінку, над нею з абзацного відступу пишуть: «Продовження таблиці Х», де Х – номер таблиці.

Таблиці нумеруються арабськими цифрами за порядком в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу.

Заголовки та дані таблиці можуть бути виконані через один інтервал, шрифт – Times New Roman, розмір шрифту – 12 pt.

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком.

Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф указують в однині.

Приклад оформлення таблиці наведений у додатку Е.

Переліки, за потреби, можуть бути наведені всередині підрозділів. Перед переліком ставлять двокрапку.

Перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру української абетки з дужкою, або, не нумеруючи, – дефіс (перший рівень деталізації).

Для подальшої деталізації переліку слід використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

Переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацного відступу, другого рівня – з відступом щодо місця розташування переліків першого рівня.

Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки.

Вище і нижче кожної формули або рівняння повинно бути залишено не менше одного вільного рядка.

Формули і рівняння у роботі (за винятком формул і рівнянь, наведених у додатках) слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу.

Номер формули або рівняння складається з номера розділу і порядкового номера формули або рівняння, відокремлених крапкою, наприклад, формула (1.3) – третя формула першого розділу.

Номер формули або рівняння зазначають на рівні формули або рівняння в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули чи рівняння, слід наводити безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі чи рівнянні.

Пояснення значення кожного символу та числового коефіцієнта слід давати з нового рядка.

Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки.

Переносити формули чи рівняння на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, повторюючи знак операції на початку наступного рядка. Коли переносять формули чи рівняння на знаку операції множення, застосовують знак “х”.

Формули, що йдуть одна за одною й не розділені текстом, відокремлюють комою.

Приклад оформлення формули наведений у додатку Ж.

Посилання в тексті роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у роботах [1-7] ...».

При посиланнях на розділи, підрозділи, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки зазначають їх номери.

При посиланнях слід писати: «... у розділі 2 ...», «... (рис. 1.3) ...2 або 2... на рисунку 1.3 ...», «... (табл. 3.2) ...» або 2... у таблиці 3.2 ...», «... за формулою (3.1) ...», «... у формулах (1.3)-(1.5) ...», «... у додатку Б ...» або «... (додаток Б) ...».

Додатки слід оформлювати як продовження курсової роботи на його наступних сторінках, розташовуючи додатки в порядку появи посилань на них у тексті.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковано слово «Додаток __» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б і т.д.

Додатки повинні мати спільну з рештою роботи наскрізну нумерацію сторінок.

Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння, що є у тексті додатків, слід нумерувати в межах кожного додатка, наприклад, рисунок Г.3 – третій рисунок додатка Г; таблиця А.2 – друга таблиця додатка А; формула (А.1) – перша формула додатка А.

Якщо в додатку одна ілюстрація, одна таблиця, одна формула, одне рівняння, їх нумерують наприклад, рисунок А.1, таблиця А.1, формула В.1 відповідно до правил оформлення, зазначених вище.

Приклад оформлення додатків наведений у додатку И.

Список літератури слід розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті чи в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

При оформленні списку літератури слід дотримуватися бібліографічних вимог, викладених у ДСТУ 7.1-2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги і правила складання». Приклад оформлення списку використаної літератури наведений у додатку К.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсову роботу рецензує викладач – керівник курсової роботи протягом 10 днів після її реєстрації на кафедрі.

При рецензуванні курсової роботи вихідною кількістю балів за системою ECTS вважається 0. Збільшення кількості балів проводиться відповідно до критеріїв оцінювання курсової роботи, викладених у рецензії (додаток Б).

Доопрацювання курсової роботи не здійснюється. Всі питання мають бути з'ясовані студентом у процесі дослідження на консультаціях та індивідуальних заняттях з керівником курсової роботи.

Остаточна оцінка за курсову роботу виставляється за результатами захисту. Під час захисту студент повинен показати правильність розуміння теоретичних основ і тенденцій розвитку сучасних проблем фінансової науки, аргументувати власну точку зору тощо.

Курсова робота оцінюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну шкалу та шкалу за системою ECTS (таблиця 2).

Таблиця 2

Шкала оцінювання за системою ECTS

Оцінка за системою ECTS	Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою
A	90-100	5 (відмінно)
B	82-89	4 (добре)
C	74-81	
D	64-73	
E	60-63	3 (задовільно)
FX	35-59	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
F	0-34	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

За результатами захисту курсової роботи студент отримує оцінку за системою ECTS, яку викладач виставляє в екзаменаційну відомість.

Тематика курсових робіт

1. Грошові надходження аграрного підприємства.
2. Організація розрахункових відносин підприємства.
3. Особливості організації фінансів в обслуговуючих підприємствах і організаціях АПК (ремонтно-технічних, торгово-постачальницьких, транспортних, будівельних, переробних).
4. Формування та використання прибутку сільськогосподарських підприємств.
5. Грошові потоки аграрного підприємства.
6. Витрати сільськогосподарських підприємств та їх вплив на фінансовий результат господарювання.
7. Ефективність використання оборотних засобів сільськогосподарського підприємства.
8. Кредит як джерело фінансування підприємств і організацій АПК.
9. Фінансова оцінка ефективності інвестицій в основний капітал.
10. Фінансування капітальних вкладень аграрного підприємства.
11. Формування та використання статутного фонду підприємств.
12. Формування та використання амортизаційного фонду підприємств.
13. Формування та використання доходів фермерських господарств.
14. Кредитні відносини сільськогосподарських підприємств з банківськими установами в умовах ринку.
15. Організація фінансів фермерських господарств.
16. Особливості фінансів в акціонерних товариствах АПК.
17. Особливості фінансових відносин в умовах оренди.
18. Нормування та планування власних оборотних засобів в сільськогосподарських підприємствах.
19. Організація фінансів на підприємствах малого бізнесу.
20. Формування та використання доходу (виручки) від реалізації продукції в агропромислових підприємствах.
21. Оборотні засоби сільськогосподарських підприємств та шляхи підвищення ефективності їх використання.
22. Доходи підприємств і організацій АПК і порядок їх розподілу в умовах ринку.
23. Фінансові ресурси агропромислових підприємств та джерела їх формування.
24. Бізнес-план як складова фінансового планування підприємств і організацій АПК.
25. Фінансування капітального будівництва в агропромислових підприємствах.
26. Оперативна фінансова робота і контроль за одержанням і використанням грошової виручки в сільськогосподарських підприємствах.
27. Фінансові результати діяльності агропромислових підприємств та їх роль у розширеному відтворенні.
28. Особливості організації фінансів спільних підприємств АПК.
29. Особливості організації фінансів товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.
30. Короткострокове кредитування господарської діяльності в АПК в умовах формування ринку.
31. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів.
32. Оцінка фінансового стану агропромислових підприємств.
33. Оподаткування прибутку сільськогосподарських підприємств.
34. Оподаткування податком на додану вартість сільськогосподарських підприємств.
35. Особливості фінансового планування в сільськогосподарських підприємствах.
36. Фінансова санація аграрного підприємства.
37. Фінансові аспекти лізингових операцій у сільському господарстві.
38. Комерційний кредит та його застосування в сільському господарстві.

39.Формування та ефективне використання оборотних коштів сільськогосподарських підприємств.

40.Оцінка платоспроможності та кредитоспроможності сільськогосподарського підприємства.

Додаток А

Зразок оформлення титульного аркуша курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Економічний факультет
Кафедра оподаткування і страхування

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни
«Фінанси підприємств»

на тему «_____»
тема курсової роботи

Виконав: студент економічного факультету

_____ курсу _____ групи

(прізвище, ім'я, по батькові)

Перевірів: _____
(науковий ступінь, посада)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Київ – 20__

Додаток В
Зразок оформлення змісту

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 Теоретичні основи . прибутку як результату фінансово-господарської діяльності	5
1.1 . Сутність та види прибутку , їх розрахунок	5
1.2 Фактори, які впливають на фінансовий результат господарювання	8
РОЗДІЛ 2 Аналіз фінансового результату в господарстві	10
2.1 Оцінка фінансового стану.	10
2.2 Аналіз фінансових результатів господарювання	12
РОЗДІЛ 3 Шляхи збільшення прибутку в господарстві	20
ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	33
ДОДАТКИ	35

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ . ПРИБУТКУ ЯК РЕЗУЛЬТАТУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. _Сутність та види прибутку , їх розрахунок ...

Для людського суспільства на кожному з певних етапів його існування і розвитку управління є іманентним процесом. Існування управління обумовлене, перш за все, системною природою будь-якого суспільства, соціальним характером праці, потребами обміну продуктами матеріальної і духовної діяльності, дотриманням певних норм співтовариства. Воно пов'язане з цілеспрямованою діяльністю людей і здійснюється за допомогою певних суспільних інститутів – органів і організацій, які свідомо впливають на ту або іншу соціальну систему для досягнення певного результату [28, с. 17]. Наведене свідчить, що якщо управління всіма сферами цивільного життя є компетенцією безпосередньо органів державної влади, то управління всім суспільством є специфічною рисою державного управління.

Роль державного управління з позиції значущості існування суспільства визначається суттю, закладеною в поняття «державне управління». Останнє складається з двох складових: держави й управління. Держава – це «багатофункціональна соціальна система, що є цілим арсеналом інститутів, які регулюють відносини між громадянами, організаціями та державними структурами. Вона може виступати: як форма суспільства; як форма об'єднання людей на певній території; як форма об'єднання людей через громадянство; як виразник загальних інтересів; як виразник загальної волі; як апарат легітимності, апарат примусу; як апарат регулювання; як форма самоврядування в суспільстві і як учасник світового співтовариства» [7, с. 11]. Управління можна охарактеризувати як «цілеполягаючий (свідомий, навмисний, продуманий) організуючий і регулюючий вплив людей на власну, суспільну, колективну й групову життєдіяльність, здійснюваний як безпосередньо (у формах самоврядування), так і через спеціально створені структури» [7, с. 11].

Додаток Д
Зразок оформлення ілюстрацій

Податки, відображаючи обмежену сферу виробничих стосунків, є частиною розподільних, а точніше, перерозподільних стосунків [2, с. 4] (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Місце податків у структурі розподілу та перерозподілу національного доходу

Згідно з рис. 1.2, податки, беручи участь в перерозподілі національного доходу, підпорядковані первинним стосункам матеріального виробництва, змінюються залежно від вимог продуктивних сил і обміну, виступають частиною єдиного процесу відтворення і специфічною формою виробничих стосунків. При перерозподілі національного доходу податки забезпечують привласнення державою частини нової вартості у грошовій формі. Ця частина національного доходу, мобілізована примусово у формі податків з юридичних і фізичних осіб, перетворюється на централізований фонд фінансових ресурсів держави, тобто на основу його життєдіяльності.

Зразок оформлення таблиці

Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства та їх динаміка за період з 200_ до 200_ р. подані в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ВАТ «Галактон» за період з 200_ до 200_ рр.

Показник	Рік			Відхилення: +, –	
	20__	20__	20__	20__ р. до	
				20__	20__
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.					
Валовий прибуток (збиток), тис. грн.					
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.					

– розрив сторінки –

Продовження таблиці 2.1

Показник	Рік			Відхилення: +, –	
	20__	20__	20__	20__ р. до	
				20__	20__
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.					
Капіталовіддача					
Рентабельність діяльності підприємства, %					

Аналіз показників, наведених у таблиці 2.1, дозволяє зробити висновок, що ...

Додаток Ж
Зразок оформлення формули

З пріоритетних і відібраних для перевірок підприємств визначається проміжний коефіцієнт податкового навантаження ($K_{СПН\ n}$):

$$K_{СПН\ n} = \frac{\sum_{i=1}^n СПН_i}{\sum_{i=1}^n ВД_i}, \quad (3.1)$$

Де $СПН_i$ – соціально-податкове навантаження i -го підприємства з-поміж пріоритетних і відібраних для перевірок підприємств;

$ВД_i$ – валовий дохід i -го підприємства;

n – кількість підприємств, що обрані для перевірки;

i – i -те підприємство з-поміж обраних для перевірки.

Четвертий етап полягає у проведенні безпосередньої перевірки та оцінці результатів роботи. Під час одночасного здійснення перевірок підприємств галузі проводиться координування перевірок органами податкової служби вищого рівня, завдяки чому досягається єдиний підхід у проведенні перевірок і вирішенні спірних питань.

Додаток И
Зразок оформлення додатка

Додаток А

Таблиця А.1 – Порівняльний аналіз різних форм придбання майна

Питання	Форми придбання майна		
	в лізинг	в кредит	готівкою
Якими є витрати на придбання майна та скільки необхідно заплатити на дату купівлі?	Низькі першочергові витрати – один або два платежі. Лізингові платежі чітко визначені та прості в користуванні	Як правило, близько 20-30 % – попередня оплата. Банк зазвичай фінансує 70-80 % від вартості обладнання	Повна вартість обладнання. За обладнання треба сплачувати з прибутку після оподаткування
Яку структуру платежів має договір?	Від 13 до 60 місяців триває лізинговий контракт. Завжди є можливість структурувати лізингову угоду як оперативний або фінансовий лізинг	Банки можуть встановлювати обмеження щодо строків лізингу, що призводить до коротших строків кредиту	Повна вартість обладнання. За обладнання треба сплачувати прибутку після оподаткування
...	...	...	...
...	...	...	...

– розрив сторінки –

Продовження таблиці А.1

Питання	Форми придбання майна		
	в лізинг	в кредит	готівкою
Яким чином це позначиться на грошовому потоці та кредитоспроможності?	Низькі першочергові витрати зберігають оборотний капітал для бізнесу. Лізинг взагалі не відображається на зобов'язаннях, якщо клієнт забажає	Високі попередні оплати. Завжди зменшує можливість в отриманні додаткових кредитів	Значно зменшується готівка, оскільки необхідно відразу сплатити 100 % вартості обладнання

Додаток К
Зразок оформлення списку використаної літератури

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волкова, Ю. О. Удосконалення податкового контролю як елемент формування податкової політики [Текст] / Ю. О. Волкова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 10. – С. 23–27.
2. Довгалюк, В. І. Податкова система [Текст] : навчальний посібник / В. І. Довгалюк, Ю. Ю. Ярмоленко ; Мін-во освіти і науки України. – К. : ЦУЛ, 2007. – 360 с. – ISBN 966-364-366-8.
3. Энциклопедия финансового риск-менеджмента [Текст] / А. В. Чугунов ; ред. А. А. Лобанов. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. – 878 с. – ISBN 5-9614-0285-1.
4. Завгородний, В. П. Налоги и налоговый контроль в Украине [Текст] / В. П. Завгородний. – К. : А.С.К., 2003. – 639 с. – ISBN 966-8291-04-2.
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 02.12.2010 № 2755-17 [зі змін. та доп.]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1389892276058593>. – 17.10.2014. – Назва з екрана.
6. Ревун, В. І. Про реформування й модернізацію податкової системи [Текст] / В. І. Ревун // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 27–35.
7. Сало, І. В. Податковий менеджмент у банку [Текст] : монографія / І. В. Сало, Н. Г. Євченко. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – 187 с.

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. ОСНОВИ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Фінансове становище усієї країни визначається станом фінансів підприємств. Фінансові відносини, що виникають в процесі товарно-грошових відносин здійснюють вплив на всю економічну систему. Завдяки фінансам підприємств здійснюється відтворювальний процес, створюють різні державні фонди, здійснюються страхуванням.

Фінанси підприємств можна визначити як систему економічних відносин, що охоплюють широке коло грошових відносин, пов'язаних з формуванням і використанням капіталу, доходів, грошових фондів, фінансових ресурсів в процесі їх кругообігу у вигляді різних грошових потоків певного господарюючого суб'єкта.

Узагальнюючи різні трактування фінансів підприємств, можна зазначити, що це – система грошових відносин в процесі розподілу доходу і прибутку господарюючого суб'єкта з приводу формування і використання фінансових ресурсів з метою задоволення суспільних інтересів і потреб та забезпечення безперервності відтворювального процесу.

Ознаки:

- Фінанси підприємств функціонують у сфері товарно-грошових відносин;
- Відображають тільки ті грошові відносини, які можна оцінити у вартісних вимірниках;
- Доходи одного суб'єкта є видатками іншого;
- Обслуговують рух вартості створеного продукту на всіх стадіях відтворювального процесу;
- Мають матеріального носія – фінансові ресурси, які є об'єктом фінансових відносин;
- Характеризуються різноманітністю, багатогранністю форм прояву.

Призначення фінансів підприємств – створення фінансових ресурсів для забезпечення відтворювальних процесів, участь у формуванні державних фондів грошових ресурсів.

Фінансові відносини підприємства виникають на самому підприємстві, вони відносяться до внутрішніх, так і з іншими ланками фінансової системи – це зовнішні

До внутрішніх відносять:

- відносини з власниками та засновниками;
- Пов'язані з формуванням статутного фонду;
- Пов'язані з формуванням та використанням доходу;
- Пов'язані з розподілом та використанням чистого прибутку;
- Формуванням та використанням різних фондів підприємств.

До зовнішніх відносин відносять:

- Відносини з бюджетною системою з приводу сплати податків та отримання бюджетних асигнувань;
- Відносини з кредитними банківськими установами з приводу отримання та погашення кредиту, депозитні відносини;
- Відносини з інститутами фінансового ринку з розміщенням власних цінних і інвестування тимчасово вільних коштів підприємства;
- Розрахункові відносини з постачальниками і покупцями;
- Відносини з страховими компаніями з приводу сплати страхових платежів та отримання страхових відшкодувань.

Відносини перехідного періоду:

- пов'язані з банкрутством;
- при злитті, поглинанні або розподілі;
- пов'язані з забрудненням навколишнього середовища.

Фінанси підприємств приймають участь у первинному розподілі валового внутрішнього продукту шляхом створення фондів відшкодування матеріальних елементів процесу виробництва, нагромадження та споживання.

Зміст фінансів підприємств реалізується через такі функції:

- створення доходу і фінансових ресурсів;

- використання доходу і фінансових ресурсів.
- контроль в процесі формування і використання фінансових ресурсів на всіх стадіях відтворювального процесу.

Результатом першої функції є забезпечення джерелами розвитку підприємства, його фінансової стійкості та інтересів власників; другої – забезпечення розвитку підприємства, трудового колективу, його власників. Третя функція забезпечує контроль за рухом фінансових ресурсів.

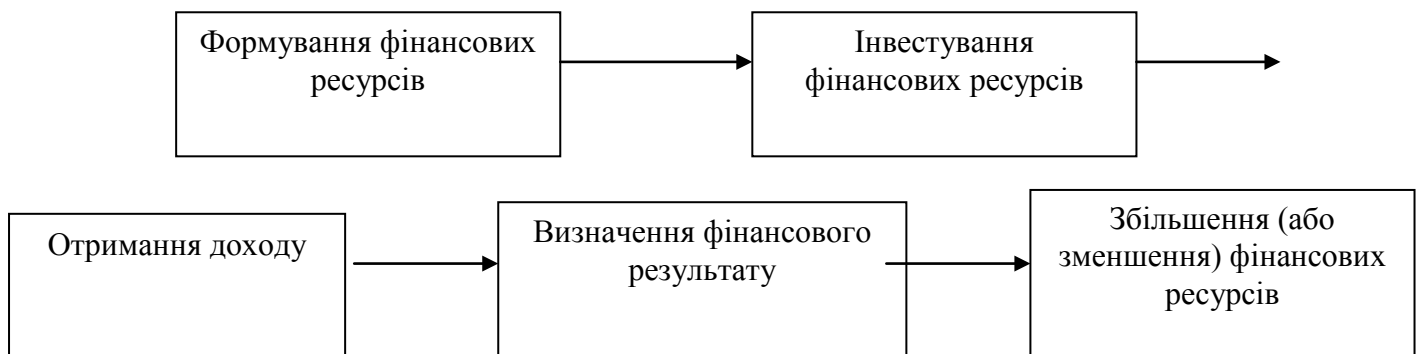
Завдяки цим функціям фінанси виконують роль інструменту розподілу, контролю, регулювання та стимулювання.

Проте питання сутності та функції фінансів підприємств залишається дискусійним.

Об'єктом фінансових відносин на підприємстві є виручка (доход), прибуток, фінансові ресурси, капітал, фонди нагромадження та споживання, фонд відшкодування.

Суб'єктами фінансових відносин є держава, підприємства, робітники, власники та акціонери, інвестори та фінансово-кредитні установи.

Ланцюг, що відображає фінансові відносини:

Сутність фінансів агропромислових підприємств є складовою частиною фінансової системи. Їм властиві загальні та специфічні ознаки фінансів підприємств.

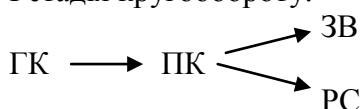
Загальна ознака – це сукупність грошових відносин, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням доходу, прибутку та фондів, що забезпечують процес виробництва та відтворення.

Специфічними ознаками фінансів агропромислових підприємств є такі:

1. Сезонність, що обумовлює об'єктивну потребу в кредитуванні;
2. Головним засобом виробництва виступає земля. Виробництво пов'язане з біологічними об'єктами (рослини, тварини);
3. Велика залежність від природно - кліматичних умов потребує особливих підходів до страхового забезпечення;
4. Грошові кошти авансуються на тривалий час;
5. Авансові кошти вкладаються нерівномірно у виробничий процес;
6. Своєрідність вивільнення авансових коштів (кошти вивільняються у 3-4 кварталі), що викликає особливості у кредитуванні, оподаткуванні та необхідності страхового захисту.

Вплив фінансів підприємства на процес розширеного відтворення проявляється у процесі кругообігу виробничих фондів (капіталу).

I стадія кругообороту.

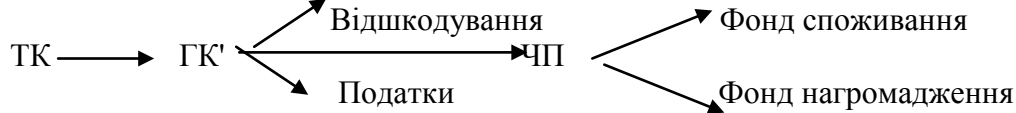
де ГК – грошовий капітал, ПК- певний капітал, ЗВ – засоби виробництва, РС – робоча сила.

На 2 стадії кругообороту.

ПК → ТК, де ТК – (товарний капітал) створюється додаткова

вартість, але фінанси в ній безпосередньо участі не беруть.

III стадія кругообороту.

де ГК' - грошові кошти, які створюються додатковою вартістю, ЧП – чистий прибуток.

Фінансові ресурси – це сукупність усіх грошових ресурсів, які підприємство змогло залучити і утримати в своєму обороті за певний період або на певну дату в процесі реалізації продукції, основних і оборотних засобів і видачі зобов'язань.

Структуру фінансових ресурсів розрізняють за джерелами формування:

власні (статутний фонд, прибуток, амортизаційні відрахування, резервний фонд); позичені (кредити банку та позики); залучені (кредиторська заборгованість, безповоротна фінансова допомога, страхові відшкодування).

Термін користування власними коштами необмежений, вони постійно знаходяться в обігу підприємства. Позичені кошти поступають в розпорядження підприємства на умовах строковості, повернення та платності. Залучені кошти підприємства залучає на безоплатній та безповоротній основі, або це кошти, які не належать підприємству, воно користується ними тимчасово.

За характером використання фінансові ресурси поділяють на матеріалізовані – вкладені в основні засоби, обслуговуються виробничий цикл – оборотні, ті що знаходяться в обігу ; нематеріалізовані – вкладені в нематеріальні активи; вкладені в фінансові активи.

За кругообігом виділяють початкові фінансові ресурси, з якими підприємство розпочинає свою діяльність (визначаються розміром статутного фонду) і прирощені в процесі діяльності (капіталізований прибуток, резервний фонд).

Фінансові ресурси можуть здійснювати рух як в фондovій, так і канальній формах. Фондовий рух передбачає створення фондів спеціального призначення: статутний фонд, резервний фонд, амортизаційний фонд. Ці кошти мають чітко визначити цільове призначення. Канальний рух фінансових ресурсів не передбачає створення фондів, наприклад позики, кредиторська заборгованість.

Під організацією фінансів підприємства розуміють форми, методи та способи формування і використання фінансових ресурсів, контроль за їх кругооборотом з метою досягнення економічних цілей відповідно до чинного законодавства.

Організація фінансів підприємства має сприяти підвищенню ефективності виробництва.

До основних принципів організації фінансів підприємства в ринкових умовах слід віднести:

- демократичність;
- плановість (реалізується при впровадженні бюджетування);
- гнучкість (маневреність);
- взаємозалежність фінансових показників – врахування змін в діючому законодавстві (оподаткування, облікова політика, фінансова звітність);
- мінімізація фінансових витрат;
- раціоналізація використання капіталу в найбільш ефективні інвестиції;
- забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

В умовах перехідного періоду ці принципи доповнюються іншими:

- зацікавленість в результатах діяльності підприємства;
- створення достатніх страхових фінансових резервів, що забезпечують захищеність підприємства в умовах недосконалого ринку, інфляції, фінансових і страхових ризиків.

Принципи організації фінансів підприємств залежать від:

- форми власності;
- галузевої належності;

- напрямків діяльності (виробництво, торгівля, обслуговування);
- організаційно-правової форми підприємницької діяльності.

Організація фінансів може здійснюватись 3 методами: шляхом комерційного розрахунку, неприбуткової діяльності, кошторисного фінансування. Організація фінансів підприємства шляхом комерційного розрахунку базується на таких принципах:

1. Саморегулювання і стимулювання;
2. Самоокупності;
3. Самофінансування;
4. Економічної відповідальності.

Комерційний розрахунок передбачає постійне порівняння витрат і доходів. Його метою є одержання максимуму прибутку за мінімальних витрат капіталу і ризику.

Реалізація першого принципу комерційного розрахунку передбачає юридичну та економічну самостійність суб'єкта господарювання. Основним індикатором для суб'єкта господарювання є прибуток (дохід).

Фінансові відносини підприємств регламентуються державою економічними методами – з допомогою важелів: податків, норми амортизаційних відрахувань, інвестиційної, протекціоністської та кредитної політики тощо.

Суб'єкт господарювання має фінансову незалежність, але в рамках чинних законів. Він визначає самостійно, що виробляти, кому реалізувати продукцію, як розподілити виручку, як розпорядитися прибутком, куди спрямувати фінансові ресурси.

Суб'єкти фінансових відносин несуть реальну економічну відповідальність за результати діяльності і своєчасне виконання зобов'язань перед постачальниками, споживачами, державою, банками, працівниками.

За свої зобов'язання підприємство відповідає своїм майном та доходами. В разі невиконання своїх зобов'язань до суб'єкта господарювання можуть застосовуватись фінансові санкції та механізм банкрутства та ліквідації підприємства.

принцип самоокупності передбачає беззбиткову роботу підприємства, а самофінансування – наявність джерела розширеного відтворення – прибутку.

З метою оцінки рівня самофінансування застосовують такі показники: коефіцієнт фінансової стійкості (К ф), коефіцієнт самофінансування (К сф), коефіцієнт стійкості самофінансування (Ксс) і рентабельності самофінансування (Рс).

Коефіцієнт фінансової стійкості (К ф) визначається за формулою:

$$К ф = \frac{ВК}{ПК + КЗ},$$

де ВК – власний капітал, ПК – позичений капітал, КЗ – кредиторська заборгованість.

Чим більший коефіцієнт фінансової стійкості, тим стійкіший фінансовий стан підприємства.

Коефіцієнт самофінансування (К сф) розраховується за формулою:

$$К сф = \frac{ЧПр + А}{ПК + КЗ},$$

де ЧПр – прибуток, що реінвестується, грн; А – амортизаційні відрахування.

Коефіцієнт самофінансування показує можливість підприємства щодо погашення своїх зобов'язань.

Коефіцієнт стійкості процесу самофінансування (Ксс) визначається як:

$$Ксс = \frac{ЧПр + А}{ВК}$$

Він показує частку власних засобів, що спрямовуються на фінансування розширеного відтворення. Чим він вищий, тим стійкіший процес самофінансування.

Рентабельність процесу самофінансування визначається за формулою

$$P_{cf} = \frac{ЧПр + А}{ВК} * 100\%$$

■

Рентабельність процесу самофінансування є не що інше, як ефективність використання власних засобів і показує величину грошового потоку, що припадає на 1 грн власного капіталу підприємства.

Фінансова діяльність та управління фінансами на підприємстві.

Від роботи фінансового спеціаліста залежить повнота та своєчасність фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвитку підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання.

Фінансова діяльність (у широкому розумінні) – це система форм і методів, які використовуються фінансовою службою для фінансового забезпечення операційної діяльності суб'єкта господарювання та в процесі інвестиційної діяльності.

Напрями цієї діяльності включають:

- фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності;
- пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності;
- виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом банками;
- мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування виробничого і соціального розвитку, збільшення власного капіталу;
- контроль за ефективним використанням фінансових ресурсів.

Фінансова робота здійснюється за напрямками:

- фінансове прогнозування і планування;
- аналіз і контроль виробничо-господарської діяльності;
- оперативна, поточна фінансово-економічна робота.

На першій стадії фінансової роботи – стадії прогнозування та планування – визначається загальна потреба у грошових засобах для забезпечення нормальної виробничо господарської діяльності та можливість їх залучення.

Метою складання фінансового плану є визначення фінансових ресурсів, капіталу та резервів на основі прогнозування величини фінансових показників: власних оборотних засобів, амортизаційних відрахувань, прибутку, кредиторської заборгованості, суми податків.

Планування виручки є необхідним для розробки плану прибутку від реалізації, визначення суми планових платежів у бюджет. Від правильності розрахунку виручки залежить розмір планового прибутку.

Мета планування витрат – визначення можливості найекономнішого витрачання матеріальних, трудових та грошових ресурсів на одиницю продукції, що є фактором збільшення ефективності виробництва, зниження цін, прискорення оборотні оборотних засобів.

Після опрацювання фінансових показників складають перспективні плани (тобто у формі балансу доходів і витрат) та поточні і оперативні фінансові плани (тобто у формі платіжного календаря).

Аналіз та контроль фінансової діяльності підприємства включає аналіз фінансових результатів, рентабельності та аналіз фінансового стану.

Оперативна та поточна фінансово-економічна робота на підприємстві спрямовується на практичне втілення фінансового забезпечення підприємницької діяльності, постійне підтримування платоспроможності на належному рівні.

Ця робота пов'язана із контролем за розрахунковою діяльністю та забезпеченням дотримання підприємством фінансової дисципліни.

Зміст та завдання управління фінансами.

Головні завдання фінансового менеджменту включають: виявлення фінансових джерел розвитку виробництва, визначення ефективних напрямків інвестування фінансових ресурсів; раціоналізація операцій із цінними паперами, налагодження оптимальних стосунків із фінансово-кредитною системою, суб'єктами господарювання.

Значення управління фінансами полягає в такій організації роботи фінансових служб, яка дає змогу залучати додаткові фінансові ресурси та інвестувати їх з найбільшим ефектом, проводити прибуткові операції на фінансовому ринку.

Система управління фінансами представляє собою фінансовий механізм підприємства, який забезпечує взаємодію фінансових відносин і фондів грошових засобів з метою оптимізації їхнього впливу на ефективність виробництва та соціально-економічний розвиток підприємства.

Фінансовий механізм включає фінансове забезпечення та регулювання за допомогою фінансових методів та інструментів нормативного правового та інформаційного забезпечення, що спрямоване на реалізацію економічних інтересів учасників фінансових відносин.

Фінансові методи включають прогнозування, планування, інвестування, кредитування, оподаткування, самофінансування, система розрахунків, матеріальне стимулювання і відповідальність, страхування, фондоутворення, оренда, лізинг, факторинг, взаємовідносини із засновниками, суб'єктами господарювання, організаціями управління.

Фінансові інструменти включають: прибуток, дохід, амортизаційні відрахування, ціну, податки, орендну плату, фінансові санкції, відсотки, цільові грошові фонди, пайові внески, інвестиції, форми розрахунків, види кредитів, дисконт, валютні курси тощо.

Тема 2. ГРОШОВИЙ ОБОРОТ ТА СФЕРИ ЗАСТОСУВАННЯ ГОТІВКОВИХ І БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Грошові потоки за джерелами можна поділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішні, ті що надходять з різних джерел підприємства.

Аналіз руху грошових коштів свідчить, як формувалися потоки грошей в минулому, але важливо прогнозувати рух грошових потоків, визначити обсяг необхідного фінансування у наступному році.

60-70% фінансових ресурсів підприємство стримує з внутрішніх джерел (доходи від різної реалізації).

Від цих надходжень залежить своєчасність і повнота сплати зобов'язань. Джерела надходжень (акції, цінні папери, депозит, валютні операції, пайові внески, лізингові операції, надання позик).

За рахунок цих джерел здійснюються відшкодування авансових у виробництво фінансових ресурсів, за рахунок прибутку створення фондів, які є джерелом для нового циклу виробництва, вдосконалення та розширення виробництва.

Грошові розрахунки здійснюються у готівковій і безготівковій формах, які в сукупності формують грошовий оборот підприємства.

У грошовому обороті виділяють розрахунки:

- пов'язані з процесом виробництва,
- за результатами діяльності,
- внутрішньогосподарські розрахунки.

Основними є надходження грошових потоків від продажу продукції, що надходять на поточні рахунки і оприбутковуються в касі підприємства.

Поточна фінансова діяльність підприємств, пов'язана з товарними та нетоварними операціями, супроводжуються грошовими розрахунками та оформленням відповідної документації. Розрахункові відносини, пов'язані із придбанням основних засобів, сировини, матеріалів, з реалізацією виробленої продукції, виплатою заробітної плати, оплатою податків та інших обов'язкових платежів і зборів, отриманням та погашенням кредитів.

Сукупність всіх грошових розрахунків, що здійснюються як готівковою, так і в безготівковому порядку являють собою грошовий оборот підприємства.

Для збереження грошових засобів і здійснення безготівкових розрахунків підприємства відкриваються різні рахунки в комерційних банках і використовують різні види платіжних документів, що передбачає детальне вивчення технології шляхом застосування платіжних доручень, платіжних вимог-доручень, платіжних вимог, чеків, акредитивів, векселів тощо.

Від повноти і своєчасності грошових надходжень підприємства залежить своєчасність розрахунків з бюджетом, цільовими фондами, фінансово-кредитними установами.

У сукупному грошовому обороті переважають безготівкові розрахунки. Їх переваги: прискорення розрахунків; економія витрат на перевезення; облік і зберігання коштів; зменшення потреби на виготовлення готівки.

Правою основою безготівкових розрахунків у господарському обороті України є Інструкція НБУ "Про безготівкові розрахунки в національній валюті" згідно до постанови НБУ № 22 від 21.01.04 р., готівкових – "Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні згідно постанови НБУ № 637 від 15.12.04 р., а також Інструкції про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України.

Безготівкові розрахунки здійснюються за такими принципами: обов'язкове зберігання грошових коштів на банківських рахунках; здійснення платежів через установи банків; здійснення розрахунків з постачальниками після відвантаження покупцеві товару; списання коштів з розрахунку за згодою платника; строковість платежів; вільний вибір суб'єктом господарювання форм розрахунків; невтручання банків у договірні відносини; відстрочка платежу за згодою сторін; економічна відповідальність за порушення розрахункової дисципліни.

Безготівкові розрахунки мають сприяти нормальному кругообігу коштів, забезпечувати безперебійний хід реалізації продукції; своєчасність розрахунків; не допускати кризи платежів; забезпечувати існування мінімального розриву між одержанням продукції та її оплатою.

Безготівковий обіг обслуговують такі види документів: комерційні (рахунки-фактури, їх реєстри, товарно-транспортні документи, сертифікати якості, страхові поліси тощо); платіжні (чеки, векселі) та розрахункові (платіжне доручення, платіжна вимога-доручення, акредитив).

Будь-який платіжний або розрахунковий документ має обов'язкові реквізити, які мають бути заповнені у відповідності із встановленими вимогами, без виправлень та підчисток.

Банківська установа зобов'язана забезпечувати списання і зарахування коштів на рахунках своїх клієнтів в день одержання розрахункових документів; здійснювати платіж при виконанні умов постачальником; здійснювати платіж при наявності згоди платника на списання коштів з його рахунків; зараховувати кошти на рахунок одержувача після списання відповідних сум з рахунку платника.

Особлива увага приділяється вивченню таких нетрадиційних розрахунків як клірингові, факторингові, вексельні, шляхом планових платежів. Окремо розглядаються розрахунки, що застосовуються при зовнішньоекономічній діяльності підприємств.

Кліринг є системою безготівкових розрахунків за товари, цінні папери та надані послуги шляхом заліку взаємних вимог, механізм якого передбачає погашення в рівних сумах взаємних вимог і зобов'язань боржників і кредиторів, а на різницю здійснення платежу. Застосовується широко у міжбанківських розрахунках та при розрахунках у зовнішній торгівлі.

Факторинг є нетрадиційною банківською послугою, яка заключається у купівлі банком у клієнта дебіторських рахунків. Плата за факторингові операції включає комісійні банку та позиковий процент за користування кредитом.

Вивчення розрахунків за допомогою векселів передбачає акцентування уваги на здійсненні банківських операцій з векселями, особливо дисконтування векселів.

Планові платежі передбачають перерахування коштів з рахунку платника на рахунок одержувача не за кожне відвантаження, а шляхом періодичного перерахування покупцем

коштів відповідно до умов укладеного договору. Ці платежі застосовуються між двома підприємствами, що мають постійні односторонні господарські зв'язки, в яких одна сторона виступає тільки постачальником, інша - тільки платником, наприклад, такі розрахункові відносини можуть бути встановлені між молокозаводом та постачальниками сировини — сільськогосподарськими підприємствами.

Набувають розповсюдження у безготівкових розрахунках пластикові картки, які дозволяють зв'язатися з емітентами через електронний термінал банку.

За економічним змістом розрізняють кредитові та дебетові картки.

Кредитові картки пов'язані з відкриттям кредитної лінії у банку в межах встановленого ліміту.

Дебетові картки призначені для одержання готівкових коштів у банкоматах або покупки товарів з розрахунком через електронні термінали.

Існують різновиди пластикових карток: індивідуальні, корпоративні, приватні кредитні картки, картки для купівлі через термінали, картки для банківських автоматів.

У випадках безспірного та безакцептного стягнення коштів використовуються платіжні вимоги і інкасові доручення.

Для відкриття поточних рахунків у банк надаються такі документи:

1. Заява з 2-ма підписами
2. Копія свідоцтва про державне свідоцтво, завірену нотаріально
3. Копія рішення про створення чи реорганізацію підприємства, завірену нотаріально
4. Копія статуту підприємства, завірену нотаріально
5. Картка із зразками підписів осіб і відбитком печатки
6. Копія документа про взяття підприємства на податковий облік
7. Копія документа про реєстрацію в пенсійному фонді.

Для відкриття рахунків в іноземній валюті надаються ті ж самі документи.

Підприємству можуть відкривати позичкові і депозитні рахунки.

Безготівкові розрахунки — це перерахування коштів з рахунку платника на рахунок одержувача.

Кошти з рахунку власника списуються за розпорядженням його власника, крім випадків безспірного списання та безакцептного списання коштів.

Форми безготівкових розрахунків за товарними операціями і господарськими договорами можна класифікувати так:

1. За фактом здійснення угоди:
 - оплата за фактом реалізації угоди;
 - попередня чи авансова оплата продукції
2. З точки зору умов оплати угоди:
 - акцептна форма розрахунків;
 - безакцептна форма розрахунків;
 - акредитивна форма розрахунків (з попереднім депонуванням коштів для оплати);
 - планові платежі;
 - зарахування взаємної заборгованості.
3. За використовуваними видами документів, що обслуговують обіг:
 - з використаних розрахункових засобів (платіжні вимоги, доручення);
 - з використанням платіжних засобів;
 - чекова форма;
 - вексельна форма.
4. За джерелами коштів, які залучаються для фінансування угоди:
 - за рахунок власних коштів;
 - за рахунок кредитів або інших позик;
 - за рахунок коштів клієнта (при посередницькій діяльності)

В Україні застосовуються форми розрахунків: платіжне доручення, вимога-доручення, чеки, акредитиви, векселі, платіжні вимоги, інкасові доручення.

Система "Клієнт-банк" забезпечує передачу повідомлень у зашифрованому вигляді за допомогою сертифікованих засобів захисту.

Платіжне доручення – найбільш розповсюджена форма розрахунків. Приймається банком до виконання протягом 10 календарних днів з дати виписки. Застосовують при розрахунках за товари, послуги, з бюджетом, банками, страховими компаніями.

Платіжна вимога-доручення складається з 2-ох частин: верхня – вимога заповнюється постачальником про оплату відвантаженого товару, нижня – доручення заповнюється покупцем при здачі оплати.

Виписує постачальник в 3 примірниках з копіями відвантажування документів передає у банк покупця. При згоді оплати покупець заповнює нижню частину. Банк перераховує кошти і передає йому відвантажувальні документи.

Чеки застосовуються у розрахунках між юридичними і фізичними і між юридичними особами. Здійснюється на основі лімітованої книжки: розрахунковий чек, грошовий чек.

Акредитив – банк-емітент за дорученням свого клієнта зобов'язаний виконати платіж третій особі (бенефіціару) або надати повноваження виконуючому банку здійснити цей платіж. Виконавчий банк може виступати банком-платником або авізним (давати розпорядження про списання відповідної суми).

Види акредитивів:

- а) покритий (депонований в банку постачальника);
- б) непокритий (гарантований) відкривається в банку постачальника шляхом надання банку права списання за розрахунком банку покупця за рахунок кредиту;
- в) відзивний може бути змінений чи анульований банком-постачальником без повідомлення бенефіціара (постачальника);
- г) безвідзивний – міняється чи анулюється тільки за згодою постачальника, на користь якого був відкритий.

Термін дії і порядок розрахунків встановлюється договором за згодою сторін.

Векселі: простий, переказний. Простий – виписується і погашається боржником. Переказний – підлягає обов'язковому акценту платником. Переказні передаються іншій особі через індосамент.

Індосамент безоборотний – де векседавець робить напис "Без обороту на мене". Це дозволяє уникнути пред'явлення до нього претензій у разі не оплати.

Індосамент бланковий – без вказання особи, котра стає власником векселя. Це цінний папір на пред'явника або Індосамент іменний – з вказанням прізвища особи, до якої переходять права за векселем.

Індосамент обмежувальний – коли забороняється подальше передавання векселя або вексель передається на інкасування.

Індосамент ордерний – де вказується конкретна особа за чийм наказом вексель підлягає сплаті і котра згодом має здійснити індосамент.

Індосамент цільовий – вказано мету передавання векселя "Для депонування" (напис має характер доручення).

Готівкова форма розрахунків застосовується для обслуговування населення – виплати заробітної плати, дивідендів, пенсій, грошової допомоги та матеріального заохочення.

Готівку з власного банківського рахунку підприємство може отримувати на видачу зарплати, матеріальних заохочень, на відрядження та адміністративні витрати, для розрахунків за сировину і матеріали, але не більше 10 тис. грн. за один робочий день.

Розрахунки готівкою оформляються відповідними документами: касовий або товарний чек, прибутковий та видатковий касовий ордер, квитанції, податкові накладні тощо.

Для ведення касових операцій обслуговуючий банк визначає підприємству ліміт залишку готівки в касі, а якщо ліміт не встановлено, то вся готівка, крім одного неоподаткованого мінімуму доходів громадянина, має здаватися до установ банку для зарахування на поточні рахунки.

Готівкові грошові кошти, отримані підприємством для виплати заробітної плати, стипендій, дивідендів в банку, можуть зберігатися в касі понад установлений ліміт протягом трьох робочих днів.

Підприємство повинно здійснювати розрахунки за товарними операціями та фінансовими зобов'язаннями у встановлені строки і в повному обсязі.

Повнота та своєчасність розрахунків залежить від фінансового стану підприємства і в той же час впливає на його стан.

За порушення розрахунково-платіжної дисципліни до підприємств застосовуються фінансові санкції у вигляді пені, штрафів, неустойок у встановленому розмірі.

Санкції передбачені за порушення договірних умов застосовуються у формі сплати неустойки, яка визначається у відсотках до суми невиконаних зобов'язань.

За прострочення платежів згідно Закону України "Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань від 22.11.96 р. підприємства сплачують на користь отримувача коштів пеню в розмірі, встановленому договором, але не більше подвійної облікової ставки НБУ (9,5%) що діяла в період, за який стягується пеня. Платники мають самостійно нарахувати пеню і подавати банку платіжне доручення на її перерахування.

За умов несвоєчасної сплати податків і платежів до бюджету платник сплачує пеню в розмірі 120% від облікової ставки НБУ, що діяла на день виникнення заборгованості.

За правильність нарахування пені відповідає банк отримувача коштів. Банк несе відповідальність за несвоєчасне зарахування коштів на рахунки клієнтів, за порушення сплачується пеня визначена договором на розрахунково-косове обслуговування, але не більше подвійної облікової ставки НБУ, що діяла в період виникнення пені.

Підприємства, яким помилково зараховані кошти, мають в п'ятиденний строк повернути власником.

За порушення норм з урегулювання обігу готівки до суб'єктів підприємницької діяльності застосовуються фінансові санкції у вигляді штрафів у таких розмірах:

- за перевищення ліміту – у подвійному розмірі суми виявленого надлишку готівки за кожний день;
- за часткове або повне неоприбуткування готівки в касах – в п'ятикратному розмірі відповідної суми;
- за перевищення термінів використання виданої під звіт готівки, або за відсутності повного звіту – у розмірі 25% від суми виданої готівки;
- за здійснення розрахунків без оформлення покупцем платіжних документів (товарний або касовий чек, квитанції до касового ордеру) – у розмірі оприбуткованих сум;
- за використання отриманої в банку готівки не за цільовим призначенням – у розмірі витраченої суми;
- за невстановлення установами банків лімітів готівки з банків стягується штраф в п'ятикратному мінімуму доходів громадян за кожен випадок.

Тема 3. ЗМІНА ВАРТОСТІ ПЛАТЕЖІВ В ЧАСОВОМУ ІНТЕРВАЛІ

Про те, що з плином часу вартість грошей зменшується свідчить таке прислів'я: краще синиця в руках, ніж журавель в небі. Адже, якщо ми маємо певну суму грошей сьогодні, то їх інвестування принесе власнику прибуток. З часом гроші зменшують свою вартість через інфляцію, яка, в свою чергу, зменшує купівельну спроможність грошової одиниці, через ризик, який створює непевність у майбутньому чи будуть повернені інвестовані гроші разом з прибутком, розмір якого також через несприятливі обставини може відрізнятись від оголошеного, через схильність до ліквідності. Інвестори, що вкладають гроші в низько ліквідні активи, також вимагають за це отримання більшого доходу. Таким чином, концепція, що вартість грошових ресурсів більша сьогодні, ніж завтра, є провідною в теорії фінансів.

Велика група фінансово-банківських розрахунків ґрунтується на системі правил розрахунків зміни вартості грошей при передачі їх однією юридичною чи фізичною особою в користування на певний час іншій особі, або при відстроченні платежу за позиками.

Фінансова та інвестиційна діяльність агропромислових підприємств пов'язана із здійсненням платежів, які мають разовий або періодичний характер. Зокрема, до періодичних платежів належать – надходження доходів від інвестицій, погашення кредиту, виплата пенсій тощо.

Потік платежів з однаковими надходженнями через рівні проміжки часу називають фінансовою рентою або ануїтетом, який характеризується такими параметрами:

A – член ренти, що дорівнює розміру разового платежу;

n – строк ренти від початку першого періоду до кінця останнього;

t – період ренти або часовий інтервал між двома послідовними платежами;

r – звичайна процентна ставка;

d – дисконтна або облікова процентна ставка.

За кількістю нарахувань процентів розрізняють ренти з щорічним нарахуванням, з нарахуванням m-раз на рік, з неперервним нарахуванням.

За величиною члена ренти вони бувають постійні (з однаковим платежем) і змінні, за ймовірністю поділяються на вірні і умовні (вірні підлягають безумовній оплаті. Платежі в кінці кожного періоду називають звичайними або відстроченими, або рентами постнумерандо, платежі на початку періоду, що настав, називають рентами пренумерандо.

Платежі для розрахунків з кредиторами називають рентою погашення, а пов'язані з інвестуванням капіталу – рентою розміщення.

Фінансові ресурси, які приймають участь у фінансово-інвестиційних операціях мають часову цінність, тобто змінюють свою вартість під впливом дії таких факторів як інфляція, ризик, ліквідність. Тому вартість цих ресурсів пов'язується з тривалістю використання (або вкладення) та величини процентної ставки, яка визначається як відношення доходу за фіксований проміжок часу до початкової суми за одиницю часу.

Основне завдання при вивченні теми освоїти обчислення, які залежать від сум, строків платежів і процентних ставок.

Завдання фінансиста полягає в ефективному розподілі грошових потоків у часі з метою нарощення капіталу.

Правила обчислення грошових ресурсів, які приймають участь у фінансово-інвестиційних операціях, використовують способи нарахування простих і складних процентів. При цьому база нарахування простих процентів залишається незмінною і ґрунтується на арифметичній прогресії, а складних – передбачає їх капіталізацію, тобто база нарахувань постійно зростає, і ґрунтується на геометричній прогресії.

У фінансових операціях коефіцієнт дисконтування може використовуватись як звичайна процентна ставка (математичне дисконтування) або облікова процентна ставка (банківське дисконтування). Математичне дисконтування передбачає утримання проценту в кінці визначеного періоду (формули розглянуті вище), а банківське дисконтування – передбачає утримання відсотку на початку періоду і віднімається від суми позики (банківський дисконт).

Проста (звичайна) процентна ставка при простому нарахуванні %:

$$F = P(1+nr) \text{ або } P = \frac{F}{(1+nr)},$$

$$P = F(1-nd) \text{ або } F = \frac{P}{(1-nd)}.$$

Співвідношення між звичайною і обліковою процентними ставками дорівнює:

$$d = \frac{r}{1+nr}$$

Проста (звичайна) ставка при складному нарахуванні відсотків:

$$F = P (1 + r)^n \text{ або } P = \frac{F}{(1 + r)^n}$$

$$P = F (1 - d)^n \text{ або } F = \frac{P}{(1 - d)^n}$$

Співвідношення між звичайною і обліковою процентними ставками складає:

$$r = \frac{d}{1 - d}$$

Формула розрахунку звичайної процентної ставки:

$F - P / P$

Формула розрахунку облікової процентної ставки:

$F - P / F$

З метою обрахування дохідності фінансово-інвестиційних операцій визначають майбутню вартість грошових вкладень (F) з врахуванням періоду часу і процентної ставки за формулою:

$$F = P (1 + r)^n,$$

Де P – початковий депозит;

$(1 + r)^n$ – процентний фактор майбутньої вартості грошей.

Якщо платіж є фінансовою рентою, то її майбутня вартість (Fa) дорівнює:

$$Fa = A \sum_{t=1}^n (1 + r)^{n-t},$$

де A – разовий рентний платіж;

$(1 + r)^{n-t}$ – процентний фактор майбутньої вартості анuitету.

Теперішня вартість (P) є основою порівняння прибутковості різних інвестиційних проектів за певний період, це вартість майбутніх грошових надходжень з поправкою на ставку дисконту або ставку капіталізації. Дисконтна ставка (d) – це ставка, що застосовується до майбутніх платежів, щоб врахувати інфляцію і ризик, пов'язані з фактором часу. Чим більший ризик, тим вища ставка дисконту.

Формула обчислення теперішньої вартості разового платежу:

$$P = \frac{F}{(1 + d)^n},$$

де $\frac{1}{(1 + d)^n}$ - процентний фактор теперішньої вартості грошей.

Розрахунок теперішньої вартості фінансової ренти (Pa) здійснюється за формулою:

$$Pa = A \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{(1 + d)^n},$$

де $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{(1 + d)^n}$, - процентний фактор теперішньої вартості фінансової ренти.

Якщо рента довічна, то розрахунок теперішньої вартості (Ps) здійснюється за формулою:

$$Ps = \frac{S}{d},$$

де S- розмір постійного платежу.

Основні формули для фінансових обчислень:

1. Майбутня вартість грошового потоку, нарахована методом простих і складних відсотків:

$$F = P(1 + nr); \quad F = P(1 + r)^n$$

2. Методи нарахування звичайної і облікової процентної ставки:

$$\frac{F - P}{P}; \quad \frac{F - P}{F}$$

3. Нарахування складного відсотка m -раз на рік:

$$F = P\left(1 + \frac{r}{m}\right)^{m \cdot n}$$

4. Нарахування складного відсотка, якщо $n < 1$ року:

$$F = P\left(1 + \frac{t}{T}r\right),$$

де t - період нарахувань в днях;

T - тривалість днів в році (365).

5. Нарахування складного відсотка на неціле число років:

$$F = P(1 + r)^n * \left(1 + \frac{t}{T}r\right),$$

де n - ціле число років;

t - частина року в днях.

6. Нарахування складного відсотка на неціле число років m -раз на рік:

$$F = P\left(1 + \frac{r}{m}\right)^{n \cdot m} * \left(1 + \frac{t}{T}r\right).$$

7. Теперішня (приведена) вартість грошового потоку:

$$P = \frac{F}{(1 + d)^n}.$$

8. Майбутня вартість строкової фінансової ренти (ануїтету) при методі нарахування постнумерандо (на кінець періоду):

$$Fa = A \sum_{t=1}^n (1 + r)^{n-t}.$$

9. Майбутня вартість строкової фінансової ренти (ануїтету) при методі нарахування пренумерандо (на початок періоду):

$$Fa = A \sum_{t=1}^n (1 + r)^{n-t} * (1 + r).$$

10. Теперішня вартість строкової фінансової ренти (ануїтету) при методі нарахування постнумерандо (на кінець періоду):

$$Pa = A \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{(1 + d)^n}.$$

11. Теперішня вартість строкової фінансової ренти (ануїтету) при методі нарахування пренумерандо (на початок періоду):

$$Pa = A \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{(1 + d)^n} * (1 + d).$$

12. Теперішня вартість довічної ренти:

$$Ps = \frac{S}{d},$$

де S- розмір разового платежу.

Тема 4. ГРОШОВІ ПОТОКИ, ДОХОДИ І ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВ

У процесі виробничо-господарської діяльності підприємств постійно здійснюється кругообіг коштів. Укладання коштів у виробництво з метою виготовлення товарів і отримання виручки від їх продажу характеризує кругообіг коштів підприємств. Забезпечення грошових надходжень, які потрібні для відшкодування витрат виробництва й обігу, своєчасне виконання фінансових зобов'язань перед державою, банками та іншими суб'єктами господарювання, формування доходів і прибутку є найважливішою стороною діяльності підприємств.

Грошові надходження підприємств є вхідними грошовими потоками, які за джерелами можна поділити на внутрішні і зовнішні.

Вхідні грошові потоки підприємств за їхніми джерелами можна поділити на внутрішні та зовнішні. Коли кошти надходять з будь-яких джерел на самому підприємстві, вони належать до внутрішніх. Надходження коштів за рахунок ресурсів, які мобілізуються на фінансовому ринку, свідчить про використання зовнішніх джерел. Структура вхідних грошових потоків залежить від сфери діяльності та організаційно-правової форми підприємства. У країнах з розвинутою ринковою економікою 60-70 % фінансових ресурсів надходить на підприємства за рахунок внутрішніх джерел. Внутрішні грошові надходження згідно з чинною практикою обліку і звітності включали 1):

виручку від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг;

виручку від іншої реалізації;

доходи від фінансових інвестицій;

доходи від інших позареалізаційних операцій.

Трансформація ринкових відносин потребує створення необхідної інфраструктури. Розвивається фінансово-кредитна система, створюється і функціонує фінансовий ринок. За таких умов багато підприємств поряд з основною займається і фінансово-інвестиційною діяльністю: купівлею і продажем цінних паперів, укладанням тимчасово вільних коштів на депозитні рахунки, лізингом; валютними та іншими операціями з метою отримання додаткових доходів.

Доходи від цієї діяльності мають значну питому вагу у вхідних грошових потоках підприємств і є мірою розвитку ринкової інфраструктури, особливо фінансового ринку. Ці доходи зростатимуть. Доходи від фінансових операцій справляють прямий, безпосередній вплив на формування загального прибутку.

Відповідно грошові надходження підприємств тепер включають.

Доходи від основної (операційної) діяльності - виручка від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.

Доходи від іншої операційної діяльності (реалізація оборотних активів, іноземної валюти; від операційної оренди, операційних курсових різниць; одержані пені, штрафи, неустойки; від списання кредиторської заборгованості; одержані гранти, субсидії, інші доходи).

Доходи від фінансових операцій: від спільної діяльності, інвестицій в асоційовані і дочірні підприємства, одержані дивіденди, одержані відсотки за облігаціями, інші доходи.

Доходи від іншої звичайної діяльності: реалізації фінансових інвестицій, основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних активів; ліквідації необоротних активів; неопераційних курсових різниць; безоплатно отриманих оборотних активів; уцінки необоротних активів і фінансових інвестицій.

Доходи від надзвичайних подій: відшкодування збитків від надзвичайних подій; інші надзвичайні доходи.

Отже, грошові надходження підприємств відіграють значну роль у процесі кругообігу коштів. Відшкодовуючи авансовані у виробництво вкладення, формуючи доходи і грошові фонди, вони створюють економічні умови для нового циклу виробництва і реалізації продукції, удосконалення та розширення власного господарства, збільшення власного капіталу.

Зовнішні грошові надходження мобілізуються на фінансовому ринку.

Особлива увага приділяється вивченню доходу (або виручки) від реалізації продукції, яка забезпечує основну частину грошових надходжень підприємства. Виручка відображає грошові відносини між постачальниками і споживачами продукції. Вона залежить від обсягів реалізованої продукції, її якості та асортименту, рівня реалізаційних цін.

У ринкових умовах більшість цін на товари та послуги є вільними і формуються під впливом попиту і пропозиції. При встановленні вільної ціни за основу беруть собівартість (С) і плановий прибуток (П), що розраховують на основі планової рентабельності (Р).

Ціна виробника (Цв) визначається, як:

$$Ц_{\text{в}} = C + П = C + C \times \frac{P}{100}.$$

На ціну виробника нараховується ставка ПДВ (С_{ПДВ}) і визначається ціна з ПДВ (Ц_{ПДВ}):

$$Ц_{\text{ПДВ}} = Ц_{\text{в}} \left(1 + \frac{C_{\text{ПДВ}}}{100}\right).$$

При визначенні ціни підакцизного товару нараховується спочатку на ціну виробника ставка акцизу (С_{акц}) і визначається ціна з акцизом (Ц_{акц}):

$$Ц_{\text{акц}} = Ц_{\text{опт}} \left(1 + \frac{C_{\text{акц}}}{100}\right).$$

Ціна з ПДВ (Ц_{ПДВ}) визначається для підакцизної продукції шляхом нарахування на ціну з акцизом ставки ПДВ:

$$Ц_{\text{пдв}} = Ц_{\text{акц}} \left(1 + \frac{C_{\text{пдв}}}{100}\right).$$

Роздрібна ціна визначається за формулою:

$$Ц_{\text{розд.}} = Ц_{\text{ПДВ}} \left(1 + \frac{T_{\text{н}}}{100}\right).$$

Планування виручки від реалізації (Вр) здійснюється по кожному виду продукції окремо шляхом добутку обсягу реалізованої продукції (Qp) за планом і ціни на цю продукцію (У):

$$Вр = Qp \times У.$$

Плановий обсяг реалізації визначається за формулою:

$$Qp = 3п + Т - 3к,$$

де 3п; 3к – залишки кожного виду продукції на початок і кінець року;

Т – випуск товарної продукції в плановому періоді.

Виручка (дохід) від іншої реалізації – це грошові надходження за товарно-матеріальні цінності, що не є основною продукцією (від реалізації продукції підсобних і допоміжних виробництв, матеріальних і нематеріальних активів), за ринковими цінами.

Дохід від реалізації непотрібного в господарстві майна дорівнює різниці між ціною продажу із залишковою балансовою вартістю.

Дохід від продажу акцій та облігацій - це різниця між курсом акцій чи облігацій на момент продажу і момент придбання.

Дохід від депозитних операцій дорівнює різниці між майбутньою та початковою вартістю депозиту. Дохід від орендної операції орендодавця включає амортизаційні відрахування від вартості орендованого майна або плату за землю, прибуток від оренди майна або землі.

Тема 5. ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Прибуток має економічну, фінансову, юридичну, бухгалтерську та податкову сутність. Прибуток – це основний узагальнюючий показник фінансових результатів виробничо-господарської діяльності

Прибуток як економічна категорія являє собою частину заново створеної вартості продукції, виробленої і реалізованої, яка залишається після відшкодування всіх витрат виробництва. Підприємство одержує прибуток після того як втілена у створеному продукті вартість пройде відповідну стадію обороту капіталу і набере грошової форми. На практиці прибуток ототожнюється з чистим доходом, проте в теоретичному плані між ними є різниця в тому, що прибуток визначається по виробленій і реалізованій продукції (або товарній), а чистий дохід – по всій виробленій (або валовій). З економічної точки зору розрізняють маржинальний прибуток як різниця між ціною і умовно-змінними витратами

З бухгалтерської точки зору прибуток є величиною доходу, одержану як різниця між виручкою від реалізації продукції та собівартістю реалізованої продукції, інших витрат та збитків. Збиток – це перевищення витрат над доходами. Зарубіжний науковець з бухгалтерського обліку Бедфорд вважає, що зміст облікового прибутку можна сприймати через розуміння методу та алгоритму його визначення. Фінансист Альфред Кінг також визначає прибуток як продукт обліку, що виступає теоретичною оцінкою за штучними правилами та нормами.

Таким чином, ґрунтуючись на зарубіжному досвіді, можна виділити два методи визначення прибутку:

1. Це балансовий метод визначення прибутку - як різниця у вартості чистих активів на кінець і початок року (чисті активи визначаються як активи мінус зобов'язання третім особам).

2. Це сальдовий метод - як різниця між доходами і витратами. В цьому випадку на прибуток впливає методика розрахунку доходів і витрат та їх розподіл між звітними періодами.

У вітчизняній практиці застосовують прямий розрахунок (або його різновид по асортиментний розрахунок) та економічний (або аналітичний).

Прибуток як показник фінансової діяльності підприємства складається з фінансового результату від реалізації продукції, позаоборотних активів та іншого майна і доходів від фінансово-інвестиційної діяльності, зменшених на суму витрат по цих операціях. У фінансовому словнику прибуток визначається як перевищення сукупних доходів над сукупними витратами. Обчислюють його як різницю між валовим вибором (без непрямих податків) і витратами на виробництво і реалізацію продукції

Прибуток від реалізації продукції входить до складу виручки, проте обсяг прибутку на відміну від виручки, яка регулярно надходить на розрахунковий рахунок, визначається за певний період на основі бухгалтерського балансу. Прибуток є частиною заново створеної вартості продукції, виробленої і реалізованої, яка залишилася після відшкодування всіх витрат.

Прибуток виражає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, негативний фінансовий результат виражається в отриманні підприємством збитку, який є перевищенням суми відсотків підприємства над сумою доходів і відображається в балансі. Розділ пасиву "Власний капітал" зменшується на суму балансового збитку та збільшується на суму балансового прибутку.

Прибутки і збитки у звіті про фінансові результати поділяються за видами діяльності, внаслідок якої вони виникають: прибутки (збитки) від основної, операційної, фінансово-інвестиційної, звичайної діяльності та пов'язані з надзвичайними подіями..

Визначення фінансового результату від звичайної діяльності включає розрахунок валового прибутку (збитку) і фінансового результату від операційної діяльності.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності та прибутку (збитку) від фінансово-інвестиційної діяльності.

Чистий прибуток (збиток) розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності та надзвичайного доходу, витрат і податків з надзвичайного прибутку.
Алгоритм розрахунку валового прибутку (або прибутку від основної діяльності):

$$\begin{array}{|c|} \hline \text{Валовий прибуток} \\ \text{(збиток)} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline \text{Чистий дохід (виручка) від} \\ \text{реалізації продукції} \\ \text{(товарів, робіт, послуг)} \\ \hline \end{array} - \begin{array}{|c|} \hline \text{Собівартість} \\ \text{реалізованої продукції} \\ \text{(товарів, робіт, послуг)} \\ \hline \end{array}$$

Алгоритм розрахунку фінансового результату від операційної діяльності:

$$\begin{array}{|c|} \hline \text{Фінансовий резуль-} \\ \text{тат від операційної} \\ \text{діяльності} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline \text{Валовий} \\ \text{прибуток} \\ \text{(збиток)} \\ \hline \end{array} + \begin{array}{|c|} \hline \text{Інші} \\ \text{операційні} \\ \text{доходи} \\ \hline \end{array} - \begin{array}{|c|} \hline \text{Адміністративні витрати} \\ \hline \text{Витрати на збут} \\ \hline \text{Інші операційні витрати} \\ \hline \end{array}$$

Алгоритм розрахунку фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування:

Алгоритм розрахунку фінансового результату від звичайної діяльності:

$$\begin{array}{|c|} \hline \text{Фінансовий результат від} \\ \text{звичайної діяльності} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline \text{Прибуток (збиток) від звичайної} \\ \text{діяльності до оподаткування} \\ \hline \end{array} \pm \begin{array}{|c|} \hline \text{Податок на} \\ \text{прибуток} \\ \hline \end{array}$$

Алгоритм визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду:

$$\begin{array}{|c|} \hline \text{Чистий} \\ \text{прибуток} \\ \text{(збиток)} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline \text{Фінансовий} \\ \text{результат} \\ \text{від} \\ \text{звичайної} \\ \text{діяльності} \\ \hline \end{array} \pm \begin{array}{|c|} \hline \text{Дохід від} \\ \text{надзвичайної} \\ \text{діяльності} \\ \hline \end{array} \pm \begin{array}{|c|} \hline \text{Податок на} \\ \text{прибуток від} \\ \text{надзвичайної} \\ \text{діяльності} \\ \hline \end{array} \pm \begin{array}{|c|} \hline \text{Витрати від} \\ \text{надзвичайної} \\ \text{діяльності} \\ \hline \end{array} \pm \begin{array}{|c|} \hline \text{Зменшення} \\ \text{податку на} \\ \text{прибуток від} \\ \text{збитків від} \\ \text{надзвичайної} \\ \text{діяльності} \\ \hline \end{array}$$

В зв'язку з вищезазначеним використовують такі показники прибутку:

Прибуток від реалізації продукції (валовий прибуток)

Прибуток від операційної діяльності;

Прибуток від фінансово-інвестиційної діяльності;

Прибуток від звичайної діяльності;

Чистий прибуток.

Всі показники в прямій і модифікованій формі містяться у звіті про фінансові результати.

Валюта балансу включає лише нерозподілений прибуток або непокритий збиток.

Оподатковуваний прибуток визначається за даними податкового обліку, який не співпадає з бухгалтерським. Методика розрахунку собівартості і валових витрат також різна через різні обліки.

Важливою стороною вивчення теми є вивчення впливу факторів на фінансові результати господарювання та обґрунтування шляхів зростання прибутку.

На фінансовий результат господарювання впливають внутрішні і зовнішні фактори. До внутрішніх належать: обсяги реалізації продукції, виручка від реалізації, канали реалізації, рівень собівартості продукції, забезпеченість ресурсами та ефективність їх використання, продуктивність праці. Зовнішні фактори впливу включають: державне регулювання цін та тарифів, порядок формування витрат, що включаються у собівартість, порядок визначення прибутку, що оподатковується, рівень оподаткування, розміри штрафних санкцій.

Найбільший вплив на розмір прибутку здійснюють витрати, які класифікуються за економічними елементами або сукупністю однорідних витрат та за статтями калькуляції. Також розрізняють умовно-змінні витрати, які змінюються пропорційно до обсягу випуску продукції, та умовно-постійні витрати, до яких, як правило, відносять загальногосподарські, загально виробничі, амортизацію.

Виробничу собівартість визначають за такими статтями калькуляції:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;

- інші прямі витрати;
- загально виробничі витрати.

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю:

- адміністративні витрати;
- витрати на збут;
- інші операційні витрати (послуги банків, зв'язку, страхових компаній, сума комунального податку, уцінка матеріальних цінностей, сума фінансових санкцій, втрати від негативних курсових різниць)

не включаються до складу виробничої собівартості.

Фінансові витрати, які включають витрати на проценти за користування кредитами, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою, суму дисконту, зменшують розмір чистого прибутку.

Щоб проаналізувати ефективність роботи суб'єкта господарювання необхідно отриманий прибуток порівняти з понесеними витратами. При цьому витрати виступають у двох аспектах: як поточні, що входять до собівартості продукції;

як авансований капітал.

Співставлення прибутку з понесеними витратами характеризує рентабельність основної діяльності, з авансованим капіталом – характеризує норму прибутку на капітал.

Зіставлення валового прибутку (П) з понесеними витратами (С) характеризує рівень рентабельності виробництва продукції(Р):

$$P = \frac{Пв}{C} \times 100\%.$$

Норма прибутку (Нп) характеризує зіставлення прибутку від звичайної діяльності (П_{зв. д.}) до оподаткування з авансованим капіталом:

$$Hn = \frac{П_{зв.д.}}{K},$$

де $\bar{K}$ - середньорічна вартість капіталу.

Зростання прибутку можна досягти шляхом збільшення обсягів виробництва більш рентабельної продукції; розширення асортименту та поліпшення якості продукції; підвищення продуктивності праці, зниження затрат виробництва, грамотної стратегії договірних відносин та цінової політики, використання ресурсного потенціалу з найбільшою віддачею; найбільш раціонального розподілу і використання одержаного прибутку, прискорення оборотності капіталу.

Планування прибутку здійснюється методом прямого рахунку та аналітичним (або економічним) методом. Найчастіше використовують метод прямого рахунку, який передбачає наявність таких даних:

- перелік і кількість продукції відповідного асортименту, що планується виробляти та реалізовувати;
- собівартість одиниці продукції;
- ціна виробнича одиниці продукції

При цьому слід розрізняти плановий обсяг прибутку в розрахунку на товарний випуск (П_{тв}) і прибутку, що планується на обсяг реалізованої продукції(Прп):

$$П_{тп} = Ц_{тп} \text{ (безПДВ)} - Сб \text{ тп};$$

$$Прп = Пз \text{ п.р.} + П \text{ тп} - Пз \text{ к.р.},$$

де П з п.р. обчислюють як добуток собівартості цих залишків на середній рівень рентабельності продукції на підприємстві в попередньому році;

П з к.р. обчислюють як добуток собівартості цих залишків на середню рентабельність продукції на підприємстві в плановому році.

Різновид прямого рахунку (по асортиментне планування) застосовується при широкому асортименті продукції.

В сучасних умовах метод прямого рахунку можна використовувати для планування на дуже короткий період (в яких ціни і зарплати не змінюються). Неможливо застосовувати при річному і перспективному плануванні.

Аналітичний (або економічний) метод планування прибутку здійснюється окремо за порівнюваною і не порівнюваною товарною продукцією. Порівнювана продукція, що випускається в базовому році, який передує плановому, тому відомі її фактична собівартість і обсяг випуску. За цими даними визначають базову рентабельність (Рб):

$$Рб = (П \text{ очікув} : С \text{ бтп б.р.}) * 100\%.$$

Алгоритм розрахунку:

- розраховується зміна собівартості в плановому році;
- визначається вплив зміни асортименту, якості, сортності продукції;
- обґрунтування планових цін;
- визначається вплив на прибуток вищезазначених факторів шляхом їх додавання:

$$П \pm С \pm \Pi_1 \pm \Pi_2 \pm \Pi_i$$

де Π_1 – зміна ціни за рахунок асортименту;

Π_2 – зміна ціни за рахунок якості;

Π_i – зміна ціни за рахунок інших факторів.

Цей метод на відміну від попереднього показує вплив факторів на величину прибутку, але не враховує вплив всіх змінних умов господарювання на фінансові результати і не забезпечує їх достовірність через умови господарювання, які постійно змінюються.

Прибуток від непорівнюваної продукції розраховується з використанням показника середньої рентабельності продукції по підприємству.

Розподіл прибутку отриманого підприємством здійснюється в 2 етапи. На 1-ому етапі частина прибутку вилучається в бюджет для формування фінансових ресурсів держави. На 2-ому етапі здійснюється розподіл чистого прибутку, який залишається в розпорядженні підприємств після сплати податків. Чистий прибуток спрямовується на поповнення статутного та резервного фонду, на виплату дивідендів та інші цілі.

Дивідендний дохід в сільськогосподарських підприємствах розподіляється на земельні і майнові паї, і на трудовий внесок.

Існують три варіанти розподілу дивідендного доходу. Перший варіант є зрівняльним, коли дохід поділяється на три рівних частини; другий – дохід розподіляється пропорційно до структури собівартості, тобто на трудовий внесок виділяється частина, яка дорівнює питомій вазі заробітної плати у структурі собівартості, решта спрямовується на земельні і майнові паї; третій варіант – це розподіл відповідно до структури виробничого потенціалу, тобто за вартісною оцінкою землі, майнового і трудового внеску розраховуються дивідендні ставки і визначається розмір дивідендного доходу на земельний, майновий пай та трудовий внесок.

Реінвестування прибутку – це спрямування його на збільшення власного капіталу підприємства з метою фінансування інвестиційної та операційної діяльності.

Реінвестований прибуток = Чистий прибуток – Дивіденди сплачені.

Це називається відкрите самофінансування.

Реінвестований прибуток відображається в пасиві як приріст нерозподіленого прибутку та резервного капіталу, на цю суму збільшується розмір власного капіталу і відповідно зростають доходи власників підприємства.

Тема 6. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Прибуток як об'єкт оподаткування визначається за даними податкового обліку, який не збігається з бухгалтерським обліком і безпосередньо не залежить від собівартості продукції.

Згідно з Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств" (із змінами і доповненнями) оподаткований прибуток (ОП) визначається як сума скоригованого валового доходу (СВД) звітного періоду на суму валових витрат (ВВ) платника податку та суму

амортизаційних відрахувань (АВ) нарахованих згідно зі статтями 8 і 9 цього Закону, за формулою:

$$\text{ОП} = \text{СВД} - \text{ВВ} - \text{АВ}$$

Валовий дохід є загальною сумою доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України так і за її межами.

До складу валового доходу включають: доходи від продажу товарів, від надання фінансових послуг, доходи від операцій особливого виду (бартер, цінні папери тощо), доходи попереднього звітного періоду, виявлені в звітному періоді, суми безповоротної фінансової допомоги, Суми поворотної фінансової допомоги, що залишаються не поверненими в звітному періоді, суми невикористаної частини коштів із страхових резервів, або використаної не за призначенням, приріст балансової вартості запасів

Не включаються до валового доходу: суми ПДВ, , суми коштів у формі прямих інвестицій або реінвестицій у корпоративні права, суми емісійного доходу від первинного розміщення цінних паперів, доходи від спільної діяльності на території України без створення юридичної особи, кошти із Державного інноваційного фонду.

Скоригований валовий дохід – це суми, які включаються до складу валового доходу без врахування доходів, звільнених від оподаткування.

Валові витрати є сумою будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів, які купуються (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

Платниками податку на прибуток, як і раніше залишаються тільки юрособи – резиденти і нерезиденти (п. 133.1, 133.2 ПКУ). Сплату податку на прибуток для них ще називають загальною системою оподаткування (протилежність – спрощена).

Об'єктом оподаткування у ПКУ за базовою (основною) ставкою 18% є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення/зменшення) фінрезультату (далі – ФР) до оподаткування (прибутку/збитку), визначеного у фінзвітності підприємства відповідно до національних П(С)БО або МСФЗ, на різниці, які виникають відповідно до положень цього Кодексу (пп. 134.1.1-134.1.5 ПКУ).

3. Четверта група платників єдиного податку (ЄП – 4 гр.)

Для отримання статусу платника єдиного податку, сільгосппідприємства повинні виконувати умови відносно частки сільськогосподарського товарвиробництва за попередній податковий (звітний) рік, яка має дорівнювати або перевищувати 75 % (згідно пп.4 пункту 291.4 ПКУ). Згідно п.2921.1 ПКУ права власності або ж користування земельними ділянками мають бути оформлені та зареєстровані відповідно до законодавства (Ставки згідно п.293.9 ПКУ (змінені Законом №1791 з 2017 року).

До податкового законодавства внесена вимога про обов'язкову реєстрацію договорів, якими передбачається право власності та право користування земельними ділянками, у тому числі на умовах оренди. Відповідно, площа земельних ділянок, інформація про які не внесена до державного земельного кадастру, фактично не включатиметься в базу оподаткування єдиного податку.

4 група єдиного податку (до 1.01.2015р. Фіксований сільськогосподарський податок) сплачується у рахунок таких податків і зборів (обов'язкових платежів):

- податку на прибуток підприємств;
- плати (податку) за землю;
- комунального податку;
- збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету;
- плати за придбання торгового патенту на здійснення торговельної діяльності;
- збору за спеціальне водокористування.

Розмір ставок податку з 1 га сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежатиме від типу (категорії) земель та їх розміщення і визначатиметься у % до бази оподаткування. Інші податки та збори (обов'язкові платежі), визначені Законом України «Про систему оподаткування», сплачуються сільськогосподарськими товаровиробниками в порядку і розмірах, визначених законодавчими актами України. База оподаткування на поточний рік для 4 групи єдиного податку визначається за нормативною грошовою оцінкою земельної ділянки з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного станом на 01 січня податкового (звітного) року, відповідно до порядку, передбаченого для плати за землю (пп.2921.2 ПКУ).

Податкова звітність повинна надаватися платниками 4 групи не пізніше 20 лютого (пп.295.9.1 ПКУ).

Сплата податку - щоквартально протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу, у таких розмірах:

- у	I	кварталі	-	10	відсотків;
- у	II	кварталі	-	10	відсотків;
- у	III	кварталі	-	50	відсотків;

- у IV кварталі - 30 відсотків.

Розглянемо Ставки ЄП 4 гр. згідно п.293.9 ПКУ (змінені Законом №1791 з 2017 року).

Єдиний податок: що змінено з 1 січня 2019

З 1 січня набувають чинності зміни до Податкового кодексу, внесені Законом України від 23.11.2018 р. № 2628-VIII (далі – Закон № 2628). Зміни стосуються, зокрема, платників єдиного податку. Крім того, традиційно зростають ставки єдиного податку для 1-2 груп платників єдиного податку у зв'язку із збільшенням з 1 січня мінімальної зарплати та прожиткового мінімуму.

Ставки єдиного податку

З 1 січня 2019 року максимальні ставки єдиного податку для 1-2 груп платників єдиного податку становлять:

1) для першої групи платників єдиного податку – 192,10 грн. (10 відсотків розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня звітного року);

2) для другої групи платників єдиного податку – 834,60 грн. (20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного року).

Ставки єдиного податку для 3-4 груп платників єдиного податку не змінено.

Обмеження щодо перебування на єдиному податку

Доповнені обмеження для перебування на 4-й групі єдиного податку: уточнено, яку готову продукцію можуть виробляти платники єдиного податку 4-ї групи з виноматеріалів. До такої проукції належать: вина виноградні, вина плодово-ягідні та/або напої медові, вироблені та розлиті у споживчу тару малими виробництвами виноробної продукції з виноматеріалів виключно власного виробництва (не придбаних), отриманих шляхом переробки плодів, ягід, винограду, меду власного виробництва.

На фінансову діяльність та фінансовий стан суб'єктів господарювання впливає непряме оподаткування, зокрема ПДВ. На етапі придбання товарно-матеріальних цінностей та оплати виконаних робіт і отриманих послуг сплата ПДВ здійснюється за рахунок оборотних засобів суб'єктів підприємництва, тобто має місце іммобілізація оборотних коштів. Чим триваліший період між формуванням вхідного ПДВ та його відшкодуванням, тим гірше це впливає на фінансовий стан підприємств.

Суб'єкти господарювання не є платниками цього податку, їх функції зводяться до перерахунку податку в бюджет.

Механізм сплати ПДВ такий: на першому етапі визначається розмір ПДВ у складі реалізованої продукції (податкове зобов'язання), на другому етапі розмір ПДВ, сплаченого суб'єктом господарювання в складі придбаних для господарської діяльності матеріальних ресурсів (податковий кредит); на третьому етапі підприємства перераховують до бюджету ПДВ, який визначається як різниця між податковим зобов'язанням і податковим кредитом.

Внаслідок того, що відбувається перевищення сплати ПДВ (податковий кредит) над його надходженням (податковим зобов'язанням) створюється мінусова різниця, яка не має фінансового джерела покриття, це є основним недоліком цього податку, бо вилучаються власні кошти підприємства

При оподаткуванні ПДВ нараховуються дві ставки – 20% і 0%. Застосування 0% ставки дає змогу включити до суми податкового кредиту сплачений ПДВ за придбаними товарами, використаними для продажу товарів, які обкладаються за 0% ставкою.

Для сільськогосподарських підприємств з 1.01.99 р. введено спеціальний пільговий режим оподаткування ПДВ, суть якого полягає в тому, що вони мають право залишати у власному розпорядженні суми ПДВ, напрями спрямування та використання яких визначені законодавчо.

За реалізацією молока, худоби, птиці, вовни, продуктів переробки молока та м'яса у власних цехах, крім молока і м'яса живою вагою, які реалізуються переробним підприємствам (декларація №1), сільськогосподарські підприємства нараховані суми ПДВ перераховують з поточного рахунку на спеціальний рахунок, які мають бути використані на підтримку власного виробництва тваринницької продукції і продукції птахівництва. При перевищенні податкового кредиту над податковим зобов'язанням за цією декларацією сільськогосподарські підприємства не мають права на бюджетне відшкодування.

Наступний спеціальний режим оподаткування ПДВ поширюється на таких сільськогосподарським товаровиробників, в яких сума отримана від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва і продуктів її переробки за попередній звітний період складає не менше 50% загальної суми валового доходу. Він полягає в тому, що на підставі декларації №2 сільськогосподарські підприємства не перераховують ПДВ до бюджету за операціями з продажу товарів власного виробництва, включаючи продукцію, виготовлену на давальницьких умовах із власної сільськогосподарської сировини (крім підакцизної), а залишають в розпорядженні підприємства для придбання матеріально-технічних ресурсів виробничого призначення. Вони також не отримують бюджетне відшкодування, а від'ємна сума податку погашається за рахунок податкових зобов'язань наступних податкових періодів).

Реалізація сільськогосподарськими товаровиробниками переробним підприємствам усіх форм власності молока і м'яса в живій вазі здійснюється за 0% ставкою – ці операції відображаються в декларації № 3 (загальна), за якою підприємства проводять розрахунки з бюджетом, і в разі необхідності отримують бюджетне відшкодування

ПДВ в складі виручки від реалізації переробними підприємствами продукції переробки з молока, м'яса спрямовується на виплату дотацій сільськогосподарським товаровиробникам за продану ними вищезазначену продукцію.

Тема 7. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РУХУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Оборотні засоби є однією із складових частин майна підприємства. Їх стан та ефективність використання – одна з головних умов успішної його діяльності. Основні чинники впливу – висока інфляція, неплатежі, кризові явища

Оборотні засоби виступають авансованою вартістю у грошовій формі в оборотні фонди та фонди обігу підприємства. Вони не споживаються, вони авансуються. Відшкодовується авансована вартість у процесі одного кругообороту, після чого оборотні засоби вступають у наступний цикл виробництва. В процесі їх кругообороту оборотні засоби приймають форму виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції або грошову, продуктивну та товарну форми.

Кругооборот оборотних засобів починається з авансування вартості у грошовій формі на придбання сировини, матеріалів, палива, робочої сили. Здійснюється перехід оборотних засобів із сфери обігу у сферу виробництва. В процесі виробництва продуктивна форма переходить у товарну. І на третій стадії, реалізації виробленої продукції, оборотні засоби переходять із сфери

виробництва у сферу обігу, змінюють товарну форму на грошову. Цією стадією завершується кругооборот оборотних засобів. Причому авансована вартість на кожний даний момент кругообороту знаходиться одночасно в різних формах: грошовій, продуктивній, товарній. В процесі одного кругообороту оборотні засоби відшкодовуються і вступають в наступний.

Вивчення суті оборотних засобів тісно пов'язано з їх складовими: оборотними фондами і фондами обігу. Між цими категоріями існують суттєві відмінності. Якщо оборотні фонди приймають продуктивну форму, то оборотні засоби можуть приймати різні форми

Так можна зазначити, що авансована вартість у грошовій формі в оборотні фонди та фонди обігу виступає оборотними засобами

В той час як оборотні фонди – це продуктивна форма, вони повністю споживаються в процесі виробництва і переносять свою вартість на готовий продукт, вони безпосередньо приймають участь у створенні нової вартості, тоді як оборотні засоби – не прямо, а опосередковано

Особливість кругообороту оборотних засобів в аграрних підприємствах накладає відбиток на їх організацію. Ці особливості зумовлені тим, що кошти авансуються на тривалий час; процес виробництва пов'язаний із живими організмами; оборотні засоби нерівномірно вкладаються у виробничий процес, і та частина, яка вкладається у першій частині виробничого циклу знаходиться в кругообороті більше часу, ніж та, що вкладається в кінці; своєрідне вивільнення авансованих коштів (особливо в рослинництві).

Процес організації оборотних засобів включає: склад і структуру, визначення потреби; обґрунтування джерел формування; розпорядження і маневрування, відповідальність за збереження та ефективне використання.

Склад оборотних засобів являє собою їх розміщення по окремих елементах, що в сукупності утворюють оборотні виробничі фонди і фонди обігу (рис. 1). Структура є відношенням окремого елемента оборотних виробничих фондів і фондів обігу до загальної суми оборотних засобів.

Оборотні виробничі фонди включають виробничі запаси, молодняк на вирощуванні і відгодівлі, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів. До оборотних засобів відносять деякі види основних засобів: дорослу птицю, звірів, кролів, бджіл. Фонди обігу включають готову продукцію, кошти в розрахунках, грошові кошти.

Приблизно 80% оборотних засобів обслуговують сферу виробництва, 20% - сферу обігу. На структуру оборотних засобів впливає виробнича спеціалізація підприємства.

Оборотні засоби можна класифікувати за такими ознаками: роллю і місцем у процесі відтворення; за ступенем планування; за джерелами формування; за ступенем ліквідності.

Норматив власних оборотних засобів – це економічно обґрунтована мінімальна величина оборотних коштів на плановий період, при якій може нормально здійснюватись виробництво. Нормативи мають виробниче і фінансове значення. Виробниче – це встановлення необхідної норми запасів у днях, фінансове значення полягає у визначенні джерел покриття оборотних засобів.

За можливістю планування оборотні засоби поділяють на нормовані та ненормовані. До нормованих оборотних засобів відносяться всі види оборотних виробничих засобів і значна частина засобів обігу, до ненормованих – оборотні засоби, які не впливають безпосередньо на забезпечення агропромислового виробництва (грошові кошти).

У процесі нормування визначають індивідуальні і сукупний нормативи оборотних засобів, який є сумою індивідуальних. Нормування здійснюється по окремих елементах оборотних засобів

Нормування виробничих запасів. Визначення планової потреби в виробничих запасах передбачає визначення індивідуальних норм запасів за окремими видами. Норматив оборотних засобів обчислюється в грошових одиницях або відсотках, норма – в днях

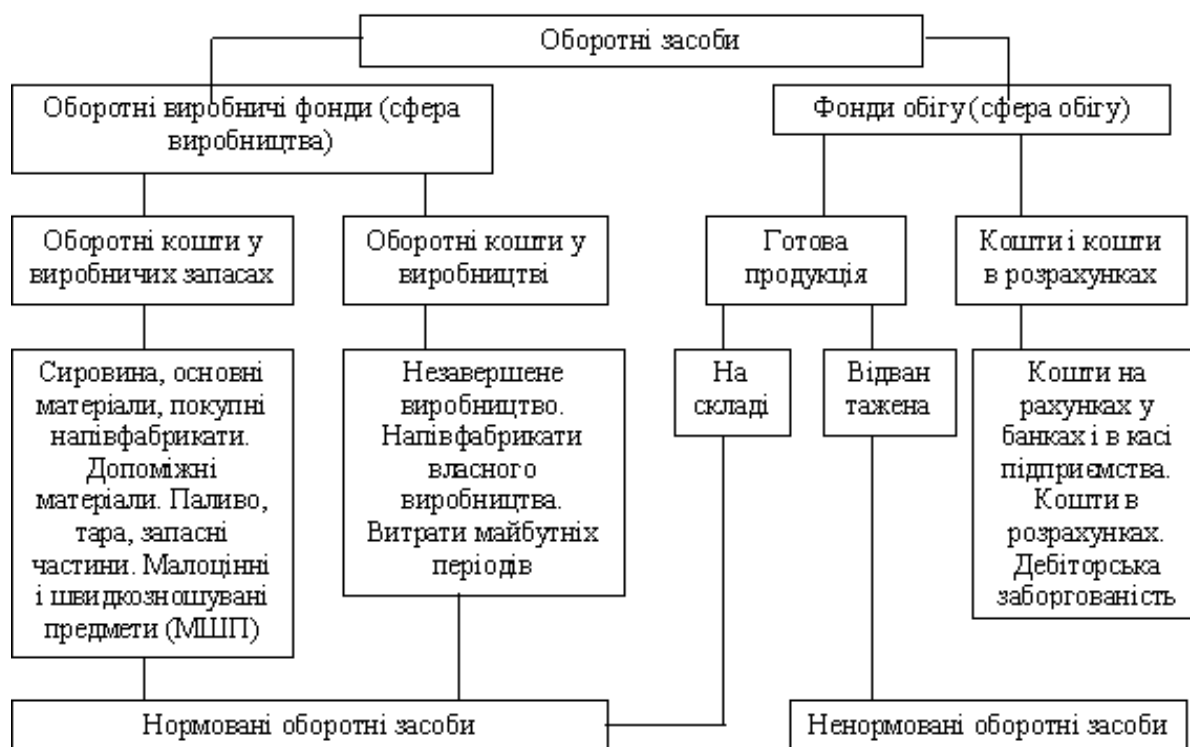

Рис. 1. Склад і розміщення оборотних засобів

На обсяг запасів впливають обсяги їх фактичного споживання і тривалість знаходження в обороті. Приклад нормування виробничих запасів наведено в табл. 1.

Норматив по тваринах на вирощуванні і відгодівлі розраховується добутком норми оборотних засобів на кількість голів на кінець року по плановому обороту стада. Норму обчислюють окремо по кожному виду шляхом сумування фактичної собівартості однієї голови на початок року по кожній віковій групі та окремих видах тварин і витрат на їх утримання в плановому році.

Таблиця 1. Визначення нормативу оборотних засобів по сировині та матеріалах

Квартали	Спожито (витрачено) (С)	Дні в обороті	Разом (Д)	Формула	Розрахунок, грн.
I	5690	334	1900460	$D_k = 365 \times C$	$D_k = 85350 \times 365 = 31152750$
II	9710	245	2378950	$k = \frac{\bar{D}}{D_k}$	$k = 10506880 : 31152750 = 0,34$
III	21310	153	3260430	$M_t = \frac{\bar{D}}{C}$	$M_t = 10506880 : 85350 = 123$
IV	48640	61	2967040	$H_p = M_t \times k$ $\bar{C} = \frac{C}{365}$	$H_p = 123 \times 0,34 = 42$ $\bar{C} = 85350 : 365 = 234$
Разом	85350	X	10506880	$H = \bar{C} \times H_p$ $H(\%) = \frac{H}{C} \times 100\%$	$H = 234 \times 42 = 9828$ $H(\%) = 9828 : 85350 \times 100 = 11,5$

Потребу у власних оборотних коштах по незавершеному виробництві під урожай майбутнього року визначають добутком планової собівартості одиниці незавершеного виробництва на плановий обсяг робіт на кінець року і підсумком всіх витрат. Норматив оборотних коштів у

незавершеному виробництві рослинництва визначається добутком запланованого на кінець року витрат на коефіцієнт їх сезонності.

Аналогічно визначають норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві тваринництва з поправкою лише на те, що коефіцієнт сезонності приймається за одиницю.

Визначення нормативу оборотних засобів по незавершеному виробництву промислового підсобного підприємства або ремонтної майстерні з сезонним характером виробництва розраховується згідно з прикладом наведеним в таблицях 2 і 3.

Таблиця 2. Визначення нормативу оборотних засобів по незавершеному виробництву промислового підсобного підприємства при сезонному виробництві

№ п/п	Показник	Сума, грн.
1.	Вартість незавершеного виробництва на початок планового року	50000
2.	Витрати на річний обсяг продукції в минулому році	850,000
3.	Співвідношення вартості незавершеного виробництва до витрат на виробництво продукції в минулому році, %	5,9
4.	Заплановані витрати на річний обсяг виробництва продукції	950000
5.	Вартість незавершеного виробництва на кінець планового року	56000
6.	Коефіцієнт сезонності витрат	0,45
7.	Норматив (5600 x 0,45)	25200

Таблиця 3. Визначення нормативу оборотних засобів по незавершеному виробництву ремонтної майстерні

№ п/п	Показник	Сума, грн.
1	2	3
1.	Вартість незавершеного виробництва на початок планового	2200
2.	Витрати на річний обсяг продукції в минулому	65000
3.	<u>Співвідношення вартості незавершеного виробництва до фактично виконаного обсягу робіт, %</u>	3,4
4.	Витрати, що плануються на річний обсяг робіт по капітальному та поточному ремонту	68000
5.	Вартість незавершеного виробництва на кінець планового року	2300
6.	Коефіцієнт сезонності витрат	0,65
7.	Норматив (2300 x 0,65)	1495

За норматив оборотних засобів по витратах майбутніх періодів приймаються залишки витрат на кінець планового року, алгоритм розрахунку яких наведений в табл.4.

Таблиця 4. Визначення нормативу оборотних засобів по витратах майбутніх періодів

№ п/п	Показник	Сума, грн.
1.	Витрати майбутніх періодів на початок планового періоду	14000
2.	Витрати майбутніх періодів, що передбачені в плані	36000

3.	Витрати майбутніх періодів, що входять у собівартість планового року	33000
4.	Норматив оборотних засобів (ряд 1 + ряд 2 - ряд 3)	17000

Норматив оборотних засобів по запасах готової продукції визначається, виходячи із частки середніх мінімальних залишків готової продукції, які визначаються відповідно до прикладу, наведеному в табл. 5, у річному обсязі реалізації за минулий рік, що приймається за норму на плановий рік. Добуток планового обсягу реалізації продукції (табл.6) на норми запасу виступає нормативом по запасах готової продукції.

Таблиця 5. Визначення середніх мінімальних залишків готової продукції, грн.

Місяці	Фактичні залишки	Залишки нижче середніх
1	2	3
I	3200	3200
II		2550
III		2850
IV		2940
V	-	-
VI	2550	-
VII	2850	-
VIII	2940	2950
IX	4190	4190
X	6920	-
XI	8260	-
XII	7080	-
ВСЬОГО	40940	18680
У середньому	4550	3113

Таблиця 6. Визначення нормативу оборотних засобів по запасах готової продукції

№ п/п	Показник	Сума, грн.
1.	Середні мінімальні залишки готової продукції	3113
2.	Фактично реалізовано продукції за звітний період	49410
3.	Норма оборотних засобів, % (ряд 1 : ряд 2 x 100)	0,63
4.	Плановий обсяг реалізації продукції	520000
5.	Норматив (ряд 4 x ряд 3 : 100)	3276

Норматив оборотних засобів по розрахунках із покупцями розраховується згідно з прикладом, наведеним у табл.7

Таблиця 7. Визначення нормативу оборотних коштів по розрахунках із покупцями

№ п/п	Показник	Сума, грн.
1.	Фактичний обсяг реалізації продукції, робіт, послуг	494110
2.	Середньодобовий обсяг реалізації	1350
3.	Середня періодичність надходження коштів на розрахунковий рахунок (днів)	20

4.	Вилучення коштів господарства в розрахунках (ряд. 2 x ряд. 3)	27000
5.	Норма вилучення коштів у розрахунках (ряд. 4 : ряд. 1 x 100)	5,5
6.	Плановий обсяг продукції	520000
7.	Норматив оборотних коштів на плановий рік (ряд 6 x ряд 5 : 100)	28600

Нормативна потреба підприємства в оборотних коштах покривається за рахунок таких власних джерел: статутного фонду, відрахувань від чистого прибутку до фондів спеціального призначення, бюджетних асигнувань, приросту сталих пасивів.

Сталі пасиви належать до коштів, які прирівнюються до власних, постійно знаходяться в господарському обороті підприємства, але йому не належать. До сталих пасивів відносять мінімальну заборгованість по заробітній платі працівникам, відрахування на обов'язкове державне пенсійне та соціальне страхування, резерв майбутніх платежів, авансування покупців. До залучених джерел фінансування належать: короткострокові кредити та позики, всі види кредиторської заборгованості (нормальної).

Рациональне формування джерел та принципи використання власних і залучених оборотних коштів впливає на ефективність використання всього авансованого капіталу, фінансові результати та фінансовий стан господарювання.

З метою оцінки ефективності використання оборотних засобів застосовуються показники обертання та віддачі (табл.8).

Таблиця 8. Показники ефективності використання оборотних засобів

№ п/п	Показник	Формула розрахунку
1.	Коефіцієнт обертання (k_o)	$k_o = \frac{\text{виручка від реалізації}}{\text{середньорічна вартість оборотних засобів}}$
2.	Тривалість обертання (O)	$O = \frac{365}{k_o}$
3.	Коефіцієнт віддачі (k_v)	$k_v = \frac{\text{виручка від реалізації}}{\text{середньорічна вартість оборотних засобів}}$
4.	Коефіцієнт завантаження (k_z)	$k_z = \frac{\text{середньорічна вартість оборотних засобів}}{\text{виручка від реалізації}}$
5.	Забезпеченість власними оборотними засобами (P_k) (або робочим капіталом)	$P_k = \text{оборотні засоби} - \text{поточні зобов'язання}$

При прискоренні обертання оборотних засобів із обороту вивільнюється частина грошових засобів, що обраховується добутком фактичного одноденного обсягу реалізації продукції на величину зменшення тривалості обертання.

Причому вивільнення оборотних засобів може бути абсолютним і відносним. Абсолютне – це пряме скорочення потреби в оборотних засобах проти попереднього періоду при збільшенні обсягу продукції.

При відносному вивільненні сума оборотних засобів залишається незмінною або незначно зростає у плановому році при збільшенні обсягів виробництва.

Тема 8. КРЕДИТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кредитна система сприяє розвитку виробництва, забезпечуючи його необхідними фінансовими ресурсами на умовах платності, строковості, забезпечення повернення, цільового використання.

Основними об'єктами короткострокового кредитування в оборотні засоби є: виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів, готова продукція, платіжні операції з постачальниками.

Кредиторами підприємств можуть бути банки, підприємства (комерційний кредит), держава, міжнародні фінансово-кредитні установи.

Особливості аграрного сектору визначають необхідність специфічного кредитного забезпечення галузі. Сезонність зумовлює об'єктивну потребу в значних обсягах; нерівномірність вкладання і вивільнення коштів потребує подовження терміну надання короткострокового кредиту до 1,5 року, виробництво пов'язане з живими організмами потребує своєчасного надходження кредитів; специфічність застави – низьколіквідне майно, майбутній урожай; низький рівень рентабельності потребує низьких процентних ставок.

Залучення кредитів прискорює рух грошових ресурсів та сприяє підвищенню ефективності фінансово-господарської діяльності.

Потреба в короткостроковому кредитуванні розраховується за формулою:

$$K = П_{ОЗ} - ВОЗ - П_{ОЗ} + КЗ,$$

де $П_{ОЗ}$ – потреба в оборотних засобах;

$ВОЗ$ – власні оборотні засоби;

$П_{ОЗ}$ – поповнення оборотних засобів за рахунок прибутку;

$КЗ$ – зменшення кредиторської заборгованості.

Надання кредитів міжнародними фінансово-кредитними установами здійснюється, як правило, в рамках кредитних ліній. Кредитна лінія є згодою банку надати кредит у майбутньому в розмірах, які не перевищують заздалегідь обумовленої суми без додаткових спеціальних переговорів.

Банки можуть надавати такі різновиди короткострокових кредитів як овердрафт, контокорент, кредит під облік векселів.

Овердрафт є різновидом короткострокового кредиту, що надається банком надійному підприємству понад залишок його коштів на поточному рахунку в межах заздалегідь обумовленої суми шляхом дебетування його рахунку.

Контокорент – це поєднання позичкового рахунку з поточним, він може мати як дебетове, так і кредитове сальдо. Відсотки за користування контокорентним рахунком є найвищими в банківській практиці.

Кредит під облік векселів надається банком пред'явнику шляхом їх скупки до настання терміну зобов'язань за ними, сплачуючи пред'явнику номінальну вартість за мінусом дисконту.

Кредитні взаємовідносини регламентуються на підставі кредитних договорів, де визначається розмір відсоткових ставок та порядок їх сплати, забезпечення, строк користування кредитом тощо.

Кредитний договір містить такі розділи:

1. Загальні положення.
2. Права та обов'язки позичальника.
3. Права та обов'язки банку.
4. Відповідальність сторін.
5. Порядок вирішення суперечок.
6. Термін дії договору.
7. Юридичні адреси сторін.

Фінансово-банківська установа аналізує, вивчає діяльність потенційного позичальника, визначає його кредитоспроможність, прогнозує ризики неповернення кредиту і приймає рішення про надання або відмову у наданні кредиту.

Кредитоспроможність є здатністю позичальника в певному обсязі і у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями.

В Україні оцінка кредитоспроможності позичальником здійснюється на основі методик, визначених кожним комерційним банком окремо. При цьому банками враховується ділова репутація та забезпеченість власними коштами не менше як на 50%.

Порядок погашення кредиту – це спосіб погашення основної його суми та відсотків.

Небанківське комерційне кредитування є товарною формою надання кредиту, кредиторами виступають юридичні особи – постачальники. Об'єктом комерційного кредиту виступають реалізовані товари, виконані роботи та послуги. Погашення комерційного кредиту здійснюється шляхом сплати боржником за векселем.

Плата за комерційний кредит менша, ніж за банківський.

Від доступності кредитних ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників значною мірою залежить нарощування обсягів виробництва.

З 2000 року державою було введено пільгове кредитування з частковою компенсацією процентної ставки. Пільговий кредит – це така позика, плату за яку частково компенсує держава, сплачуючи частину відсотків за кредитами комерційних банків та кредитних спілок.

За позики в національній валюті держава сплачує 10% річних, тобто 10% від процентної ставки, яку кредитор встановлює за користування кредитом. Наприклад, якщо плата за кредит становить 19% річних, то за користування позикою на пільгових умовах підприємство буде сплачувати лише 9%.

Тема 9. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Основними засобами в податковому обліку вважатимуть матеріальні активи, що призначені платником податку для використання в його господарській діяльності, вартість яких перевищує 2500 грн і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання яких із дати введення в експлуатацію становить понад один рік (п. 14.1.138 ПКУ). Проте у 2011 році буде діяти старий вартісний критерій по віднесенню матеріальних активів до основних засобів – 1000 грн.

Вартість основних виробничих засобів переноситься на вироблений продукт поступово по мірі зносу. Відтворення основних засобів здійснюється через інвестиції. Розрізняють просте та розширене відтворення.

У процесі відтворення основних виробничих засобів одночасно відбувається рух їхньої споживної вартості та вартості. Часткове перенесення їх вартості на готову продукцію здійснюється через нарахування амортизаційних відрахувань та нагромадження їх у грошовій формі. Коштами амортизаційного фонду можна маневрувати, оскільки в натуральній формі основні виробничі засоби поновлюються протягом тривалого часу.

Просте відтворення здійснюється в двох формах:

- 1) заміна зношених основних засобів;
- 2) капітальний ремонт діючих основних засобів.

Джерелом фінансування виступає нарахована сума амортизації.

Джерелом розширеного відтворення виступає частина створеного додаткового продукту.

Показники використання та забезпечення підприємства основними засобами можна об'єднати в три групи:

- 1) показники забезпечення (фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у вартості майна);
- 2) показники майнового стану (коефіцієнт зносу, придатності, оновлення, вибуття, приросту);

3) показники ефективності використання (фондовіддача, рентабельність основних засобів), (табл.1).

Розрізняють два види зносу: моральний і фізичний. Фізичний – це поступова втрата основними засобами споживної вартості в процесі експлуатації, моральний знос виникає внаслідок старіння і появи більш ефективних машин та устаткування.

Якщо вирахувати з первісної (відновлювальної) вартості основних виробничих засобів суми зносу визначають залишкову вартість основних засобів.

1. Показники ефективності використання основних засобів

Показник	Формула розрахунку	Характеристика
1	2	3
1. Фондомісткість	Балансова вартість основних засобів Вартість виробленої продукції	Характеризує забезпеченість підприємства основними засобами
2. Фондоозброєність	Балансова вартість основних засобів Середньорічна чисельність працівників	Показує забезпеченість основними засобами одного працівника
3. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у вартості майна підприємства	Залишкова вартість основних виробничих засобів Вартість майна	Характеризує питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна
4. Коефіцієнт зносу основних виробничих засобів	Сума зносу основних виробничих засобів Балансова вартість основних виробничих засобів	Показує ступінь зносу основних виробничих засобів
5. Коефіцієнт придатності основних виробничих засобів	1 – коефіцієнт зносу	Відображає частину основних засобів, придатну для експлуатації
6. Коефіцієнт оновлення основних виробничих засобів	Вартість введених в експлуатацію основних виробничих засобів Балансова вартість основних виробничих засобів	Показує частку введених нових основних засобів у загальній їх вартості
7. Коефіцієнт вибуття основних виробничих засобів	Вартість виведених з експлуатації основних виробничих засобів Балансова вартість основних виробничих засобів	Характеризує інтенсивність вибуття основних виробничих засобів
8. Коефіцієнт приросту основних виробничих засобів	Різниця між вартістю введених і виведених основних виробничих засобів Балансова вартість основних виробничих засобів	Показує ступінь збільшення основних засобів у звітному році проти минулого
9. Фондовіддача	Вартість виробленої продукції Балансова вартість основних виробничих засобів	Відображає вартість виробленої продукції на 1 гривню основних виробничих засобів
10. Рентабельність	Прибуток підприємства x 100%	Визначає ефективність

основних виробничих засобів	Балансова вартість основних виробничих засобів	використання основних виробничих засобів
-----------------------------	--	--

Придбані (самостійно виготовлені) основні засоби зараховуються на баланс платника податку за первісною вартістю.

Первісна вартість об'єкта основних засобів складається з таких витрат:

суми, що сплачуються постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);

реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням/отриманням прав на об'єкт основних засобів;

суми ввізного мита;

суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються платнику);

витрати на страхування ризиків доставки основних засобів;

витрати на транспортування, установлення, монтаж, налагодження основних засобів;

фінансові витрати, включення яких до собівартості кваліфікаційних активів передбачено положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;

інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою.

У разі здійснення витрат на самостійне виготовлення основних засобів для власних виробничих потреб вартість об'єкта основних засобів, яка амортизується, збільшується на суму всіх виробничих витрат, що пов'язані з їх виготовленням та введенням в експлуатацію, а також витрат на виготовлення таких основних засобів, без урахування сплаченого податку на додану вартість, у разі якщо платник податку зареєстрований платником податку на додану вартість, незалежно від джерел фінансування.

Існує поняття ліквідаційної вартості – це дохід від реалізації повністю амортизованого основного засобу.

Сума нарахованої амортизації дорівнює вартості фізичного зносу основних засобів.

Амортизація – це процес поступового перенесення вартості основних виробничих засобів і нематеріальних активів з урахуванням витрат на їх придбання, виготовлення або поліпшення згідно з нормами амортизаційних відрахувань встановлених законодавчо.

Амортизаційні відрахування входять до складу валових витрат. Зростання амортизаційних відрахувань знижує розмір оподатковуваного прибутку і величину податку, зменшує прибуток від реалізації товарної продукції. Розмір амортизаційних відрахувань залежить від балансової вартості основних засобів і норм таких відрахувань, а також методів нарахувань амортизації.

Норма амортизації – це відношення щорічної суми амортизаційних відрахувань до балансової вартості, що амортизується.

Амортизації підлягають витрати на придбання основних фондів та нематеріальних активів, включаючи витрати на придбання племінної худоби, закладення і вирощування багаторічних насаджень до початку плодоношення, самостійне виготовлення основних фондів для власних виробничих потреб, проведення всіх видів ремонту та інших видів поліпшення основних фондів, а також витрати на капітальні поліпшення землі: іригація, осушення, збагачення та інші.

Не підлягають амортизації: придбання і відгодівля продуктивної худоби, вирощування багаторічних плодоносних насаджень, придбання основних фондів або нематеріальних активів з метою їх подальшого продажу, витрати на будівництво та утримання споруд благоустрою й житлових будинків, придбання і збереження бібліотечних і архівних фондів; на будівництво та утримання автодоріг загального користування, витрати на придбання, ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих фондів.

Згідно з Податковим кодексом **України:**

Податковий облік необоротних активів частково підпорядковували бухгалтерським правилам. При цьому, амортизацію включили до собівартості виготовлених та реалізованих товарів (робіт, послуг) або до інших витрат. Залежно від того, де використовують необоротний актив.

Амортизації підлягають (ст. 144 ПКУ):

витрати на придбання основних засобів, нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності;

витрати на самостійне виготовлення основних засобів вирощування довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності, в тому числі витрати на оплату заробітної плати працівникам, які були зайняті на виготовленні таких основних засобів;

витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних засобів, що перевищують 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації, на початок звітного року;

витрати на капітальне поліпшення землі, не пов'язане з будівництвом, а саме іригацію, осушення та інше подібне капітальне поліпшення землі;

капітальні інвестиції, отримані платником податку з бюджету, у вигляді цільового фінансування на придбання об'єкта інвестування (основного засобу, нематеріального активу) за умови визнання доходів пропорційно сумі нарахованої амортизації по такому об'єкту;

сума переоцінки вартості основних засобів;

вартість безоплатно отриманих об'єктів енергопостачання, газо- і теплозабезпечення, водопостачання, каналізаційних мереж, побудованих споживачами на вимогу спеціалізованих експлуатуючих підприємств згідно з технічними умовами на приєднання до вказаних мереж або об'єктів.

Не підлягають амортизації та повністю відносяться до складу витрат за звітний період витрати платника податку на:

утримання основних засобів, що знаходяться на консервації;

ліквідацію основних засобів;

придбання (виготовлення) сценічно-постановочних предметів вартістю до 5 тисяч гривень театральнo-видовищними підприємствами – платниками податку;

витрати на виробництво національного фільму та придбання майнових прав інтелектуальної власності на національний фільм.

Не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел фінансування:

витрати бюджетів на будівництво та утримання споруд благоустрою та житлових будинків, придбання і збереження бібліотечних і архівних фондів;

витрати бюджетів на будівництво та утримання автомобільних доріг загального користування;

витрати на придбання та збереження Національного архівного фонду України, а також бібліотечного фонду, що формується та утримується за рахунок бюджетів;

вартість гудвілу;

витрати на придбання/самостійне виготовлення та ремонт, а також на реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів.

Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів. Методи нарахування амортизації

Усі основні засоби та інші необоротні активи з метою податкового обліку поділили на 16 груп, а нематеріальні активи на 6. класифікація та наповнення таких груп практично повністю збігається з передбаченими в П(С)БО 7 «Основні засоби» та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи». Відповідно облік вартості, що амортизують, вестимуть за кожним об'єктом, що входить до складу окремої групи основних засобів або нематеріальних активів (п. 146.1, пп. 145.1.1 ПКУ). Групового обліку більше не буде. На пооб'єктний облік платники повинні перейти з 1.04.11 р.

Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації.

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 – земельні ділянки	–
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі, споруди, передавальні пристрої	20 15 10
група 4 – машини та обладнання з них:	5
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень	2
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди	–
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	–
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	–
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

Нарахування амортизації нематеріальних активів здійснюється протягом таких строків:

Групи	Строк дії права користування
група 1 – права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище);	відповідно до правовстановлюючого документа
група 2 – права користування майном (право користування земельною ділянкою, крім права постійного користування земельною ділянкою, відповідно до закону, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо);	відповідно до правовстановлюючого документа

Групи	Строк дії права користування
група 3 – права на комерційні позначення (права на торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;	відповідно до правовстановлюючого документа
група 4 – права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, в тому числі ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо) крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;	відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як 5 років
група 5 – авторське право та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (бази даних), фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо) крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;	відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як 2 роки
група 6 – інші нематеріальні активи (право на ведення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо)	відповідно до правовстановлюючого документа

Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється наказом по підприємству при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс) і призупиняється на період його виводу з експлуатації (для реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та інших причин) на підставі документів, які свідчать про виведення таких основних засобів з експлуатації).

При визначенні строку корисного використання (експлуатації) слід урахувати: очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності;

фізичний та моральний знос, що передбачається;

правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

Строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів переглядається в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання, але він не може бути меншим, ніж визначено в пункті 145.1 цієї статті.

Амортизація об'єкта основних засобів нараховується, виходячи з нового строку корисного використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання (крім виробничого методу нарахування амортизації).

Амортизація основних засобів провадиться до досягнення залишкової вартості об'єктом його ліквідаційної вартості.

Амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів: (пп. 145.1.5 ПКУ).

- 1) прямолінійного, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів;
- 2) зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку

нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість;

3) прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості застосовується лише при нарахуванні амортизації до об'єктів основних засобів, що входять до груп 4 (машини та обладнання) та 5 (транспортні засоби);

4) кумулятивного, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання;

5) виробничого, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів.

6. Амортизація об'єктів груп 9, 12, 14, 15 нараховується за методами, що наведені в підпунктах 1 і 5.

Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів може нараховуватися за рішенням платника податків у першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 відсотків його вартості, яка амортизується, та решта 50 відсотків вартості, яка амортизується, у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) внаслідок невідповідності критеріям визнання активом або в першому місяці використання об'єкта в розмірі 100 відсотків його вартості.

На основні засоби груп 1 та 13 амортизація не нараховується.

Суми амортизаційних відрахувань не підлягають вилученню до бюджету, а також не можуть бути базою для нарахування будь-яких податків та зборів.

Нарахування амортизації в цілях оподаткування здійснюється підприємством за методом, визначеним наказом про облікову політику з метою складання фінансової звітності, та може переглядатися в разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання.

Нарахування амортизації за новим методом починається з місяця, наступного за місяцем прийняття рішення про зміну методу амортизації.

Визначення вартості об'єктів амортизації

Облік вартості, яка амортизується, ведеться за кожним об'єктом, що входить до складу окремої групи основних засобів, у тому числі вартість ремонту, поліпшення таких засобів, отриманих безоплатно або наданих в оперативний лізинг (оренду), як окремий об'єкт амортизації.

Амортизація об'єкта основних засобів нараховується протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, установленого платником податку, але не менше мінімально допустимого строку помісячно, починаючи з місяця, що настає за місяцем введення об'єкта основних засобів в експлуатацію і зупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та інших видів поліпшення та консервації.

Амортизаційні відрахування розрахункового кварталу за кожним об'єктом основних засобів визначаються як сума амортизаційних відрахувань за три місяці розрахункового кварталу, обчислених із застосуванням обраного платником податку методу нарахування амортизації відповідно до кожної групи основних засобів.

Первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних із ремонтом та поліпшенням об'єктів основних засобів (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання,

реконструкція), що приводить до зростання майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єктів у сумі, що перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації, на початок звітного податкового року з віднесенням суми поліпшення на об'єкт основного засобу, щодо якого здійснюється ремонт та поліпшення.

Сума витрат, що пов'язана з ремонтом та поліпшенням об'єктів основних засобів, у тому числі орендованих, у розмірі, що не перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів на початок звітного року, відноситься до витрат того звітного податкового періоду, в якому такі ремонт та поліпшення були здійснені.

Платники податку всіх форм власності мають право проводити переоцінку об'єктів основних засобів, застосовуючи щорічну індексацію вартості основних засобів, що амортизується, та суми накопиченої амортизації на коефіцієнт індексації, який визначається за формулою:

$$K_i = [I_{(a-1)} - 10]:100,$$

де $I_{(a-1)}$ – індекс інфляції року, за результатами якого проводиться індексація. Якщо значення K_i не перевищує одиниці, індексація не проводиться.

Збільшення вартості об'єктів основних засобів, що амортизується, здійснюється станом на кінець року (дату балансу) за результатами якого проводиться переоцінка та використовується для розрахунку амортизації з першого дня наступного року.

Амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів:

- 1) рівномірно-лінійного, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період експлуатації об'єкта основних засобів;
- 2) виробничого, як найбільш простий і надійний спосіб нарахування вартості фізичного зносу обладнання, що здійснюється за формулою:

$$A_i = \frac{B \times B_i}{HB},$$

де A_i – амортизація i -го року, B – первісна балансова вартість; B_i – виробіток в i -му році (маш.-год., т/км); HB – норматив виробітку обладнання за весь період його служби.

- 3) прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна амортизація (A_i) розраховується за формулою:

$$A_i = (B - As) \times 2Ha,$$

де As – сума накопиченої амортизації за попередній період; Ha – норма амортизації.

- 4) рівномірно прискореної амортизації, є по суті методом рівномірного прямолінійного списання з певним коефіцієнтом (k) прискорення;

- 5) кумулятивного, або суми років, за яким різна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця очікуваного строку використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання.

Підприємство може застосовувати норми і методи нарахування амортизації основних засобів, передбачені податковим законодавством, які розглядалися вище.

Витрати на технічне переозброєння, реконструкцію і розширення діючих основних засобів і на створення нових називаються капітальними вкладеннями, або однією з форм інвестицій (реальні інвестиції).

Джерелами фінансування капітальних вкладень виступають:

- власні фінансові ресурси (прибуток, амортизаційні відрахування);
- залучені фінансові ресурси (від пайових внесків, продажу акцій, коштів позабюджетних та благодійних фондів);
- позичені фінансові ресурси (довгострокові кредити та позики, іноземні інвестиції).

У господарській практиці застосовують два способи капітальних вкладень: підрядний і господарський, або поєднання цих способів.

Фінансування капітального ремонту на підприємстві здійснюється згідно з планом капітального ремонту, який складається на підставі кошторисно-фінансових розрахунків щодо ремонту окремих об'єктів з урахуванням чинних норм, цін, тарифів.

Підприємства протягом звітного періоду мають право витрати на всі види ремонтів відносити до валових витрат у сумі, що не перевищує 10% сукупної балансової вартості груп основних засобів на початок звітного року. Усі витрати на ремонт, у тому числі і ті, що перевищують 10%, відносять на збільшення балансової вартості основних засобів груп 2 і 3 або балансової вартості окремого об'єкта основних засобів групи 1 і вони підлягають амортизації.

Тема 10. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Об'єктивна і своєчасна оцінка фінансового стану потрібна для розробки планів та прогнозів, фінансового оздоровлення підприємств, прийняття управлінських рішень щодо забезпечення достатнього рівня платоспроможності підприємства, а також вона являє інтерес для постачальників-партнерів підприємства, кредиторів та інвесторів з метою мінімізації їх ризиків. Аналіз фінансового стану дає відповідь на 2 основні питання:

- чи має підприємство прибуток;
- чи спроможне вчасно виконувати свої зобов'язання.

Метою оцінки фінансового стану для внутрішніх користувачів цієї інформації є знаходження резервів підвищення дохідності та прибутковості, зміцнення комерційного розрахунку і виконання фінансових зобов'язань.

Фінансовий стан – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою оціночних показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. На фінансовий стан впливають результати його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності.

Збільшення обсягів реалізації продукції за умов прибуткової діяльності позитивно вплине на фінансовий стан, за умов збиткової діяльності буде генерувати більші збитки.

Виробничо-фінансова діяльність суб'єктів господарювання АПК має забезпечувати систематичне надходження і ефективне використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової, касової, орендної, кредитної і договірної дисципліни, фінансову платоспроможність і стабільність, раціональне співвідношення між власними і залученими грошовими засобами має забезпечувати максимальну норму прибутку на інвестований капітал.

В цьому полягає об'єктивна необхідність і практична значущість регулярної і всебічної оцінки фінансового стану аграрного підприємства, якій належить суттєва роль в забезпеченні фінансової стабільності на ринку товарів і послуг.

Основними завданнями оцінки фінансового стану є:

- визначення рентабельності та фінансової стабільності;
- визначення ефективності використання капіталу, майна, забезпеченості власними оборотними коштами;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стабільності;
- оцінка стану суб'єкта господарювання на товарному та фінансовому ринках.

Інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства є фінансова звітність, зокрема:

- форма №1 - “баланс”;
- форма №2 - ”звіт про фінансові результати”;
- форма №3 – “звіт про рух грошових коштів”;
- форма №4 – “звіт про власний капітал”;
- форма №5 – “примітки до фінансової звітності”.

Ця інформація є відкритою або публічною, проте кожне підприємство розробляє свої планові та прогнозні показники, норми, тарифи, ліміти, систему оцінки та регулювання операційної і фінансової діяльності – така інформація є комерційною таємницею.

Грунтовній оцінці фінансового стану має передувати проведення експрес-аналізу (або читання) балансу або швидка оцінка шляхом розрахунку невеликої кількості показників. Результатом такої оцінки є висновок про стійкий, нестійкий або кризовий фінансовий стан підприємства та доцільність проведення поглибленого аналізу.

Баланс характеризує фінансовий стан підприємства на конкретну дату і відображає ресурси підприємства в грошовій оцінці за їх складом і напрямками використання – з однієї сторони (актив балансу), за джерелами їх фінансування – з другої сторони (пасив балансу). Іншими словами активи підприємства відображають інвестиційні рішення, що приймаються підприємством за період його функціонування. Принциповими є поділ активів та пасивів на довгострокові та короткострокові. Структуру оборотних засобів важливо поділити за ступенем ліквідності (найбільш ліквідні, швидко ліквідні та низько ліквідні).

Основні показники для проведення експрес-аналізу

1. Величина основних засобів та їх частка в майні підприємства.
2. Коефіцієнт зносу основних засобів.
3. Величина активів підприємства та їх динаміка.
4. Частка власного капіталу в структурі джерел фінансування.
5. Забезпеченість власними оборотними коштами.
6. Частка довгострокових зобов'язань в сумі джерел фінансування.
7. Наявність “хворих” статей: непокриті збитки; позики та боргові зобов'язання, не погашені в строк; прострочена дебіторська і кредиторська заборгованість тощо.
8. Темпи зростання виручки, чистого прибутку та капіталу.

Зменшення валюти балансу свідчить про скорочення господарського обороту, що може спричинити неплатоспроможність. Випереджаючі темпи зростання суми інвестованого капіталу порівняно з темпами зростання обсягів виробництва, виручки та чистих прибутків свідчить про погіршення використання засобів. Збільшення суми позичених джерел фінансування свідчить про зростання фінансових ризиків, що негативно позначиться на фінансовій стабільності підприємства. Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості має наближатися до одиниці, відхилення від цього значення є свідченням проблем з платоспроможністю. Підприємство не повинно допускати простроченої заборгованості.

Освоєння існуючих методик фінансового стану включає розрахунок показників оцінки майнового стану; ліквідності; платоспроможності або фінансової стійкості та структури капіталу; ділової активності; прибутковості; використання акціонерного капіталу.

До показників оцінки майнового стану відносять: коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оновлення основних засобів, питому частку активної частини основних засобів, коефіцієнт вибуття основних засобів. Ця група показників характеризує стан основних засобів та майновий потенціал підприємства.

Показники фінансової стійкості та структури капіталу характеризують співвідношення між власним та залученим капіталом, фінансову незалежність та ступінь фінансового ризику. Це коефіцієнт автономії або фінансової незалежності, коефіцієнт стабільності, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансового лівереджу, коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами, коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу.

Показники ліквідності характеризують структура активів за ступенем ліквідності). До 1 класу ліквідності відносять грошові кошти та їх еквіваленти, до 2 класу – короткострокові фінансові вкладення (КФВ) та чиста дебіторська заборгованість, до 3 класу – запаси і витрати (крім витрат майбутніх періодів та незавершеного виробництва) та інші види дебіторської заборгованості, до 4 класу – більшість необоротних активів, витрати майбутніх періодів, незавершене виробництво.

Показники платоспроможності характеризують можливість підприємства розраховуватись за своїми зобов'язаннями. До них відносять: коефіцієнти абсолютної ліквідності; проміжної ліквідності та коефіцієнт покриття загальний; наявність власного оборотного капіталу та коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу.

Група показників ділової активності характеризує ефективність використання підприємством фінансових ресурсів та швидкість їх обертання. До цієї групи належать коефіцієнти оборотності активів; оборотності власного капіталу, оборотності оборотних активів; оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості. Коефіцієнти оборотності характеризують кількість оборотів відповідних активів на рік. Тривалість одного обороту можна розраховувати як відношення тривалості року (365 днів) до відповідного коефіцієнту обертання) в днях.

Показники рентабельності або прибутковості характеризують фінансові результати господарювання. До них відносять коефіцієнти: рентабельності продажу, рентабельності основної діяльності; рентабельності власного капіталу та рентабельності активів.

Група показників використання акціонерного капіталу використовується для оцінки ринкової активності акціонерних товариств. До цієї групи відносять коефіцієнти: балансової вартості акцій; прибутковості акцій; доходності на звичайну акцію, рентабельності акцій: дивідендних виплат; котирування акцій.

Можливі декілька типів фінансового стану: абсолютна фінансова стійкість, нормальна фінансова стійкість, нестійкий (порушена платоспроможність, та кризовий фінансовий стан.

Абсолютна фінансова стійкість характеризується таким станом, коли: запаси і витрати = власному оборотному капіталу.

В практичній діяльності підприємств такий стан буває досить рідко. Нормальна фінансова стійкість відповідає фінансовому стану, коли:

запаси і витрати = власному оборотному капіталу + довгострокові кредити.

Здатність підприємства своєчасно здійснювати платежі та фінансувати свою діяльність на принципах розширеного відтворення, здійснювати прибуткову діяльність свідчить про його стійкий фінансовий стан.

Нестійкий фінансовий стан характеризується погіршенням платоспроможності, але зберігається можливість відновлення фінансової рівноваги. При ньому: запаси і витрати = власному оборотному капіталу + довгострокові кредити + кредиторська заборгованість.

Таким чином, фінансова стійкість підприємства відображає такий фінансовий стан, який характеризується перевищенням надходжень капіталу над його витратами, забезпечує вільне маневрування фінансовими ресурсами та їх ефективне використання, сприяє безперервному процесу виробництва й реалізації продукції. Вона відображає збалансованість грошових та товарних потоків, доходів і витрат, засобів і джерел їх фінансування, оптимальних пропорцій власного і залученого капіталу.

Таблиця 1

Алгоритм розрахунку фінансових показників (коефіцієнтів)

Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення
1	2	3
1. Показники майнового стану підприємства		
1.1. Коефіцієнт зносу основних засобів	$\frac{\text{Знос}}{\text{Перв. балансова вартість ОЗ на к.р.}}$	Зменшення
1.2. Коефіцієнт оновлення основних засобів	$\frac{\text{Балансова вартість ОЗ, що надійшли}}{\text{Перв. балансова вартість ОЗ на к.р.}}$	Збільшення
Продовження таблиці		
1.3. Коефіцієнт питомої частки активної частини	$\frac{\text{Балансова вартість активної част. ОЗ}}{\text{Перв. балансова вартість ОЗ на к.р.}}$	Збільшення
1.4. Коефіцієнт вибуття основних засобів	$\frac{\text{Балансова вартість ОЗ, що вибули}}{\text{Перв. балансова вартість ОЗ а п.р.}}$	Повинен перевищувати

засобів		коефіцієнт оновлення основних засобів
2. Показники платоспроможності підприємства		
2.1. Коефіцієнт покриття загальний	Оборотні активи Поточні зобов'язання	1,0-2,0
2.2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	Грошові кошти+ЧДЗ.+КФВ Поточні зобов'язання	0,5-0,8
2.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти та їх еквіваленти Поточні зобов'язання	0,1-0,25
2.4. Власний оборотний капітал (в грошових одиницях)	Оборотні активи - поточні зобов'язання	Збільшення
2.5. Маневреність власного оборотного капіталу	Грошові кошти та їх еквіваленти Власний оборотний капітал	Збільшення
3. Показники фінансової стійкості та структури капіталу підприємства		
3.1. Коефіцієнт автономії або фінансової незалежності	<u>Власний капітал</u> Валюта балансу	> 0,5
3.2. Коефіцієнт фінансової залежності	<u>Залучений капітал</u> Власний капітал	< 1- зменшення
3.3. Коефіцієнт фінансової стабільності	<u>Власний капітал</u> Залучений капітал	> 1,0
3.4. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Власний оборотний капітал Оборотні засоби	> 0,1
3.5. Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	Власний оборотний капітал Власний капітал	> 0 - збільшення
3.6. Коефіцієнт фінансового лівереджу	Довгострокові зобов'язання Власний капітал	< 1- зменшення
4. Показники ділової активності підприємства		
4.1. Коефіцієнт оборотності активів	<u>Чистий дохід від реалізації продукції</u> Середньорічна вартість активів	Збільшення
4.2. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	<u>Чистий дохід від реалізації</u> Середньорічна вартість власного капіталу	Збільшення
Продовження таблиці		
4.3. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (КЗ)	Собівартість реалізованої продукції Середньорічна вартість КЗ по покупцях	Збільшення

4.4. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (ДЗ)	<u>Чистий дохід від реалізації продукції</u> Середньорічна вартість чистої ДЗ (по покупцях)	Збільшення
4.5. Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості (днів)	<u>Тривалість періоду (365)</u> Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Зменшення
4.6. Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості (днів.)	<u>Тривалість періоду (365)</u> Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Зменшення
4.6. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів і витрат	Собівартість реалізованої продукції Середньорічна вартість запасів і витрат	Збільшення
4.7. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	<u>Чистий дохід від реалізації продукції</u> Середньорічна вартість основних засобів	Збільшення
5. Показники рентабельності або прибутковості підприємства		
5.1. Коефіцієнт рентабельності активів	<u>Прибуток від операційної діяльн.</u> Середньорічна вартість активів	> 0 - збільшення
5.2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	<u>Чистий прибуток</u> Середньорічна вартість власного капіталу	> 0 - збільшення
5.3. Коефіцієнт рентабельності основної діяльності	Валовий прибуток Собівартість реалізованої продукції	> 0 - збільшення
5.4. Коефіцієнт рентабельності продажу	Валовий прибуток Чистий дохід від реалізації продукції	> 0 – збільшення
6. Показники використання акціонерного капіталу		
6.1. Коефіцієнт прибутковості 1 акції	Чистий прибуток Число акцій в обороті	> 0 – збільшення
6.2. Коефіцієнт рентабельності акціонерного капіталу (АК)	<u>Чистий прибуток</u> Середньорічна вартість АК	> 0 – збільшення
6.3. Коефіцієнт балансової вартості акцій	<u>Середньорічна вартість власн. капіт.</u> Середньорічна вартість АК	> 0 – збільшення
Продовження таблиці		
6.4. Коефіцієнт котирування акцій	Курсова ціна акції Номінальна вартість акції	> 0 – збільшення
6.5. Коефіцієнт дивідендних виплат	Сума сплачених дивідендів Чистий прибуток	> 0 – збільшення

Вважається допустимим, якщо кредиторська заборгованість не перевищує запаси і витрати. Для кризового фінансового стану характерно, що запаси і витрати не забезпечуються всіма джерелами, - підприємство перебуває на межі банкрутства. Фінансова стабільність підприємства – це підтримання його фінансової стійкості протягом тривалого часу. Має різні рівні – стабілізації та економічного зростання. Вона виступає результатом кваліфікованого управління факторами, що визначають результати фінансово-господарської діяльності.

Тема 11. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Фінансове планування є науково обґрунтованим процесом визначення джерел створення і напрямів використання фінансових ресурсів з метою забезпечення стабільного економічного та соціального розвитку держави або конкретного підприємства.

У ринкових умовах особливо зростає роль перспективного, поточного та оперативного фінансового планування та виявлення резервів підвищення рентабельності агропромислових підприємств.

Фінансове планування здійснюється на таких принципах: порівняння витрат з дохідності і термінами їх окупності; досягнення максимального рівня рентабельності і норми прибутку; збалансування ризиків, фінансування довгострокових витрат найбільш раціональним методом тощо.

Процес фінансового планування передбачає визначення детального обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками перетворення в продуктивний капітал у плановому періоді.

Основою перспективного планування є найважливіші показники, пропорції та темпи розширеного відтворення, фінансова стратегія підприємства.

Фінансова стратегія визначає фінансову політику підприємства за основними напрямками фінансової діяльності: податкова, цінова, амортизаційна, дивідендна та інвестиційна політика.

Фінансова стратегія розроблена з урахуванням ризику неплатежів, інфляційних коливань, фінансової кризи та інших форс-мажорних обставин.

Процес формування фінансової стратегії підприємства здійснюється поетапно в такій послідовності:

- визначення загального періоду формування фінансової стратегії;
- дослідження факторів зовнішнього фінансового середовища і кон'юнктури фінансового ринку;
- конкретизація цільових показників фінансової стратегії за періодами її реалізації;
- розробка системи організаційно-економічних заходів щодо забезпечення реалізації фінансової стратегії;

Основою перспективного фінансового планування є прогнозування, що на відміну від планування передбачає розробку альтернативних фінансових показників та параметрів, використання яких відповідно до тенденцій зміни ситуації на ринку дає змогу визначити один із варіантів розвитку фінансового стану підприємства.

Результатом перспективного фінансового планування є розробка прогнозу звіту про прибутки та збитки; прогнозу руху грошових коштів; прогнозу балансу активів та пасивів.

Метою фінансового планування є забезпечення господарської діяльності необхідними джерелами фінансування.

Основними завданнями фінансового планування на підприємстві є забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності необхідними фінансовими ресурсами; встановлення раціональних фінансових відносин із суб'єктами господарювання, банками, страховими компаніями; визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка раціонального його використання, виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутку за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів, контроль за формуванням та використанням платіжних засобів.

У фінансовому плануванні використовується балансовий метод, який передбачає балансування підсумкових показників доходів і витрат та визначення конкретних джерел покриття для кожної статті витрат. При цьому використовуються різні методичні прийоми.

Нормативний прийом передбачає розрахунок потреби господарського суб'єкта у фінансових ресурсах та джерелах їх покриття на основі встановлених фінансових норм та техніко-економічних нормативів (ставки податків, зборів, внесків, тарифні ставки, норми амортизаційних відрахувань та оборотних коштів).

Розрахунково-аналітичний прийом передбачає розрахунок планових показників на підставі аналізу фактичних фінансових показників та індексів їх зміни в плановому році.

Прийом оптимізації планових рішень полягає у розробці варіантів планових розрахунків з метою вибору найоптимальнішого.

Критерієм оптимізації може виступати:

- максимум прибутку на грошову одиницю вкладеного капіталу;
- економія фінансових ресурсів або мінімізація витрат;
- мінімізація вкладеного капіталу за умов максимізації отриманого прибутку.

Методичні прийоми економіко-математичного моделювання дозволяють вибрати найоптимальніший варіант.

З метою вирішення виробничих і комерційних завдань підготовки інвестиційних проектів, які потребують вкладення коштів розробляється бізнес-план.

Фінансовий план є найважливішим елементом бізнес-плану. Він включає: прогноз обсягів реалізації продукції; прогнозний баланс грошових надходжень і витрат, прогнозний баланс активів та пасивів підприємства, розрахунок точки беззбитковості.

Загальноприйнятого стандарту фінансового плану немає, але можна запропонувати таку типову форму (табл.1).

Поточне фінансове планування є складовою частиною перспективного плану, або його конкретизацією. Поточний фінансовий план складається з розбивкою по кварталах, або по місяцях (табл.2).

Таблиця 1

1. План доходів і витрат грошових коштів на 200__ р.

(Фінансовий план)

Статті доходів і витрат	Рядок	Розрахунок
1	2	3
I. Надходження		
А. Від основної діяльності		
1. Доходи під реалізації продукції, робіт, послуг	1	
2. Інші операційні доходи	2	
Підсумок по розділу А	3	
Б. Від фінансових операцій		
1. Доходи від участі в капіталі	4	
2. Дивіденди і процент одержані	5	
3. Доходи від інших фінансових операцій	6	
Підсумок по розділу Б	7	
В. Від іншої звичайної діяльності		
1. Доходи від реалізації фінансових інвестицій	8	
2. Доходи від реалізації необоротних активів	9	
3. Доходи від реалізації майнових комплексів	10	
4. Інші доходи від звичайної діяльності	11	
Підсумок по розділу В	12	
Г. Від надзвичайних подій		
1. Відшкодування збитків від надзвичайних подій	13	
2. Інші надзвичайні доходи	14	

Підсумок по розділу Г	15	
Всього надходжень	16	
II. Витрати		
А. За основною діяльністю		
1. Витрати на реалізовані готову продукцію, роботи, послуги	17	
2. Адміністративні витрати	18	
3. Витрати на збут	19	
4. Інші операційні витрати	20	
Підсумок по розподілу А	21	
Б. За фінансовими операціями		
1. Витрати від участі в капіталі	22	
2. Проценти за користування кредитами	23	
3. Інші фінансові витрати	24	
Підсумок по розділу Б	25	
В. За іншою звичайною діяльністю		
1. Витрати за реалізованими фінансовими інвестиціями	26	
2. Витрати за реалізованими необоротними активами	27	
3. Витрати за реалізованими майновими комплексами	28	
Підсумок по розділу В	29	
Продовження таблиці 1		
Г. За надзвичайними подіями		
1. Витрати від стихійного лиха	30	
2. Витрати від техногенних аварій	31	
3. Інші надзвичайні витрати	32	
Підсумок по розділу Г	33	
Усього витрат	34	
Фінансовий результат	35	р. 16 - р. 37
III. Податок на прибуток	36	
Результат від основної діяльності	37	р. 3 - р. 21
Результат від фінансових операцій	38	р. 7 - р. 25
Результат від іншої звичайної діяльності	39	р. 12 - р. 29
Результат від надзвичайних подій	40	р. 15 - р. 33

Метою поточного фінансового планування є контроль за фактичним надходженням грошових коштів на поточний рахунок і витрачанням їх у процесі господарської діяльності.

Оперативне фінансове планування полягає у складанні та виконанні платіжного календаря (поквартально з розбивкою по місяцях, а місяць по декадах). У платіжному календарі фіксуються всі види грошових надходжень і платежів незалежно від джерел та напрямів використання, тобто грошовий оборот за певний проміжок планового періоду.

Важливе місце в оперативній фінансовій роботі підприємства займає своєчасне погашення кредиторської, стягнення дебіторської заборгованості.

Платіжний календар конкретизує поточний фінансовий план, уточнює його показники, дає змогу використати наявні резерви для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, допомагає контролювати платоспроможність підприємства.

Тема 12. ФІНАНСОВА САНАЦІЯ І БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ

Фінансова санація є оздоровленням фінансового стану підприємства шляхом здійснення системи заходів для попередження його банкрутства чи підвищення конкурентоспроможності.

За твердженням зарубіжних економістів фінансова санація являє собою комплекс послідовних взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, організаційно-правового, виробничо-технічного та соціального характеру, які спрямовані на подолання фінансової кризи на підприємстві і відновлення чи досягнення його прибутковості і конкурентоспроможності у довгостроковому періоді.

Метою фінансової санації є покриття поточних збитків і ліквідація причин їх виникнення, відновлення чи збереження ліквідності і платоспроможності підприємств, скорочення всіх видів заборгованості.

На основі класичної моделі санації, яка широко використовується у країнах з розвинутою ринковою економікою (рис. 1) розробляється санаційна концепція окремого підприємства.

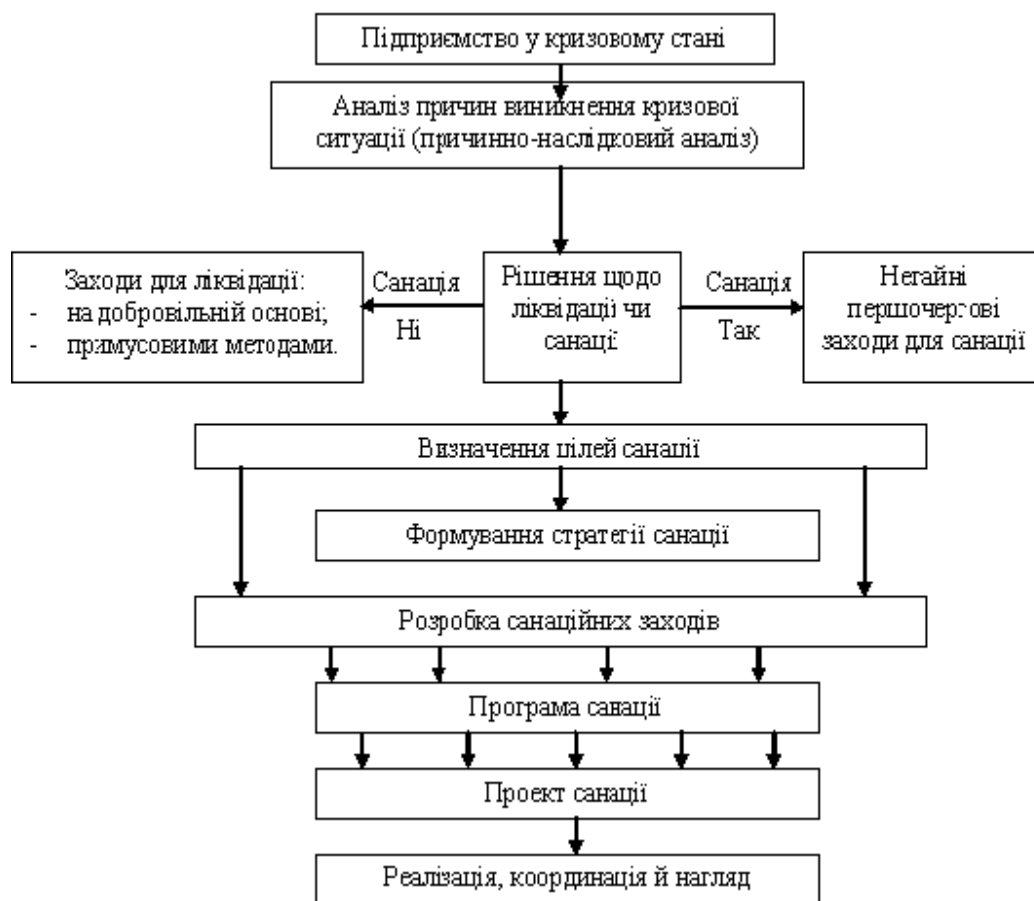

Рис. 1. Класична модель фінансової санації

Розробляється програма санації, яка включає систему заходів, спрямованих на виведення підприємства з кризи. Проект санації містить ТЕО санації, розрахунок обсягів фінансових ресурсів, необхідних для досягнення стратегічних цілей, конкретні методи мобілізації фінансового капіталу, строки освоєння інвестицій та їх окупності, оцінку ефективності санаційних заходів.

Важливим етапом санації є координація і контроль за якістю реалізації запланованих доходів. За допомогою оперативного санаційного контролінгу, який синтезує інформаційну, координаційну і контрольну функції, вчасно виявляються резерви, здійснюється підготовка проектів рішень щодо використання виявлених резервів і подолання труднощів.

Фактори, що зумовлюють фінансову кризу бувають зовнішні (екзогенні) і внутрішні (ендогенні). До екзогенних відносять: значний рівень інфляції, нестабільність господарського законодавства, нестабільність фінансового ринку, посилення монополізму або конкуренції в галузі, політичну нестабільність.

До ендогенних факторів відносять: низький рівень маркетингу та втрату ринків збуту; неефективне використання виробничих ресурсів, відсутність фінансової стратегії.

Типовими наслідками цих факторів на фінансово-господарську діяльність підприємства є втрата клієнтів, неповне завантаження, труднощі зі збутом продукції; збільшення неліквідних оборотних засобів; зменшення обсягів реалізації і недоотримання виручки.

Рішення про проведення санації чи про ліквідацію приймається на підставі санаційного аудиту. Структурно-логічна схема санаційного плану представлена на рис. 2 (за методикою запропонованою А.М.Поддєрьогіним).

Санаційна спроможність – це наявність у підприємства, що перебуває в стані фінансової кризи, фінансових, організаційно-технічних та правових можливостей, які визначають його здатність до успішного проведення фінансової санації.

У процесі санаційного аудиту у підприємства визначають потенціал санації:

- можливості щодо збільшення виручки від реалізації скорочення собівартості і досягнення прибутковості;
- досягнення задовільної структури балансу;
- можливостей забезпечення стабільної ліквідності і платоспроможності.

Етапи проведення санаційного аудиту:

- 1) збирання та систематизація інформації про підприємство;
- 2) розрахунок та аналіз фактичних показників і тенденцій розвитку;
- 3) збирання та систематизація інформації про підприємство;
- 4) розрахунок та аналіз фактичних показників і тенденцій розвитку;
- 5) аналіз причин і симптомів фінансової кризи та виявлення "слабких місць";
- 6) прийняття рішень про санацію чи ліквідацію.

Порядок та послідовність проведення санаційного аудиту відображені на рис. 3.

Результатом фінансової санації підприємства є мобілізація фінансових ресурсів для відновлення платоспроможності та ліквідності, формування фінансового капіталу для проведення санаційних заходів виробничо-технічного характеру.

За джерелами мобілізації фінансових ресурсів розрізняють автономну санацію за рахунок власних коштів та зовнішню – за рахунок коштів кредитів, інвесторів та держави. Внутрішні джерела санації збігаються з внутрішніми джерелами фінансування капітальних вкладень: прибуток від реалізації продукції, фондів, нематеріальних активів і матеріальних цінностей, від здачі майна в оренду, позареалізаційні операцій, амортизаційні відрахування

1-й розділ	Аналіз вихідних даних - оцінка зовнішніх умов; - аналіз фактичного фінансового стану підприємства; - аналіз причин кризової ситуації та слабких місць підприємства; - стан ринків збуту продукції; - наявний потенціал підприємства; - обґрунтування доцільності санації.
2-й розділ	Стратегія санації, оперативна (CRASH-) програма: - стратегічні цілі санації (дерево цілей); - каталог оперативних заходів щодо віднозлення ліквідності.
3-й розділ	План санаційних заходів: - план маркетингу та оцінка ринків збуту; - план виробництва та капіталовкладень; - організаційний план; - фінансовий план.
4-й розділ	Ефективність санації та заходи для реалізації плану: - організація реалізації плану; - критерії оцінки ефективності; - оперативний санаційний контролінг; - можливі ризики в процесі виконання; - суми можливих збитків; - можливі позитиви та додаткові прибутки.

Рис. 2. Структурно-логічна схема плану санації

Санація передбачає заходи щодо скорочення поточних зобов'язань: скорочення рівня витрат на виробництво і реалізацію продукції, зменшення обсягів виробництва нерентабельної продукції, скорочення апарату управління, пролонгацію короткострокових банківських кредитів та іншої кредиторської заборгованості, прискорення оборотності оборотного капіталу, відстрочка виплати дивідендів і винагород за результати роботи.

Заходи щодо збільшення ліквідних активів передбачають: реалізацію непотрібних основних фондів, ліквідацію портфеля короткострокових фінансових вкладень, оптимізацію структури оборотного капіталу; підвищення ефективності маркетингової служби, рефінансування дебіторської заборгованості (факторинг, облік векселів, форфейтинг, звернення позову в арбітражний суд тощо).

Фінансова санація може здійснюватись за допомогою залучення коштів власників (пайовиків, акціонерів), шляхом використання кредитних ресурсів.

Може бути прийнято рішення про зменшення або збільшення статутного капіталу.

Можливе фінансування санації персоналом: за рахунок відстрочення винагороди, купівлі працівником акцій, надання робітникам позик.

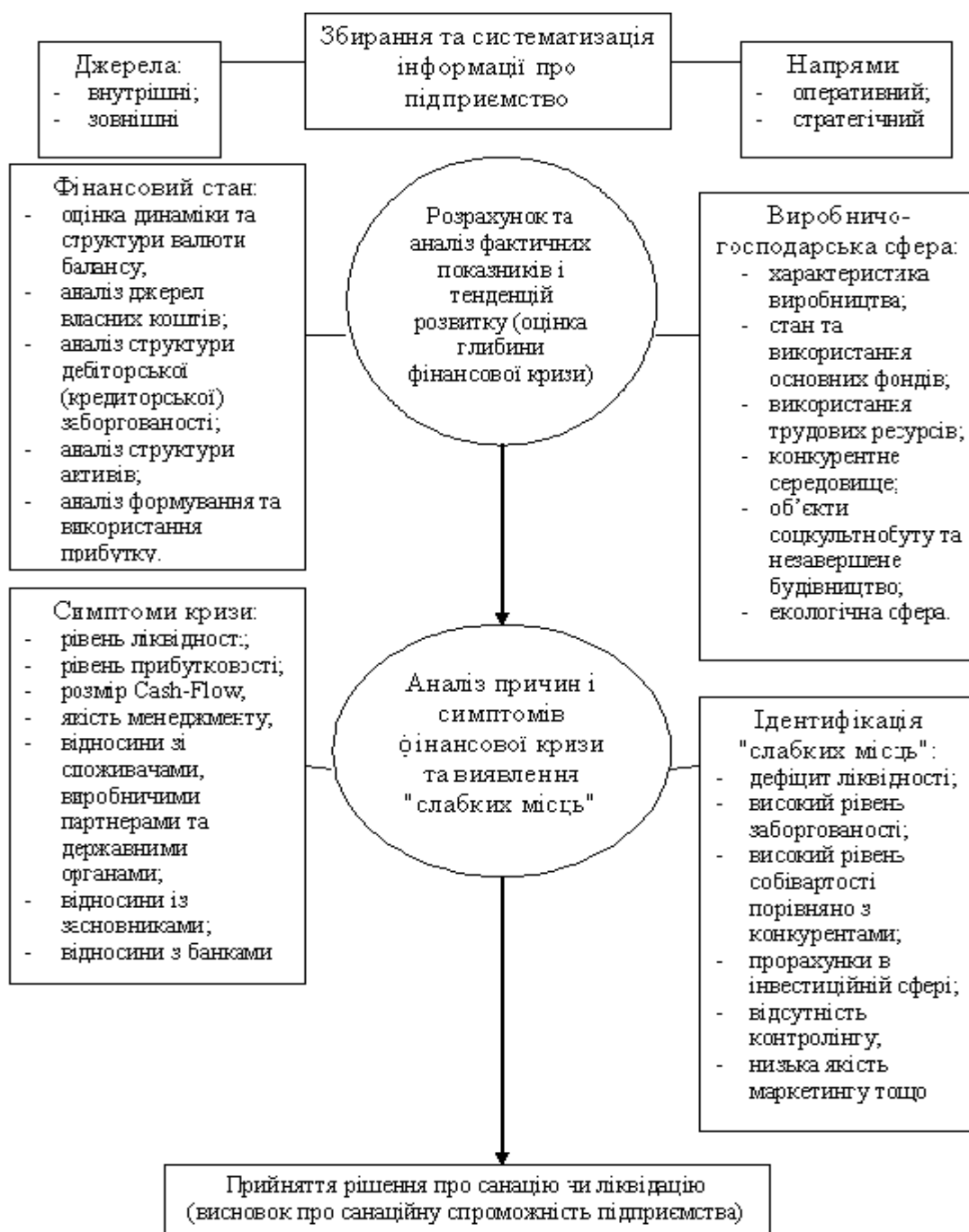

Рис. 3. Структурно-логічна схема проведення санаційного аудиту

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

ТЕМА 1. ОСНОВИ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Тестові завдання

1. *Яке з нижченаведених тверджень щодо сутності поняття "фінанси підприємств" не є вірним:*

- а) фінанси підприємств охоплюють грошові відносини, пов'язані з формуванням та використанням різноманітних грошових ресурсів;
- б) за допомогою фінансів підприємств мобілізуються і створюються фінансові ресурси для їх подальшого перерозподілу;
- в) за допомогою фінансів підприємств мобілізуються і створюються фінансові ресурси для обслуговування руху вартості ВВП на всіх стадіях відтворювального процесу;
- г) за допомогою фінансів підприємств обслуговується процес виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг).

2. *До факторів, які негативно впливають на функціонування фінансів належить:*

- а) самофінансування підприємницьких структур;
- б) ринкове ціноутворення і конкуренція;
- в) активне державне втручання в діяльність підприємств;
- г) наявність нормативно-правового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.

3. *Об'єктом фінансів підприємств є:*

- а) підприємства та банківські установи;
- б) підприємства, банківські установи та страхові компанії;
- в) підприємства та грошові відносини між ними;
- г) економічні відносини, пов'язані з рухом коштів, формування та використанням грошових фондів.

4. *До суб'єктів фінансів підприємств не належать:*

- а) позабюджетні фонди;
- б) страхові компанії;
- в) аудиторські організації;
- г) фізичні особи.

5. *До ключових функцій фінансів підприємств більшість вчених відносять:*

- а) аналітичну та управлінську функцію;
- б) управлінську та стимулюючу функцію;
- в) стимулюючу та контрольну функцію;
- г) контрольну та розподільчу функцію.

6. *До сфери функціонування фінансових відносин підприємств не відносять відносини:*

- а) між підприємством та банками;
- б) між підприємством та його працівниками;
- в) між працівниками на підприємстві;
- г) між підприємством та його засновниками.

7. *Фінансових ресурси підприємства – це:*

- а) грошові фонди;

- б) грошові фонди та грошові кошти, які використовуються в нефондовій формі;
- в) грошові кошти, які використовуються в нефондовій формі;
- г) природні ресурси підприємства.

8. *До власних джерел формування фінансових ресурсів підприємства не відносять:*

- а) прибуток;
- б) благодійні внески;
- в) заробітну плату;
- г) амортизацію.

9. *Яке з нижченаведених тверджень не є вірним:*

- а) фінансові ресурси завжди мають певне цільове призначення;
- б) фінансові ресурси завжди мають певне джерело створення;
- в) фінансові ресурси і у статичному плані, і під час руху завжди виражають відношення власності;
- г) фінансові ресурси виражають відношення власності лише під час їх руху.

10. *Згідно з класифікацією за напрямками використання до фінансових ресурсів не відносять:*

- а) витрати на розвиток підприємства;
- б) амортизаційні відрахування;
- в) витрати на обслуговування залучених фінансових ресурсів;
- г) надання благодійної допомоги.

11. *Фінансові ресурси використовують у:*

- а) фонді споживання та фонді нагромадження;
- б) фонді споживання;
- в) фонді відшкодування та фондів споживання;
- г) фонді відшкодування, споживання та нагромадження.

12. *Складовими фінансового механізму є:*

- а) фінансове забезпечення, фінансове регулювання та система фінансових індикаторів та інструментів;
- б) фінансове забезпечення та фінансове регулювання;
- в) система фінансових індикаторів та інструментів;
- г) різноманітні фінансові інструменти.

13. *До складових фінансового забезпечення не відносять:*

- а) самофінансування;
- б) позички;
- в) кредитування;
- г) акціонерний капітал.

14. *До складових фінансового регулювання не відносять:*

- а) податки;
- б) внески;
- в) безповоротне фінансування;
- г) субсидії.

15. *Фінансове забезпечення полягає у:*

- а) виділенні певної суми фінансових ресурсів на розв'язання окремих завдань фінансової політики суб'єкта господарювання;
- б) встановленні єдиного рівня оподаткування і фінансування;
- в) у зміні кількісних та якісних показників через механізм надання або вилучення фінансових ресурсів;
- г) у застосуванні фінансових категорій, показників та коефіцієнтів для визначення рівня кредитування.

16. До фінансових індикаторів включають:

- а) фінансові інструменти, показники та коефіцієнти;
- б) фінансові категорії, показники та коефіцієнти;
- в) фінансові показники, категорії та інструменти;
- г) фінансові коефіцієнти, категорії та інструменти.

17. До стратегічних цілей підприємства не належить:

- а) максимізація прибутку підприємства;
- б) оптимізація структури капіталу;
- в) досягнення прозорості фінансово-економічного стану підприємства;
- г) використання неринкових засобів залучення додаткових фінансових ресурсів.

18. Забезпечення відповідності обсягів продажу та витрат вимогам ринку здійснюється за допомогою дотримання:

- а) принципу плановості;
- б) принципу фінансового співвідношення термінів;
- в) принципу гнучкості;
- г) принципу раціональності.

19. Забезпечення зменшення будь-яких інвестицій та інших витрат досягається за умови дотримання:

- а) принципу плановості;
- б) принципу фінансової стійкості;
- в) принципу мінімізації фінансових витрат;
- г) принципу маневреності.

20. Фінансова незалежність підприємства від інших джерел фінансування досягається за умови дотримання:

- а) принципу плановості;
- б) принципу гнучкості;
- в) принципу фінансової стійкості;
- г) принципу раціональності.

Питання для самоконтролю

- 11. Сутність фінансів підприємств, їх ознаки та функції.
- 12. Об'єкти та суб'єкти фінансових відносин підприємства; грошові відносини підприємств з різними ланками фінансової системи.
- 13. Специфіка галузі сільського господарства та її вплив на організацію фінансів підприємств.
- 14. Принципи організації фінансів підприємств.
- 15. Розрахунок коефіцієнтів самофінансування.
- 16. Сутність фінансових ресурсів та класифікація джерел їх утворення.
- 17. Участь фінансів у стадіях кругообігу капіталу.

18. Сутність та методи фінансової діяльності.
19. Зміст та завдання управління фінансами підприємства.
20. Сутність фінансового механізму та його складових.

Практичні завдання Приклад розв'язку задач

Визначити необоротні та оборотні активи підприємства; власні та залучені кошти; оборотний, чистий оборотний та власний оборотний капітал.

Баланс підприємства, тис. грн.

Активи		Пасиви	
Основні засоби	450	Статутний капітал	400
Нематеріальні активи	70	Нерозподілений прибуток	90
ТМЗ	320	Довгострокові кредити	200
Дебіторська заборгованість	100	Кредиторська заборгованість	120
Грошові кошти	50	Інші поточні зобов'язання	180
Всього:	990	Всього:	990

Розв'язання:

До необоротних активів підприємства відносяться основні засоби та нематеріальні активи
 $450 + 70 = 520$ тис. грн.

до оборотних – ТМЗ, дебіторська заборгованість та грошові кошти
 $320 + 100 + 50 = 470$ тис. грн.

Власні кошти підприємства складають статутний капітал та нерозподілений прибуток
 $400 + 90 = 490$ тис. грн.

Залучені кошти: довгострокові кредити, кредиторська заборгованість та інші поточні зобов'язання
 $200 + 120 + 180 = 500$ тис. грн.

До поточних зобов'язань відносяться кредиторська заборгованість та інші поточні зобов'язання
 $120 + 180 = 300$ тис. грн.

Оборотний капітал, який визначається обсягом оборотних активів підприємства становить 470 тис. грн.

Чистий оборотний капітал визначається різницею оборотних активів та поточних зобов'язань:

$$470 - 300 = 170 \text{ тис. грн.}$$

Власного оборотного капіталу підприємство не має, оскільки всі власні кошти вкладені в необоротні активи ($490 - 520 < 0$).

Задачі для самостійного розв'язання.

Завдання 1. Визначити структуру джерел фінансових ресурсів підприємства на основі вихідних даних:

Підприємство на звітну дату мало такі дані за балансом: статутний капітал – 7138,9 тис. грн.; пайовий капітал – 130,0 тис. грн.; інший додатковий капітал – 85,7 тис. грн.; резервний капітал – 439,7 тис. грн.; нерозподілений прибуток – 1011,0 тис. грн.; несплачений капітал – 20,0 тис. грн.; довгострокові кредити банків – 50,0 тис. грн.; довгострокові фінансові зобов'язання – 40,0 тис. грн.; відстрочені податкові зобов'язання – 75,8 тис. грн.; забезпечення виплат персоналу – 339,0 тис. грн.; інші забезпечення – 542,5 тис. грн.; короткострокові кредити банків – 300,0 тис. грн.; поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями – 60,0 тис. грн.; кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 642,0 тис. грн.; поточні зобов'язання за розрахунками: з одержаних авансів – 673,3 тис. грн., з бюджетом по

сплаті податків – 386,4 тис. грн., з позабюджетних платежів – 53,5 тис. грн., зі страхування – 41,7 тис. грн., з оплати праці – 138,1 тис. грн., з учасниками по виплаті дивідендів – 464,4 тис. грн., інші поточні зобов’язання – 40,2 тис. грн. Результати відобразити в таблиці та оформити висновки до таблиці

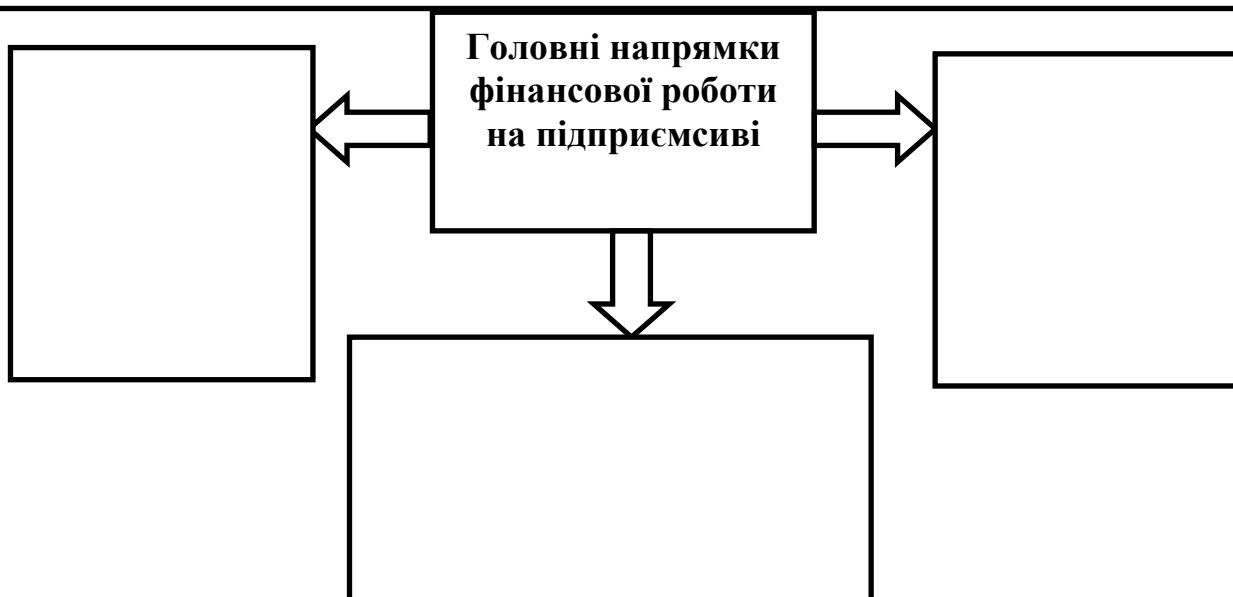
Таблиця 1.

Види фінансових ресурсів	Сума фінансових ресурсів	
	тис. грн.	%
а) власних		
б) позичкових		
в) залучених		
Всього		100,0

Висновок: _____

Завдання 2. Визначити показники самофінансування підприємства та проаналізувати їх, якщо: прибуток (до сплати податків) 32000 грн., в тому числі податки, що сплачуються з прибутку становлять 9300 грн., причому 60% чистого прибутку спрямовується до фонду нагромадження. Амортизаційні відрахування складають 26000 грн., довгострокових кредитів підприємство не залучає, а кредиторська заборгованість складає 340000 грн., власний капітал підприємства складає 165000 грн.

Розв’язок.

Завдання 4. Визначити функціональні обов'язки фінансової служби підприємства. Заповнити

Функціональні обов'язки фінансової служби підприємства

Принципи організації фінансової діяльності підприємства

```
graph TD; A[Функціональні обов'язки фінансової служби підприємства] --> B[ ]; B --> C[ ]; C --> D[Принципи організації фінансової діяльності підприємства]; D --> E[ ]; E --> F[ ]; F --> G[ ]; G --> H[ ]; H --> I[ ]; I --> J[ ]; J --> K[ ]; K --> L[ ]; L --> M[ ]; M --> N[ ]; N --> O[ ]; O --> P[ ];
```

The diagram illustrates the functional responsibilities of the financial service of the enterprise. It begins with a main title box at the top. Below it, there are two empty rectangular boxes. The third level contains a box titled "Принципи організації фінансової діяльності підприємства". This box branches into several paths: one leading to another empty box, and others leading to a series of seven empty boxes arranged in a column. These boxes further branch into more empty boxes, creating a complex hierarchical structure representing various functional areas and their sub-responsibilities.

ТЕМА 2. ГРОШОВИЙ ОБОРОТ ТА СФЕРИ ЗАСТОСУВАННЯ ГОТІВКОВИХ І БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Тестові завдання

1. *Як правило, розрахунки за продукцію, що відпускається, здійснюється через:*
 - а) касу підприємства;
 - б) готівкові розрахунки;
 - в) банк;
 - г) страхову організацію.
2. *Дебіторська заборгованість виникає при:*
 - а) затримці виплати підприємства за отриману сировину чи матеріали;
 - б) затримці виплати відсотків за кредит;
 - в) затримці оплати за товари даному підприємству клієнтами;
 - г) затримці виплат податків підприємством.
3. *Кредиторська заборгованість виникає при:*
 - а) затримці виплати підприємства за отриману сировину чи матеріали;
 - б) затримці виплати відсотків за кредит;
 - в) затримці оплати за товари даному підприємству клієнтами;
 - г) затримці виплат податків підприємством.
4. *Готівкові розрахунки головним чином обслуговують розрахунки між:*
 - а) підприємством і банками;
 - б) підприємством і страховими компаніями;
 - в) підприємством і державою;
 - г) приватними особами, які займаються індивідуальною трудовою діяльністю.
5. *Безготівкові розрахунки не забезпечують:*
 - а) сплату податків, обов'язкових платежів;
 - б) рух доходів і витрат населення;
 - в) отримання і погашення кредитів;
 - г) сплату відсотків за кредит.
6. *Переважну частину всього грошового обороту становлять:*
 - а) розрахунки з кредит;
 - б) розрахунки з бюджетами різних рівнів;
 - в) розрахунки за товарними операціями;
 - г) розрахунки зі сплати фінансових санкцій.
7. *Рідше за все розрахункові документи при товарних операціях готує:*
 - а) банк;
 - б) платник;
 - в) постачальник;
 - г) платник і постачальник.
8. *Для зберігання грошових коштів та здійснення всіх видів банківських операцій відкривають:*
 - а) бюджетні рахунки;
 - б) кредитні рахунки;

- в) депозитні рахунки;
- г) поточні рахунки.

9. Підприємствам, яким виділяються кошти за рахунок державного або місцевого бюджетів, відкриваються:

- а) кредитні рахунки;
- б) бюджетні рахунки;
- в) поточні рахунки;
- г) депозитні рахунки.

10. Проведення розрахункових операцій та видача коштів готівкою забороняється:

- а) з кредитних рахунків;
- б) з депозитних рахунків;
- в) з поточних рахунків;
- г) з бюджетних рахунків.

11. Ліміт залишку готівки в касі встановлюється:

- а) підприємством;
- б) інструкцією "Про порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті";
- в) комерційним банком за місцем відкриття рахунку;
- г) органами місцевого самоврядування.

12. Одержана в установі банку готівка для виплат працівникам підприємства може зберігатися в касі:

- а) протягом трьох робочих днів;
- б) тиждень;
- в) два тижні;
- г) необмежений період часу.

13. Для забезпечення повного і безумовного виконання господарських угод застосовують:

- а) банківські санкції;
- б) фінансові санкції;
- в) кредитні санкції;
- г) договірні санкції.

14. Фінансові санкції застосовують:

- а) при порушенні кредитної дисципліни;
- б) за незадовільний стан обліку і звітності;
- в) за нецільове використання кредитних ресурсів;
- г) за порушення фінансової дисципліни.

15. Фінансові санкції застосовуються:

- а) банківськими установами;
- б) постачальниками;
- в) державними органами і податковими організаціями;
- г) страховими компаніями.

16. До адміністративних стягнень не належить:

- а) неустойка;

- б) попередження;
- в) виправні роботи;
- г) позбавлення спеціального права, яке надано окремому громадянину

17. Принцип безготівкових розрахунків:

- а) обов'язкове зберігання коштів на поточних рахунках в банку;
- б) розрахунки – платежі через банк;
- в) наявність підпису керівника на платіжних документах;
- г) обов'язкове використання при розрахунках касової книги.

18. Напрями грошового обігу на підприємстві:

- а) обслуговування виробничого процесу;
- б) оплата податків і соціальних внесків;
- в) нарахування податків;
- г) емісія векселів і облігацій.

19. За місцезнаходженням банківських установ розрахунки бувають:

- а) довгострокові і короткострокові;
- б) місцеві, міжміські, міжнародні;
- в) товарні і нетоварні;
- г) власні і залучені.

20. За фактом здійснення оплати розрахунки бувають:

- а) авансова або попередня оплата;
- б) факторингова оплата;
- в) за господарською операцією;
- г) акцептна оплата.

Питання для самоконтролю

- 11. Принципи здійснення безготівкових розрахунків.
- 12. Порядок проведення касових операцій.
- 13. Розрахунки платіжними дорученнями і платіжним вимогами-дорученнями.
- 14. Розрахунки акредитивами.
- 15. Вексельна форма розрахунків.
- 16. Розрахунки чеками.
- 17. Факторингові та клірингові розрахунки
- 18. Порядок відкриття рахунків в банку.
- 19. Електронні форми розрахунків.
- 20. Особливості розрахунків плановими платежами

Практичні завдання

Приклад розв'язку задач

Для забезпечення господарських потреб підприємства відділу постачань було виділено 20.05 три чекові книжки на загальну суму 1500 тис. грн., які були депоновані банком на рахунку «Розрахунки чеками», причому ліміт третьої книжки становив 600 тис. грн.

20.06 відділ збуту, звітуючи перед бухгалтерією, склав реєстр використаних чеків, загальна сума якого за першою книжкою становить 420 тис. грн. Залишок за другою книжкою – 140 тис. грн. Третя книжка використана повністю. Усього відділ збуту використав чеків на загальну суму 1300 тис. грн. Визначити, у межах якої суми ліміту була видана кожна книжка.

Розв'язання:

1. Використано чеків за другою чековою книжкою на суму:

$$1300 - 420 - 600 = 280 \text{ тис. грн.}$$

2. Залишок за першою чековою книжкою:

$$1500 - 1300 - 140 = 60 \text{ тис. грн.}$$

3. Ліміт за першою чековою книжкою:

$$420 + 60 = 480 \text{ тис. грн.}$$

4. Ліміт за другою книжкою:

$$280 + 140 = 420 \text{ тис. грн.}$$

Відповідь: ліміт першої чекової книжки 480 тис.грн., другої – 420 тис.грн., третьої – 600 тис. грн.

Задачі для самостійного розв'язання.

Завдання 1. Підприємство має вексель номінальною вартістю 6000 грн. терміном погашення 90 днів та ставкою 12% річних. Банк купує у підприємства вексель за 40 днів до погашення. Яку суму за облік векселя сплатить банку підприємство?

Розв'язок.

Завдання 2. Господарство згідно договору має щоденно поставляти молокозаводу в січні місяці поточного року 2 т молока по 8500 грн./т. Плановий платіж здійснюється один раз у 5 днів. 16 і 1-го числа наступного місяця передбачено коригування оплати за фактичні поставки продукції. Фактично в першу п'ятиденку було поставлено 13 т, другу – 11 т, третю – 11 т, четверту – 11 т, п'яту – 12 т і шосту – 14 т молока в заліковій вазі. Визначити розмір планового платежу і розміри скоригованих платежів 16 і 1-го числа поточного місяця.

Розв'язок.

Завдання 3. Сільськогосподарське підприємство заключило договір з приватним магазином на реалізацію ранніх овочів щоденно на 2400 грн. За домовленістю через 3 дні і при наступних розрахунках буде враховуватися фактична реалізація за попередні 3 дня.

Фактично було відвантажено овочів: 16.05. – на 2400 грн., 17.05. – 2460, 18.05. – 2410, 19.05. – 2300, 20.05. – 2440, 21.05. – 2420, 22.05. – 2460, 23.05. – 2390, 24.05. – 2430. Яка сума платежів буде 19, 22 і 25.05.? Які платіжні документи використає магазин?

Розв'язок.

Завдання 4. Заповніть малюнок вказавши форми безготівкових розрахунків та їх суть.

Завдання 5. Сільськогосподарське підприємство у серпні 2018 р. прийняло рішення про перегляд розміру ліміту каси (у результаті збільшення обігу коштів). Підприємство уклало договір про щоденну інкасацію готівки. Визначити граничний розмір готівки в касі, після перегляду ліміту каси (згідно з даними табл.1). Обґрунтувати рішення і зробити висновки, щодо можливості сплати штрафних санкцій за перевищення ліміту каси.

Таблиця 1

Вихідні дані

	Серпень 2017	Вересень 2017	Жовтень 2017	Листопад 2017	Грудень 2017	Січень 2017
Сума (грн.) готівки що надійшла	35 423	26 573	23 560	26 798	58 300	61 500
	Лютий 2018	Березень 2018	Квітень 2018	Травень 2018	Червень 2018	Липень 2018

Сума(грн.) готівки що надійшла	34 563	27 500	36 658	42 300	44 560	41 600
--------------------------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Розв'язок.

Завдання 6. Підприємство звертається в банк з проханням викупити його рахунки-фактури на суму 36000 грн. Плата за кредит складає 18% річних. Середній термін обертання коштів у розрахунках з покупцями 21 день. За виконання цієї операції банк бере плату в сумі 3% комісійних. Яка буде плата за факторингову операцію? Скільки отримає підприємство за свої рахунки-фактури?

Розв'язок.

ТЕМА 3. ЗМІНА ВАРТОСТІ ПЛАТЕЖІВ В ЧАСОВОМУ ІНТЕРВАЛІ

Тестові завдання

1. *Сутність концепції часової вартості грошей полягає в тому, що:*
 - а) цінність грошей сьогодні завжди нижча, ніж у майбутньому;
 - б) витрати по залученню капіталу відрізняються в залежності від його джерела;
 - в) цінність грошей сьогодні завжди вища, ніж у майбутньому;
 - г) немає правильної відповіді.
2. *З принципу часової цінності грошей випливає важливий наслідок:*
 - а) принцип фінансової еквівалентності;
 - б) некоректність підсумовування і порівняння грошових величин, що відносяться до різних періодів часу;
 - в) при спільній згоді сторін можлива зміна умов угоди;
 - г) дотримання цього принципу вимагає визначення ключових характеристик фінансових операцій.
3. *Підхід, при якому фактор часу відіграє вирішальну роль, називається:*
 - а) часовий;
 - б) статичний;
 - в) динамічний;
 - г) статистичний.
4. *За методом нарахування відсотків виділяють:*
 - а) фіксовані і плаваючі (змінні) відсоткові ставки;
 - б) складні та прості відсоткові ставки;
 - в) постійні та змінні відсоткові ставки;
 - г) ставку відсотків та облікову ставку.
5. *Процес збільшення суми грошей в часі в зв'язку з приєднанням відсотків називається:*
 - а) дисконтуванням;
 - б) нарощенням;
 - в) капіталізацією;
 - г) інфляцією.
6. *Зворотний рух грошей у часі від майбутнього до теперішнього називається:*
 - а) дисконтуванням;
 - б) нарощенням;
 - в) капіталізацією;
 - г) інфляцією.
7. *Вкажіть дві основні схеми дискретного нарахування відсотків:*
 - а) схема складних та змішаних відсотків;
 - б) схема простих та змішаних відсотків;
 - в) схема простих та точних відсотків;
 - г) схема простих та складних відсотків.
8. *Якщо ставка відсотків застосовується до однієї початкової суми і протягом усього строку, то це:*
 - а) складна відсоткова ставка;
 - б) фіксована ставка;

- в) проста відсоткова ставка;
- г) змінна проста відсоткова ставка.

9. Прості відсотки використовуються при:

- а) реінвестуванні відсотків;
- б) виплаті відсотків по мірі їх нарахування;
- в) короткострокових позичках, з одноразовим нарахуванням відсотків;
- г) позиці, з тривалістю більше одного року.

10. Показник, що вказує, яку первісну суму необхідно вкласти при різноманітних часових базах нарахування, щоб протягом усього строку фінансової операції отримувати 1 грн. прибутку у день:

- а) облікова ставка;
- б) відсоткова ставка;
- в) мультиплікатор;
- г) дивізор.

11. Частота нарахування відсотків у році за схемою нарахування простих відсотків впливає на:

- а) суму процентних грошей;
- б) наращену суму;
- в) не впливає на наращену суму;
- г) базу нарахування відсотків.

12. Дисконтування за простою обліковою ставкою здійснюється за формулою:

- а) $P = F \cdot (1 - d)^n$;
- б) $P = F \cdot (1 - d)^{-n}$;
- в) $P = F \cdot (1 - nd)$;
- г) $P = F \cdot (1 + nd)^{-1}$.

13. Термін фінансової операції за схемою простих відсотків визначається за формулою:

- а) $n = \frac{I}{P \cdot r}$;
- б) $n = \frac{(F - P)}{F \cdot t} \cdot r$;
- в) $t = \frac{(F - P)}{P \cdot r} \cdot T$;
- г) $n = \frac{(F - P)}{P \cdot r}$.

14. Дисконтування просте – це:

- а) визначення поточної вартості грошей, отриманих у майбутньому одночасно;
- б) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками через рівні проміжки часу під певний відсоток;
- в) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками, вклади здійснюються в кінці кожного періоду;
- г) визначення поточної вартості грошей, отриманих у майбутньому через рівні проміжки часу в кінці кожного періоду.

15. Нарухуванню за схемою складних відсотків варто надати перевагу при:

- а) короткострокових фінансових операціях;
- б) терміні фінансової операції в один рік;
- в) довгострокових фінансових операціях;
- г) у всіх перерахованих вище випадках.

16. При нарахуванні відсотків за період, який перевищує один рік, але не дорівнює цілій кількості років, більшу вартість забезпечує:

- а) схема простих відсотків;
- б) схема складних відсотків;
- в) змішана схема нарахування відсотків;
- г) період нарахування відсотків не впливає на вибір схеми.

17. Дисконтування за складними відсотками здійснюється за формулою:

- а) $P = F \cdot (1 + r)^{-n}$;
- б) $P = F \cdot (1 + r)^{-1}$;
- в) $P = F \cdot (1 - d)^n$;
- г) $P = F \cdot (1 + r)^n$.

18. Відсоткова ставка, яка призначена для того, щоб допомогти позичальникам порівнювати різні умови кредитування, - це:

- а) відсоткова;
- б) облікова;
- в) ефективна;
- г) номінальна.

19. Зменшення частоти нарахувань відсотків в році:

- а) викликає підвищення річної ефективної відсоткової ставки;
- б) викликає зниження річної ефективної відсоткової ставки;
- в) не змінює річну ефективну відсоткову ставку;
- г) може викликати як підвищення, так і зниження річної ефективної відсоткової ставки.

20. Параметри, які необхідні для визначення теперішньої вартості безстрокового ануїтету:

- а) процентна ставка та кількість виплат ануїтету;
- б) строк ануїтету та облікова ставка НБУ;
- в) відсоткова ставка та сума регулярного грошового надходження;
- г) процентна ставка та строк ануїтету.

Питання для самоконтролю

8. Фактори, що впливають на зміну вартості грошей з часом.
9. Теперішня і майбутня вартість грошей.
10. Що таке процентна ставка? Які є процентні ставки
11. Нарахування простих і складних відсотків.
12. Взаємозв'язок між звичайною та обліковою процентними ставками.
13. Фінансова рента та механізм її обчислення
14. Які чинники впливають на зміну вартості грошей у часі?
15. Що розуміють під нарощуванням та дисконтуванням грошових коштів?

16. Як визначається та що характеризує ефективна відсоткова ставка?
10. У чому сутність грошових потоків пост- та пренумерандо?

Практичні завдання
Приклад розв'язку задач

Визначте період вкладу, за який початкова вартість розміром 20 тис. грн зросте до 32 тис. грн, якщо використовується нарахування за схемою простих відсотків, річну ставку встановлено на рівні 15 %.

Розв'язання:

Дисконтування за простих відсотків здійснюється за формулами:

$$PV = \frac{FV}{(1+r*n)};$$

$$n = \left(\frac{FV}{PV} - 1 \right) / r;$$

$$n = \frac{\frac{32}{20} - 1}{0,15} = 4.$$

Відповідь: 4 роки.

Задачі для самостійного розв'язання.

Завдання 1. У банку розміщено 50000 грн строком на один рік за річною ставкою 18 %, з нарахуванням за схемою складних відсотків. Визначте майбутню вартість, величину отриманого відсотку та ефективну ставку для наступних варіантів нарахування відсотків:

- а) щомісячно;
- б) щоквартально;
- в) раз на півроку.

Розв'язок.

200 тис. грн. Є три альтернативні варіанти розміщення:

- а) кошти розміщуються на депозитний рахунок банку з щомісячним нарахуванням за схемою складних відсотків у розмірі 18 % річних;

розмірі

б) кошти розміщують на депозитний рахунок банку з щоквартальним нарахуванням за схемою простих відсотків у розмірі 5 % за квартал;

в) кошти надаються підприємству у вигляді позики, при цьому на видану суму щорічно нараховується 21 %.

Не враховуючи чинники ризику та інфляції, визначте найкращий варіант розміщення коштів.

Розв'язок.

грн на депозитному рахунку. Нарахування відсотків здійснюється за схемою простих відсотків за місячної ставки 2 %. Яку суму потрібно розмістити на депозитний рахунок?

Розв'язок.

Завдання 4. На депозитний рахунок у банку розміщено 20000 грн на чотири роки під 18 % річних. Знайдіть майбутню вартість та величину відсотків, отриманих вкладником за умови:

- а) нарахування за схемою простих відсотків;
- б) нарахування за схемою складних відсотків.

Завдання 5. Підприємство має 480 тис. грн прибутку та планує вкласти їх у власне виробництво, отримуючи протягом наступних п'яти років щорічно по 150 тис. грн, водночас підприємство може покласти ці кошти на депозитний рахунок, за яким нараховується 14 % річних (за схемою складних відсотків). Який варіант є дохідніший, якщо вважати, що вигіднішої альтернативи розміщення коштів (ніж під 14 %) підприємство не має?

Розв'язок.

Завдання 6. Надано кредит у розмірі 200 тис. грн 15 лютого 2016 року з погашенням 26 жовтня 2016 року під 18 % річних. Основна сума боргу з відсотками сплачується під час погашення кредиту. Визначте величину суми до погашення.

Розв'язок.

ТЕМА 4. ГРОШОВІ ПОТОКИ, ДОХОДИ І ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВ

Тестові завдання

1. *До витрат підприємства згідно з законодавством не належить:*

- а) акцизний збір;
- б) амортизаційні відрахування;
- в) податки;
- г) обов'язкові платежі.

2. *Чистий дохід – це валовий дохід за мінусом:*

- а) відрахувань на соціальні заходи;

- б) витрат на оплату праці;
- в) податків;
- г) обов'язкових платежів до бюджету.

3. *Елементом операційної діяльності підприємства є:*

- а) придбання необоротних активів;
- б) придбання цінних паперів;
- в) виплати працівникам;
- г) погашення позичок.

4. *Не є елементом фінансової діяльності підприємства:*

- а) погашення позичок;
- б) виплата дивідендів;
- в) придбання цінних паперів;
- г) викуп акцій власної емісії.

5. *Елементом інвестиційної діяльності підприємства є:*

- а) платежі постачальникам;
- б) виплати працівникам;
- в) виплата дивідендів;
- г) придбання цінних паперів.

6. *Інвестиційна діяльність підприємства є елементом:*

- а) основної діяльності;
- б) фінансової діяльності;
- в) звичайної діяльності;
- г) надзвичайної діяльності.

7. *Не є доходом від операційної діяльності:*

- а) дохід від реалізації товарів;
- б) дохід від реалізації фінансових інвестицій;
- в) дохід від реалізації іноземної валюти;
- г) одержані гранти та субсидії.

8. *До доходів від фінансової діяльності підприємства відносять:*

- а) дохід від оперативної оренди активів;
- б) дохід від реалізації необоротних активів;
- в) дохід від участі у капіталі;
- г) дохід від списання кредиторської заборгованості.

9. *До доходів від операційної діяльності відносять:*

- а) одержані пені, штрафи, неустойки;
- б) дохід від реалізації нематеріальних активів;
- в) дохід від безкоштовно отриманих активів;
- г) дохід від реалізації майнових комплексів.

10. *Для виживання на ринку фірма використовує такий підхід до ціноутворення, який передбачає:*

- а) зіставлення витрат і попиту та знаходження варіанту з максимальним прибутком;
- б) встановлення низьких цін;
- в) встановлення відносно високих цін;

г) встановлення дуже високих цін.

11. Для регламентації мінімального і максимального рівня цін держава встановлює:

- а) фіксовані ціни;
- б) регульовані ціни;
- в) вільні ціни;
- г) індикативні ціни.

12. Податок на додану вартість нараховується:

- а) на кожному етапі руху товару;
- б) під час продажу товару підприємством оптовому посереднику;
- в) під час продажу товару оптовим покупцем роздрібному посереднику;
- г) під час продажу товару роздрібним посередником споживачу.

13. При ціноутворенні вітчизняні підприємства в основному застосовують:

- а) метод пропорційного ціноутворення;
- б) метод оцінки споживчої вартості;
- в) метод очікуваного прибутку;
- г) витратний метод.

14. Поняття фінансової діяльності підприємства визначається Положенням (Стандартом) бухгалтерського обліку:

- а) П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати";
- б) П(С)БО 4 "Звіт про рух грошових коштів";
- в) П(С)БО 5 "Звіт про власний капітал";
- г) П(С)БО 12 "Фінансові інвестиції".

15. Поняття інвестиційної діяльності підприємства визначається Положенням (Стандартом) бухгалтерського обліку:

- а) П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати";
- б) П(С)БО 4 "Звіт про рух грошових коштів";
- в) П(С)БО 5 "Звіт про власний капітал";
- г) П(С)БО 12 "Фінансові інвестиції".

16. Доходом від участі у капіталі є:

- а) дохід від інвестицій в асоційовані підприємства;
- б) дохід від реалізації фінансових інвестицій;
- в) дохід від реалізації необоротних активів;
- г) дохід від реалізації майнових комплексів.

17. Показником, який відображає підвищення продуктивності праці, збільшення заробітної плати, зменшення матеріалоємності продукції, є:

- а) валовий дохід;
- б) чистий дохід;
- в) загальний прибуток;
- г) чистий прибуток.

18. Внутрішні джерела надходження грошових коштів на підприємство:

а) це погашення заборгованості за раніше виданими позиками, кредиторська заборгованість, прямі іноземні інвестиції;

- б) виручка від реалізації продукції, доходи від участі в капіталі, від реалізації іноземної валюти;
- в) кошти, одержані від продажу акцій підприємства, пайові внески засновників.

19. Грошовий потік підприємства – це:

- а) його чистий прибуток за мінусом амортизації;
- б) виручка від реалізації продукції за мінусом матеріальних витрат на виробництво;
- в) сума щорічних амортизаційних відрахувань та чистого прибутку;
- г) немає вірної відповіді.

20. Які з наведеного переліку господарські операції пов'язані з рухом грошових коштів від фінансової діяльності:

- а) надходження авансу від замовників;
- б) сплачені дивіденди акціонерам;
- в) переказ грошових коштів материнській компанії холдингу;
- г) отримання коштів касою з банку для виплати заробітної плати;
- д) надходження орендної плати;
- ж) видача грошових коштів на відрядження.

Питання для самоконтролю

- 9. Що таке грошові надходження підприємства?
- 10. Класифікація грошових потоків підприємства.
- 11. Внутрішні та зовнішні джерела грошових надходжень.
- 12. Які фактори впливають на виручку від реалізації продукції ?
- 13. Формування ціни на продукцію.
- 14. Планування виручки на підприємстві.
- 15. Розподіл виручки на підприємстві.
- 16. Грошові потоки від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.
- 17. Охарактеризуйте потоки коштів від операційної діяльності.
- 18. Охарактеризуйте потоки коштів від інвестиційної діяльності.

Практичні завдання

Приклад розв'язку задач

На основі наведених даних визначити доходи від основної операційної діяльності та від надзвичайних подій: надійшло страхове відшкодування за збитки від стихійного лиха – 20000 грн.; реалізовано продукції з відстрочкою платежу 3 дні – 35000 грн.; надано послуг – 25000 грн.; отримано дохід від реалізації основних фондів - 34000 грн.; надійшло відшкодування від технічних аварій – 15000 грн.; здійснено для замовників ремонтні роботи загальною вартістю 56500 грн.

Розв'язання:

Доходи від основної операційної діяльності включають: доходи від реалізації продукції; доходи від надання послуг; доходи від здійснених ремонтних робіт:

$$35000 + 25000 + 56500 = 116500 \text{ грн.}$$

Надходження від надзвичайних подій включають: отримане страхове відшкодування за збитки від стихійного лиха; отримане відшкодування від технічних аварій:

$$20000 + 15000 = 35000 \text{ грн.}$$

Відповідь: доходи від основної операційної діяльності 116500 грн., надходження від надзвичайних подій 35000 грн.

Задачі для самостійного розв'язання.

Завдання 1. Сільськогосподарське підприємство реалізувало 75 тис. ц молока в заліковій вазі (базисної жирності), в т.ч. 60% - 1 сорту. Реалізаційна ціна 1 ц молока базисної жирності I сорту – 800 грн., II сорту – 740 грн. Собівартість 1 ц молока 625,5 грн. Жирність молока в господарстві 3,0, базисна – 3,2. Визначити дохід (виручку) та фінансовий результат від реалізації молока.

Завдання 2. Собівартість одиниці підакцизної продукції склала 1550 грн. Плановий рівень рентабельності 11%, ставка акцизу 25%, а ставка торгової націнки – 15%. Якою буде реалізаційна ціна одиниці підакцизної продукції та яка сума акцизу буде перерахована до бюджету.

Розв'язок.

Завдання 3. На основі наведених даних визначити доходи від основної операційної діяльності та від надзвичайних подій: надійшло страхове відшкодування за збитки від стихійного лиха – 4300 грн, реалізовано продукцію з відстрочкою платежу на 3 дні – 5600 грн, надано послуг – 4800 грн, отримано дохід від реалізації основних фондів – 11350 грн, здійснено для замовник

Розв'язок.

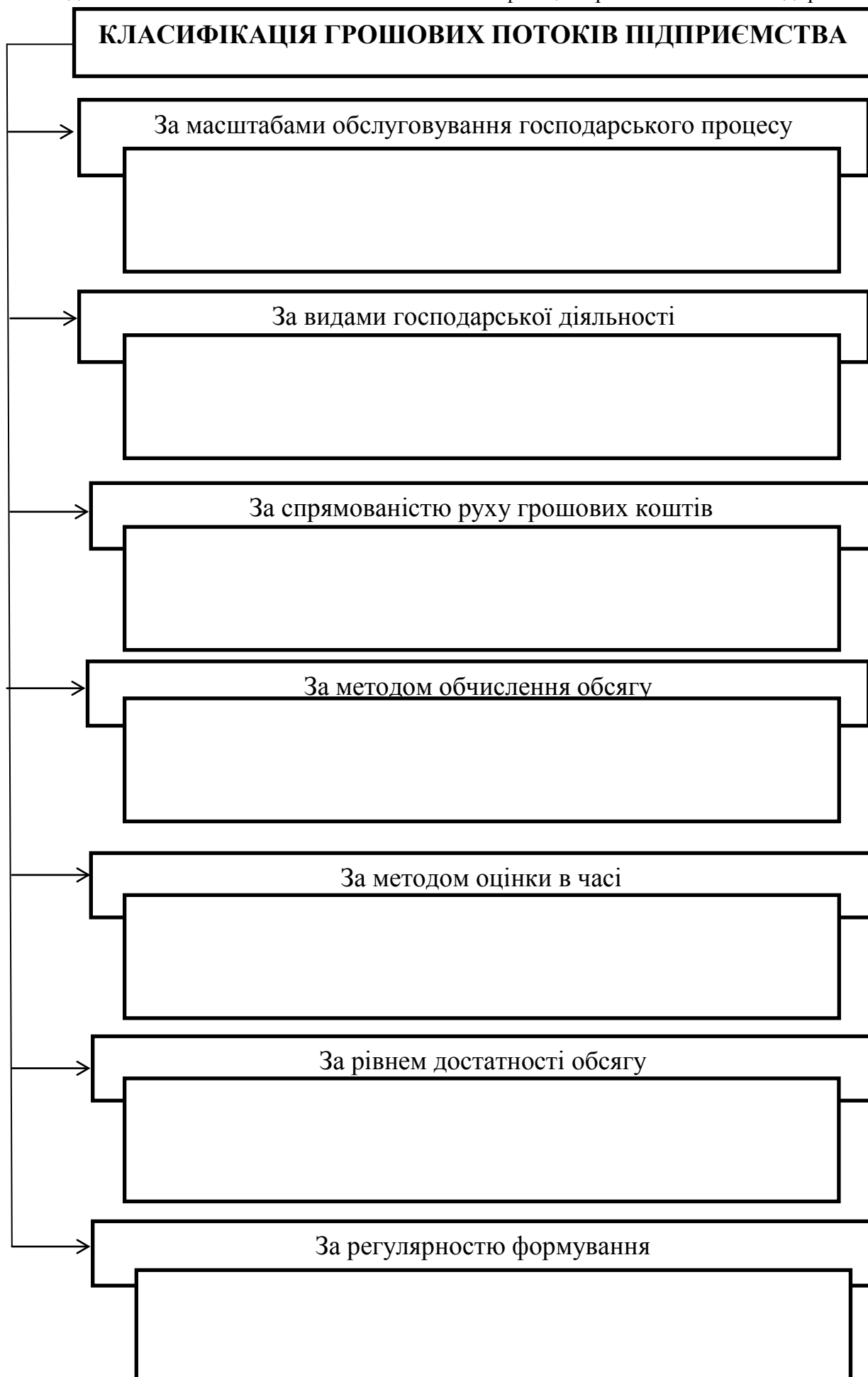
Завдання 4. Сільськогосподарське підприємство реалізувало 27 ц картоплі в магазин, 21 ц – на колгоспному ринку 6 ц продало своїм працівникам. Ціна реалізації за договором в магазин склала 175 грн./ц. Ціни на ринку на 30% вищі від реалізації в магазин. Продаж працівникам здійснюється за собівартістю. Виробнича собівартість картоплі склала 130 грн./ц. Витрати, пов'язані з реалізацією продукції склали 21,5 грн. за 1 ц. Визначити чисту виручку (дохід), прибуток і рівень рентабельності виробництва картоплі.

Розв'язок.

Завдання 5. Ціна реалізації одиниці підакцизної продукції – 170 грн., ставка акцизу – 110%, ставка торгової націнки – 12%. Якою є ціна виробника та яка сума акцизу буде перерахована до бюджету ів ремонтні роботи – 4700 грн.

Розв'язок.

Завдання 5. Заповніть малюнок вказавши класифікацію грошових потоків підприємства.

1. *Прибутком від надзвичайних подій може бути:*

- а) прибуток від основної діяльності;
- б) відшкодування збитків від стихійного лиха;
- в) прибуток від фінансових операцій;
- г) прибуток від операційної діяльності.

2. *Не є прибутком від операційної діяльності:*

- а) прибуток від реалізації товарів;
- б) прибуток від реалізації оборотних активів;
- в) одержані пені, штрафи, неустойки;
- г) відсотки, отримані за облігаціями та іншими цінними паперами.

3. *До прибутку від фінансових операцій відносять:*

- а) прибуток від інвестицій в асоційовані і дочірні підприємства;
- б) прибуток від операційної оренди активів;
- в) прибуток від операційних курсових різниць;
- г) одержані гранти, субсидії.

4. *Обсяг отриманого прибутку визначається:*

- а) регулярно;
- б) за місяць;
- в) за рік або за квартал;
- г) лише за рік.

5. *До факторів, які впливають на величину виручки від реалізації продукції належить:*

- а) матеріальні витрати;
- б) витрати на оплату праці;
- в) зміни обсягу виробництва продукції;
- г) відрахування на соціальні заходи.

6. *До факторів, які впливають на величину собівартості продукції належить:*

- а) зміни обсягу виробництва продукції;
- б) амортизаційні відрахування;
- в) зміни залишків нереалізованої продукції;
- г) зміни частки прибутку в оптовій ціні.

7. *Склад витрат, які можуть бути віднесені на собівартість регламентуються:*

- а) засновниками (власниками) підприємства;
- б) головним бухгалтером підприємства;
- в) органами місцевого самоврядування;
- г) законодавчими актами, виданими Верховною Радою України.

8. *До виробничої собівартості продукції не включають:*

- а) витрати на рекламу;
- б) прямі матеріальні витрати;
- в) прямі витрати на оплату праці;
- г) загально-виробничі витрати.

9. *Який з методів розрахунку прибутку від реалізації дозволяє визначити вплив зміни окремих факторів на прибуток:*

- а) економічний метод;

- б) метод прямого розрахунку;
- в) метод розрахунку прибутку за показником витрат на 1 грн. продукції;
- г) як економічний метод, так і метод прямого розрахунку;

10. Згідно з П(С)БО чистий прибуток підприємства – це прибуток за мінусом:

- а) податку на додану вартість;
- б) податку на прибуток;
- в) акцизного збору;
- г) витрат на оплату праці.

11. До складу балансового прибутку підприємства не входить:

- а) прибуток від реалізації товарної продукції;
- б) сума отриманих штрафів від інших суб'єктів господарювання;
- в) відсотки нараховані на депозитному рахунку підприємства банку;
- г) надходження боргів, списаних раніше як безнадійні;
- д) кредиторська заборгованість перед державними підприємствами, щодо якої минув термін позовної давності.

12. Назвіть фактори, що не впливають на обсяг прибутку від реалізації товарної продукції:

- а) зниження собівартості товарної продукції;
- б) зміна обсягу нарахованих амортизаційних відрахувань;
- в) підвищення ставок акцизного збору;
- г) скорочення залишав нереалізованої продукції на кінець року;
- д) зниження ставки ПДВ на продукцію підприємства та збільшення обсягу виробництва товарної продукції.

13. Знайдіть правильне визначення економічної сутності рентабельності:

- а) абсолютна сума отриманого балансового прибутку;
- б) абсолютна сума отриманого валового прибутку;
- в) рівень дохідності підприємства;
- г) прибутковість продукції;
- д) перевищення виручки від реалізації продукції над її собівартістю.

14. Знайдіть правильне визначення чистого прибутку підприємства:

- а) балансовий прибуток після сплати податку на прибуток і заземлю;
- б) прибуток від реалізації продукції;
- в) прибуток, що залишився в розпорядженні підприємства після його використання для погашення банківського кредиту;
- г) прибуток, що залишився в розпорядженні підприємства після сплати штрафів за рахунок прибутку.

15. Прибуток від операційної діяльності розраховується як:

- а) прибуток від звичайної діяльності до оподаткування, зменшений на прибуток від фінансової та іншої діяльності;
- б) чистий прибуток + податок на прибуток;
- в) виручка від реалізації продукції, зменшена на її собівартість;
- г) немає правильної відповіді.

16. При визначенні фінансових результатів (доходів, витрат) не враховуються такі операції:

- а) операції з отримання (погашення) кредиту;
- б) операції зі сплати відсотків за кредит;

- в) операції з безоплатної передачі продукції і активів;
- г) все наведене вище.

17. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування розраховується як:

- а) валовий прибуток + прибуток від фінансової діяльності + прибуток від іншої звичайної діяльності;
- б) чистий дохід від реалізації, зменшений на собівартість;
- в) валовий прибуток, зменшений на собівартість;
- г) прибуток від операційної діяльності + прибуток від фінансової діяльності + прибуток від іншої звичайної діяльності.

18. Які витрати підприємства не можна відносити на собівартість виготовленої продукції?

- а) відсотки, сплачені за банківськими кредитами;
- б) амортизаційні відрахування, пов'язані з прискореною амортизацією основних засобів;
- в) витрати на ремонт основних засобів і модернізацію обладнання;
- г) витрати на заробітну плату та премії;
- д) відрахування до фондів соціального страхування;
- е) вартість орендних платежів.

19. Який вид прибутку являє собою різницю між виручкою від реалізації та змінними витратами?

- а) балансовий (прибуток до оподаткування);
- б) валовий (прибуток від реалізації);
- в) чистий;
- г) маржинальний;
- д) нерозподілений;
- е) санаційний.

20. Теорії формування дивідендної політики не включають:

- а) теорію незалежності дивідендів;
- б) теорію переваги дивідендів;
- в) теорію мінімізації дивідендів;
- г) сигнальну теорію дивідендів;
- д) теорію клієнтури;
- е) теорію М-М.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте сутність та склад прибутку підприємства за видами його діяльності.
2. Назвіть методи розрахунку прибутку від реалізації продукції.
3. Як формується прибуток від звичайної діяльності?
4. Охарактеризуйте чотири основних фактори, від яких залежить прибуток від реалізації продукції.
5. Дайте визначення і охарактеризуйте економічну сутність рентабельності.
6. Назвіть методи розрахунку системи показників рентабельності.
7. Охарактеризуйте схему розподілу і використання прибутку.
8. Дайте визначення нерозподіленого прибутку та охарактеризуйте його використання.
9. Сутність валового, балансового й чистого прибутку підприємства.
10. Дивідендна політика підприємства та критерії оцінки її ефективності.

Практичні завдання **Приклад розв'язку задач**

Витрати на 1 грн продукції, що реалізується у звітному періоді, - 84 коп. Планується зниження таких витрат на 4 коп. Обсяг реалізації продукції в плановому періоді у цінах виробника - 1100 тис. грн. Розрахувати прибуток від реалізації в плановому періоді

Розв'язання:

1-й варіант розрахунку. Витрати, що плануються на 1 грн реалізованої продукції - 80 коп. (84 коп. - 4 коп.).

Собівартість продукції, що її буде реалізовано в плановому періоді, - 880 тис. грн (1100 тис. грн. $\times$ 0,80 грн).

Прибуток від реалізації продукції в плановому періоді - 220 тис. грн. (1100 тис. грн - 880 тис. грн).

2-й варіант розрахунку. Витрати, що плануються на 1 грн реалізованої продукції, -84 коп. (84 коп. - 4 коп.).

Прибуток на 1 грн продукції, що її буде реалізовано в плановому періоді, - 20 коп. (100 коп. - 80 коп.).

Прибуток від реалізації продукції в плановому періоді 220 тис. грн (1100 тис. грн $\times$ 0,20 грн)

Задачі для самостійного розв'язання.

Завдання 1. . Визначити загальний (балансовий) прибуток, чистий прибуток і розподілити його, рентабельність реалізованої продукції за такими даними: Виручка від реалізації продукції за оптовими цінами (з ПДВ) - 1860 тис.грн. Собівартість реалізованої продукції - 1100 тис.грн. Прибуток від позареалізаційних операцій - 85 тис.грн. Прибуток від фінансово-інвестиційних операцій - 54 тис.грн. Збитки від надзвичайних ситуацій - 18 тис.грн. Витрати на збут - 16 тис. грн. Податки на прибуток - 200 тис.грн.

Відрахування від чистого прибутку: на виплату засновникам 25%; в резервний фонд 15%; інші витрати 60%.

Розв'язок.

товарів, робіт, послуг) – 60 тис.грн; Доходи від реалізації виробничих запасів(з ПДВ) – 10 тис.грн; Собівартість реалізованих виробничих запасів – 8 тис. грн; Адміністративні витрати – 12 тис.грн; Інші витрати – 0,8 тис. грн; Витрати на рекламу – 0,2 тис.грн; Сума штрафів, сплачених підприємством – 0,5 тис.грн; Сума процентів, отриманих із придбаних облігацій – 10 тис.грн; Виплата процентів за кредит комерційного банку – 2 тис.грн; Сума виплачених дивідендів – 2 тис.грн. Підприємство є платником ПДВ.

Завдання 3. Визначити балансовий прибуток, загальну рентабельність, за такими даними: вартість товарної продукції у звітному періоді 1200тис.грн.; залишки товарної продукції на початок звітного періоду 150тис.грн.; залишки товарної продукції на кінець звітного періоду 85 тис.грн.; собівартість реалізованої продукції 940тис.грн.; ліквідаційна вартість фізичного і морального зношення обладнання 45тис.грн.; залишкова вартість обладнання 30тис.грн.; надходження боргів, списаних раніше як безнадійні 18тис.грн.; збитки від пожежі 14 тис.грн.; середньомісячна вартість основних виробничих засобів 850тис.грн.; середньомісячна вартість оборотних коштів 280тис.грн.

Розв'язок.

Завдання 4. Визначити приріст рентабельності від зниження собівартості і зміни середньорічної вартості основних виробничих засобів, якщо в базисному році маємо такі дані:

Таблиця 1

Вихідні дані

Назва виробу	Річний обсяг виробництва, шт.	Оптова ціна, тис. грн.	Собівартість, тис. грн.
А	850	0.80	0,60
Б	1240	0,75	0,69

Середньорічна вартість основних виробничих засобів 1100тис.грн. Середньорічна вартість оборотних коштів 380тис.грн. У звітному періоді собівартість одиниці продукції становить з виробу: А - 0,59тис.грн; Б - 0,67тис.грн.

Введено основних виробничих засобів у травні на суму 90тис.грн. Вибуло основних виробничих засобів у вересні на 50тис.грн

Завдання 5. Визначити чистий прибуток підприємства, якщо відомо, що виручка від реалізації продукції складає 1205,3 тис. грн; податок на додану вартість – 200,9 тис. грн; акцизний збір – 60,4 тис. грн; собівартість продукції – 600,5 тис. грн; збиток від втрати матеріальних оборотних коштів – 31,1 тис. грн; прибуток від реалізації та іншого вибуття основних засобів – 23,2 тис. грн; доходи від довгострокових вкладень в майно інших підприємств – 20,4 тис. грн; позареалізаційні доходи за винятком втрат – 43,5 тис. грн; використання прибутку на благодійні цілі – 10,8 тис. грн; податок на прибуток – 25,0%; інші обов'язкові платежі і відрахування з прибутку 100,2 тис. грн.

Розв'язок.

Завдання 6. Розрахувати необхідні показники і за формулою Дюпона провести факторний аналіз рентабельності капіталу ТОВ «Світанок». Дайте оцінку отриманих результатів.

Таблиця 1

Динаміка показників рентабельності і оборотності капіталу ТОВ «Світанок»

№ п/п	Показники	Од. виміру	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+, -)	Темп росту, %
1.	Чистий прибуток	тис.грн	1191,1	4791,3		
2.	Виручка від реалізації	тис.грн	29457,8	28357,1		
3.	Середньорічна вартість капіталу	тис.грн	35131,8	42215,2		
4.	Рентабельність обороту	%				
5.	Оборотність капіталу	раз				

6.	Рентабельність капіталу	%				
----	-------------------------	---	--	--	--	--

Висновок: _____

ТЕМА 6. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Тестові завдання

1. Одним з видів прямих податків є:

- а) податок на додану вартість;
- б) плата за землю;
- в) акцизний збір;
- г) мито.

2. Одним з видів непрямих податків є:

- а) податок на прибуток;
- б) податок з власників транспортних засобів;
- в) податок на нерухоме майно;
- г) мито.

3. Не відноситься до зборів:

- а) державне мито;
- б) рентні збори;
- в) плата за землю;
- г) збір за геологорозвідувальні роботи.

4. До місцевих зборів не відносять:

- а) збір за забруднення навколишнього середовища;
- б) збір за паркування автотранспорту;
- в) ринковий збір;
- г) готельний збір.

5. До місцевих податків належить:

- а) ПДВ;
- б) податок на прибуток;
- в) плата за землю;
- г) податок з реклами.

6. *До суб'єктивних факторів, які зумовлюють недоліки у системі оподаткування належить:*

- а) недостатній досвід оподаткування підприємств у умовах ринкової економіки;
- б) недостатня кількість досвідчених і підготовлених фахівців;
- в) затримка розроблення та ухвалення окремих законодавчих документів з оподаткування;
- г) дефіцит державних фінансових ресурсів.

7. *До складу валових витрат не включають:*

- а) витрати на поточний і капітальний ремонт;
- б) сума коштів, внесених у страхові резерви;
- в) витрати на утримання пунктів медичного огляду найманих працівників;
- г) сума сплачених податків на нерухомість.

8. *В якій формі може здійснюватися виплата дивідендів:*

- а) у грошовій формі або у вигляді акцій;
- б) лише в грошовій формі;
- в) лише у вигляді акцій.

9. *До платежів за ресурси не відносять:*

- а) податок на нерухоме майно;
- б) плата за землю;
- в) акцизний збір;
- г) збір за забруднення навколишнього природного середовища.

10. *В Україні в якості непрямих податків використовуються:*

- а) податок з продажу, податок з обороту та мито;
- б) податок з продажу, податок з обороту та ПДВ;
- в) податок з обороту, ПДВ та мито;
- г) акцизний збір, ПДВ та мито.

11. *Реальними платниками непрямих податків є:*

- а) покупці (споживачі);
- б) виробники;
- в) оптові посередники;
- г) роздрібні посередники.

12. *Ставкою в 3% оподатковується дохід:*

- а) за договорами страхування від об'єкта оподаткування;
- б) юридичні та фізичні особи, які реалізують легкові автомобілі;
- в) суб'єкти підприємницької діяльності, що торгують ювелірними виробами;
- г) юридичні і фізичні особи, що здійснюють операції купівлі-продажу безготівкової валюти.

13. *Ограни місцевого самоврядування мають право:*

- а) запроваджувати тільки ті податки і збори, що передбачені законодавчими актами;
- б) встановлювати ставки, що не перевищують граничних розмірів, передбачених законодавчими актами;
- в) встановлювати ставку, меншу за мінімальну для окремих платників податків або взагалі звільняти від податку;

г) встановлювати пільги для окремих платників податку лише у вигляді ставки, меншої за мінімальну.

14. Рекламодавці повинні сплачувати податок з реклами:

- а) щомісяця;
- б) поквартально;
- в) щороку;
- г) під час оплати рекламних послуг.

15. Спрощену систему оподаткування було запроваджено для юридичних осіб, якщо:

- а) середньооблікова чисельність працівників не перевищує 100 осіб, а обсяг виручки від реалізації продукції за календарний рік – 1 млн. гривень;
- б) середньооблікова чисельність працівників не перевищує 50 осіб, а обсяг виручки від реалізації продукції за календарний рік – 1 млн. гривень;
- в) середньооблікова чисельність працівників не перевищує 50 осіб, а обсяг виручки від реалізації продукції за календарний рік – 500 тис. гривень;
- г) середньооблікова чисельність працівників не перевищує 25 осіб, а обсяг виручки від реалізації продукції за календарний рік – 1 млн. гривень.

16. Суб'єкти підприємницької діяльності – юридичні особи, які перейшли на спрощену систему оподаткування за єдиними податком:

- а) мають право застосовувати лише готівкові розрахунки за відвантажену продукцію;
- б) мають право застосовувати лише безготівкові розрахунки за відвантажену продукцію;
- в) не мають права застосовувати іншого способу розрахунку за відвантажену продукцію, крім готівкового та безготівкового розрахунку;
- г) мають право застосовувати будь-який спосіб розрахунку за відвантажену продукцію.

17. Суб'єкт малого підприємництва, який сплачує єдиний податок, не сплачує:

- а) податок на прибуток та податок на промисел;
- б) збір на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- в) збір на обов'язкове державне соціальне страхування;
- г) жоден з загальнодержавних зборів та платежів.

18. До четвертої групи платників Єдиного податку відносяться:

- а) фізичні особи - підприємці, використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 50 осіб; - обсяг доходу не перевищує 3 000 000 гривень;
- б) юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб; - обсяг доходу не перевищує 3 000 000 гривень;
- в) юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб; обсяг доходу не перевищує 5 000 000 гривень; 5. вірних відповідей немає.
- г) Якщо вірних відповідей немає – ваш варіант відповіді.

19. Найбільшу частку всієї суми сплаченого єдиного податку відповідне відділення казначейства переказує:

- а) до державного бюджету;
- б) до Пенсійного фонду;
- в) до місцевого бюджету;
- г) на обов'язкове соціальне страхування.

20. Ставка єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування на зарплату інвалідів становить:

- а) 22%
- б) 8,41%
- в) 5,5%
- г) вірна відповідь відсутня.

Питання для самоконтролю

- 8. Система оподаткування підприємств в Україні
- 9. Оподаткування прибутку підприємств: сутність і ставки.
- 10. Розрахунок оподаткованого прибутку.
- 11. Характеристика фіксованого податку в сільськогосподарському виробництві.
- 12. Позитивні та негативні сторони фіксованого податку.
- 13. Сутність податку на додану вартість.
- 14. Механізм сплати ПДВ.
- 15. Вплив ПДВ на фінансовий стан підприємства.
- 16. Особливості застосування нульової ставки ПДВ сільському господарстві
- 17. Про особливості застосування спеціального режиму *оподаткування*.

Практичні завдання

Приклад розв'язку задач

Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету, та строки сплати у наступних випадках:

а) у січні загальний обсяг продажу продукції власного виготовлення підприємства становить 20000 грн. (без суми ПДВ). У цьому ж місяці воно сплатило вартість сировини та матеріалів, вартість яких відноситься до складу валових витрат на суму 10000 грн. (без суми ПДВ).

Розв'язок

$PЗ = 20000 * 0,2 = 4000$ грн.

$ПК = 10000 * 0,2 = 2000$ грн.

$ПДВ = 4000 - 2000 = 2000$ грн. - ПДВ сплачується не пізніше 20 лютого

б) 15 лютого підприємство ввозить на митну територію України товари, контрактна вартість яких становить 2500 доларів США .В цьому ж місяці підприємство реалізувало ці товари за 90000 грн. (без суми ПДВ).

Розв'язок

$ПК = 2500 * 26,9 \text{ (курс)} * 0,2 = 13450$ гр ПДВ сплачується в лютому при митному оформленні на рахунки митних органів і в лютому відноситься до податкового кредиту.

$PЗ = 90000 * 0,2 = 18000$ грн.

$ПДВ = 18000 - 13450 = 4550$ грн. - ПДВ сплачується не пізніше 20 березня.

Задачі для самостійного розв'язання.

Завдання 1. Визначити суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету у поточному місяці у підприємства, яке не має пільг щодо сплати ПДВ: сума, отримана від продажу товарів – 160 тис.грн. (без суми ПДВ), від емісії цінних паперів – 120 тис.грн. (без суми ПДВ). Підприємство безоплатно передало основні виробничі засоби іншому підприємству вартістю 80 тис.грн. (без

суми ПДВ). Вартість придбаної сировини, яка відноситься до складу валових витрат становила 60 тис.грн. (без суми ПДВ), а вартість придбаних основних засобів, які не підлягають амортизації – 30 тис.грн. (без суми ПДВ).

Розв'язок.

Завдання 2. Визначити суму ПДВ, сплачену бюджету за результатами роботи підприємства, якщо протягом звітного кварталу здійснено господарські операції:

- 1) 02.04. - отримано від постачальника товари А на суму 10 000 грн (без ПДВ). Товари повністю оплачено 03.04;
- 2) 06.04. - надано експедиторські послуги на суму 3 000 грн, зокрема ПДВ.
- 3) 07.04. - отримано аванс за товари у сумі 15 000 грн., зокрема ПДВ.
- 4) 15.04. - імпортовано товари загальною вартістю 1 500 євро за курсом 9,7 грн за євро. Мито склало 550 грн. На суму ПДВ, нарахованого на митниці, виписано податковий вексель з терміном погашення 31.05. Вексель погашено вчасно.
- 5) 12.05. - придбано основні засоби, що не підлягають амортизації, на суму 10 000 грн (без ПДВ).

Розв'язок.

Завдання 3. Знайти оподатковувану суму прибутку і суму податку на прибуток, що буде перерахований до бюджету, якщо: виручка від реалізації продукції - 1200 тис. грн, в т. ч. ПДВ; виручка від реалізації цінних паперів - 80 тис. грн; витрати на придання та реалізацію цих

цінних паперів - 60 тис. грн. безплатно отримані основні засоби - 30 тис. грн (без ПДВ); стягнені штрафи - 10 тис. грн; отримані відсотки з облігацій - 20 тис. грн; витрати на сировину для виробництва продукції - 700 тис. грн (без ПДВ); витрати на заробітну плату з нарахуваннями - 200 тис. грн. податок на транспорт - 3 тис. грн; 10) податок на землю - 2 тис. грн; сплата відсотків з банківським кредитом - 5 тис. грн; сплачені штрафи - 25 тис. грн. амортизація - 110 тис. грн; виплата дивідендів - 20 тис. грн.

Розв'язок.

Завдання 4. Підприємство займається виготовленням холодильників, звичайна ціна продажу яких становить 5000 грн. за одиницю (без суми ПДВ). В звітному періоді підприємством продано за кошти – 20 холодильників за 98 тис.грн. (без суми ПДВ); реалізовано підприємству, яке не є платником ПДВ – 30 холодильників за 25 тис.грн. (без суми ПДВ); реалізовано в межах бартерних операцій – 10 холодильників за 125 тис.грн. (без суми ПДВ); передано на баланс свого пансіонату – 2 холодильника та передано своїм працівникам в рахунок оплати праці – 5 холодильників. Визначити суму податкового зобов'язання за звітний період.

Розв'язок.

Завдання 5. На підприємстві працює 33 особи, з яких 12 осіб інваліди II та III групи. 8 працівників отримують заробітну плату в розмірі 2600 грн за місяць в розрахунку на одного штатного працівника, 13 працівників мають оклад згідно штатного розпису 3200 грн. Інваліди другої групи отримують оклад в розмірі 2300 грн (5 особи) та 2100 грн інваліди III групи. Провести розрахунок нарахування суми внеску на заробітну плату та інші доходи працівників та утримання із заробітної плати єдиного соціального внеску.

Розв'язок.

Завдання 6. Визначити суму податку на прибуток, якщо в звітному році сума скоригованого доходу підприємства становила 70000 грн., сума валових витрат - 25000 грн., сума амортизаційних відрахувань - 11000 грн. Крім того на ремонт основних виробничих засобів підприємство витратило 19000 грн. Балансова вартість основних засобів на початок звітного періоду становила 70000 грн. (балансова вартість включається в розмірі 10%)

Розв'язок.

Завдання 7. Визначити суму земельного податку. Громадянин проживає в Дніпропетровській області, має у користуванні земельну ділянку загальною площею 1,2 га, в тому числі: рілля – 0,6 га, сіножаті – 0,3 га. Грошова оцінка земельної ділянки складає 4000 грн. за 1 гаЗ 1 липня громадянина визнано пенсіонером.

Розв'язок.

ТЕМА 7. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РУХУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Тестові завдання

1. *До необоротних активів не відносять:*
 - а) незавершене будівництво;
 - б) незавершене виробництво;
 - в) запаси сировини;
 - г) запаси палива.
2. *Є різновидом оборотних активів:*
 - а) нематеріальні активи;
 - б) основні засоби;
 - в) довгострокові фінансові інвестиції;
 - г) дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги.
3. *Ненормованими оборотними активами є:*
 - а) виробничі запаси;
 - б) незавершене виробництво;
 - в) грошові кошти та кошти в розрахунках;
 - г) готова продукція.
4. *Найбільшу частку серед всіх оборотних активів на промислових підприємствах складають:*
 - а) дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги;
 - б) готова продукція;
 - в) товари;
 - г) виробничі запаси.
5. *Які з нижченаведених оборотних активів відносять до фондів обігу:*
 - а) виробничі запаси;
 - б) готова продукція;
 - в) незавершене виробництво;
 - г) витрати майбутніх періодів.

6. Які з нижченаведених оборотних активів відносять до оборотних виробничих фондів:

- а) готова продукція;
- б) грошові кошти;
- в) витрати майбутніх періодів;
- г) кошти в розрахунках.

7. Який з нижченаведених методів розрахунку потреби в оборотних активах враховує тенденції та співвідношення в змінах обсягу виробництва:

- а) метод прямого розрахунку;
- б) аналітичний метод;
- в) коефіцієнтний метод;
- г) аналітичний і коефіцієнтний метод.

8. В практиці нормування оборотних активів допустимо використовувати:

- а) метод прямого розрахунку;
- б) аналітичний метод;
- в) коефіцієнтний метод;
- г) комбінований підхід.

9. Основним видом запасу у складі нормативу оборотних активів в запасах сировини, основних матеріалів та напівфабрикатів є:

- а) страховий запас;
- б) поточний (складський) запас;
- в) підготовчий запас;
- г) транспортний запас.

10. Норматив оборотних активів на паливо не встановлюється для:

- а) газу;
- б) технологічного палива;
- в) енергетичного палива;
- г) виробничого палива.

11. Сталі пасиви відносять до:

- а) власних джерел формування оборотних активів;
- б) джерел, прирівняних до власних;
- в) позичкових джерел;
- г) залучених джерел.

12. Прибуток підприємства відносять до:

- а) власних джерел формування оборотних активів;
- б) джерел, прирівняних до власних;
- в) позичкових джерел;
- г) залучених джерел.

13. Кредити банків відносять до:

- а) власних джерел формування оборотних активів;
- б) джерел, прирівняних до власних;
- в) позичкових джерел;
- г) залучених джерел.

14. *Кількість оборотів оборотних активів за визначений період характеризує показник:*

- а) коефіцієнт обертання оборотних активів;
- б) коефіцієнт завантаження оборотних активів;
- в) коефіцієнт віддачі оборотних активів.

15. *Абсолютне вивільнення оборотних коштів - це...*

- а) збільшення обсягу виробництва за зростання суми оборотних коштів;
- б) пряме скорочення потреби в оборотних коштах за одночасного збільшення обсягів виробництва;
- в) зменшення суми оборотних коштів за зменшення реалізації товарів і послуг;
- г) скорочення терміну оборотності кредиторської заборгованості;
- д) немає правильної відповіді.

16. *Причиною нестачі (браку) власних оборотних коштів на підприємстві є...*

- а) значна дебіторська заборгованість покупців;
- б) підвищення цін у результаті інфляції;
- в) неповний внесок платежів до бюджету;
- г) перевиконання плану прибутку;
- д) нецільове використання власних оборотних коштів.

17. *Неможливість підприємства задовольнити поточну потребу в оборотних коштах за рахунок власних засобів означає?*

- а) надлишок власних оборотних коштів;
- б) абсолютне вивільнення оборотних коштів;
- в) брак власних оборотних коштів;
- г) оборотність оборотних коштів;
- д) немає правильної відповіді.

18. *Відносне вивільнення оборотних коштів – це...*

- а) незначне зростання суми оборотних коштів за збільшення обсягів виробництва;
- б) прискорення оборотності оборотних коштів за зменшення обсягів виробництва;
- в) збільшення обсягів виробництва в плановому році за сталої суми оборотних коштів;
- г) скорочення потреби в оборотних коштах за збільшення обсягів виробництва;
- д) усі відповіді правильні.

19. *До власних і прирівняних до них джерел формування оборотних коштів належать?*

- а) кредиторська заборгованість;
- б) сталі пасиви;
- в) випуск цінних паперів;
- г) чистий прибуток;
- д) банківський кредит.

20. *Відповідно до методів планування оборотні кошти поділяються на:*

- а) власні та прирівняні до них;
- б) фонди обігу й виробничі фонди;

- в) залучені;
- г) нормовані та ненормовані;
- д) кредиторську й дебіторську заборгованість

Питання для самоконтролю

14. Сутність і склад оборотних засобів.
15. Особливості кругообороту оборотних засобів в сільському господарстві
16. Класифікація оборотних засобів.
17. Джерела формування оборотних засобів.
18. Нормування оборотних засобів.
19. Показники ефективності використання оборотних засобів.
20. Що означає абсолютне й відносне вивільнення оборотних коштів?
21. У чому сутність прискорення оборотних коштів і як воно впливає на фінансово-господарську діяльність підприємства?
22. Як визначається нестача або надлишок власних оборотних коштів і які причини зумовлюють цей стан?
23. Який взаємозв'язок між джерелами формування оборотних коштів та ефективністю їх використання?

Практичні завдання

Приклад розв'язку задач

Норматив оборотних коштів підприємства на початок планового року становив 1000 тис. грн., у тім числі виробничий - 800 тис. грн., невиробничий - 200 тис. грн. Зростання виробничої програми на плановий рік передбачене в розмірі 10% проти минулого року. У плановому році в результаті реалізації заходів для поліпшення використання оборотних коштів передбачається прискорення їх обороту на 2%. Визначити норматив оборотних коштів на плановий період економічним методом.

Розв'язок

1. Визначаємо виробничий норматив оборотних коштів на плановий рік:
$$(800 \times 110\%) / 100\% = 880 \text{ тис.грн.}$$
2. Визначаємо невиробничий норматив оборотних коштів на плановий рік:
$$(200 \times 105\%) / 100\% = 210 \text{ тис. грн.}$$
3. Загальний норматив на плановий рік становитиме 1090 тис.грн. (880 + 210).
4. У зв'язку з прискоренням обороту оборотних коштів у плановому році на 2 % визначаємо очікувану суму вивільнення оборотних коштів:
$$143 (1090 \times 2\%) / 100\% = 21,8 \text{ тис. грн.}$$

Отже, норматив оборотних коштів на плановий рік з урахуванням прискорення обороту коштів становитиме 1068,2 тис. грн (1090 – 21,8). Приріст нормативу дорівнюватиме 68,2 тис. грн (1068,2 - 1000).

Задачі для самостійного розв'язання.

Завдання 1. Випуск товарної продукції за рік становить 22 тис. одиниць; собівартість виробу - 2 тис. гривень; ціна виробу на 30 % перевищує його собівартість; середньорічний залишок оборотних коштів - 20 тис. гривень; виробничий цикл виготовлення виробу становить 6 днів; коефіцієнт нарощування витрат у незавершеному виробництві - 0,25.

Визначити норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві та оборотність оборотних коштів підприємства (коефіцієнт оборотності, тривалість одного обороту й коефіцієнт завантаженості оборотних коштів).

Розв'язок.

Завдання 2. Визначити обіговість оборотних коштів та їх вивільнення, за планом та те, яке було фактично досягнуто в поточному році (у порівнянні з минулим роком і планом).

У минулому році завод реалізував продукцію на 14800 тис. грн. На поточний обсяг реалізації продукції було передбачено на суму 15250 тис. грн., а фактично реалізовано продукції на 15500 тис. грн.

Середні залишки оборотних коштів на минулий рік склали 5200 тис. грн. Норматив оборотних коштів на поточний рік встановлений у сумі 4050 тис. грн., фактичні середні залишки оборотних коштів у поточному році склали 3900 тис. грн.

Розв'язок.

Завдання 3. Розрахувати норматив оборотних засобів по готовій продукції та розрахунках із заготівельними організаціями, якщо: фактичний обсяг реалізації продукції – 2120 тис. грн., плановий обсяг – 2480 тис. грн., фактичні залишки продукції за минулий рік склали: в січні - 15 тис. грн., в березні – 4 тис. грн., червні – 13 тис. грн., липні – 18 тис. грн., серпні – 20 тис. грн., в жовтні – 50 тис. грн., в листопаді – 30 тис. грн., в грудні – 25 тис. грн., а середня періодичність надходження грошей на поточний рахунок підприємства – 6 днів.

Розв'язок.

Завдання 4. Визначити потребу підприємства в оборотних коштах на плановий період і зміну нормативу в плановому періоді економічним методом, якщо норматив оборотних коштів за сировиною становить 7200 грн, за малоцінними й швидкозношуваними предметами – 6000 грн, за витратами майбутніх періодів – 4700 грн, за готовою продукцією – 5000 грн, за незавершеним виробництвом – 6100 грн, за запасними частинами – 5300 грн. Зростання виробничої програми на плановий рік передбачене в розмірі 8 % порівняно з минулим роком. У плановому році передбачено прискорення оборотності оборотних коштів на 3 %.

Розв'язок.

Завдання 5. Визначити середньорічні залишки оборотних засобів підприємства; тривалість одного обороту та кількість оборотів за рік. Залишки оборотних засобів згідно квартальних балансів, тис. грн.: на початок року – 1659; на 1.04. – 1743; на 1.07. – 1796; на 1.10. – 1806; на кінець року – 1809. Виручка від реалізації продукції та послуг протягом року 16180 тис. грн.

Розв'язок.

Завдання 6. Визначити абсолютне та відносне вивільнення оборотних коштів, якщо за звітом річний обсяг реалізації продукції становить 7800 грн, середні залишки оборотних коштів еквівалентні 1200 грн, а за планом ці показники дорівнюють, відповідно, 6100 грн та 1000 грн.

Розв'язок.

Завдання 7. Виходячи з наведених даних, визначити денний обсяг реалізації продукції, час обороту оборотних коштів, коефіцієнт оборотності, коефіцієнт завантаження, рентабельність оборотних коштів у плановому періоді.

Доходи від реалізації товарної продукції у звітному році становили 1500 грн, на наступний рік передбачається збільшення реалізації продукції на 0,3 %. Планується, що в наступному році середні залишки оборотних коштів становитимуть 500 грн, а прибуток від реалізації продукції — 1100 грн.

Розв'язок.

ТЕМА 8. КРЕДИТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тестові завдання

1. На які цілі надається банківський кредит?

- а) Фінансування оборотного капіталу.
- б) Покриття збитків від господарської діяльності.
- в) Викуп приватизованого підприємства.
- г) На збільшення статутного фонду банку.
- д) Для внесення платежів у бюджет.

2. До видів банківського кредиту належать:

- а) овердрафт;
- б) контокорентний кредит;
- в) обліковий кредит;
- г) акцептний кредит;
- д) авальний кредит;
- е) комерційний кредит;
- ж) лізинг;
- з) державний кредит.

3. Об'єктом лізингу можуть бути:

- а) машини та обладнання;
- б) транспортні засоби;
- в) засоби обчислювальної техніки;
- г) виробничі будівлі та споруди;
- д) земельні ділянки та інші природні об'єкти;
- е) об'єкти оренди державного майна.

3. Види кредиту, що оформлюються векселем:

- а) державний;
- б) комерційний;
- в) банківський;
- г) споживчий;
- д) ломбардний.

4. Авальний кредит — це:

- а) кредит, який надається банками у вигляді гарантійної послуги;
- б) офіційне повідомлення про виконання розрахункової послуги;
- в) різновид споживчого кредиту, де гарантами виступають члени колективу на засадах кругової поруки;
- г) кредит, який надається одним підприємством іншому.

5. Факторинг передбачає...

- а) право регресних вимог до фактора;
- б) більш високу плату порівняно з кредитом;
- в) порівняно нетривалий термін;
- г) розрахунки виключно векселями;
- д) немає правильної відповіді.

6. Банк прийме як забезпечення позики...

- а) власні акції підприємства-позичальника;
- б) власне майно підприємства позичальника;
- в) майно, що перебуває в позичальника на правах відповідального зберігання;
- г) депозитні кошти, розміщені в цьому банку;
- д) немає правильної відповіді.

7. Згода банку-кредитора надати кредит у майбутньому в обсязі, який не перевищує заздалегідь обумовлений за певний відрізок часу, без проведення додаткових спеціальних переговорів – це...

- а) короткострокова позика;
- б) кредитна лінія;
- в) ліміт кредитування;
- г) контокорент;
- д) усі відповіді правильні.

8. Предметом застави можуть бути:

- а) майно, яке відповідно до законодавства України відчужується заставодавцем та на яке може бути звернено стягнення;
- б) майно, яке стане власністю заставодавця після укладення договору застави;
- в) об'єкти державної власності, приватизація яких заборонена законодавчими актами;
- г) майнові комплекси державних підприємств і їхніх структурних підрозділів, що перебувають у процесі корпоратизації;
- д) усі відповіді правильні.

9. У товарній формі може надаватись...

- а) лізинговий кредит;
- б) іпотечний кредит;
- в) комерційний кредит;
- г) банківський кредит;
- д) усі відповіді правильні.

10. Здатність позичальника в повному обсязі й у визначений кредитною угодою термін розрахуватись за своїми борговими зобов'язаннями – це...

- а) платоспроможність;
- б) кредитоспроможність;
- в) ліквідність;
- г) надійність;
- д) усі відповіді неправильні.

11. Овердрафт – це...

- а) кредит, що надається у вигляді гарантійної послуги;
- б) кредит, який надається в товарній формі;
- в) короткостроковий кредит, що надається надійному підприємству понад залишок коштів на його рахунку;
- г) кредит, що надається в іноземній валюті;
- д) усі відповіді неправильні.

12. Позика, що передбачає отримання плати за кредит у момент його надання, називається...

- а) аваль;
- б) амортизаційною;
- в) дисконтною;
- г) звичайною;
- д) усі відповіді неправильні.

13. Сума відсотків за кредит, наданий банком підприємству-позичальнику...

- а) включається до валового доходу підприємства й підлягає оподаткуванню;
- б) включається до валових витрат підприємства;
- в) не впливає на розмір валових доходів і обсяг оподатковуваного прибутку;
- г) не впливає на розмір валових витрат;
- д) зменшує нараховану суму податку на прибуток.

14. Кредит, що надається об'єднанням банків одному позичальнику, називається...

- а) синдигований;
- б) комерційний;
- в) консорціумний;
- г) контокорентний;
- д) усі відповіді неправильні.

15. Процентні ставки за кредитами можуть бути...

- а) фіксованими;
- б) плаваючими;
- в) стабільними;
- г) прогресивними;
- д) усі відповіді правильні.

16. Чим відрізняється акцептний кредит від авального?

- а) Аваль - це гарантійна послуга, а акцепт - ні;
- б) різний характер відповідальності банку;
- в) акцептний кредит надається виключно векселедавцеві;
- г) усі відповіді неправильні.

17. Надання паралельних кредитів передбачає:

- а) специфічний порядок погашення наданих кредитів;
- б) акумулювання грошових коштів в одному банку;
- в) надання кредитів усіма кредиторами на однакових умовах;
- г) надання кредитів усіма кредиторами на однакові суми;
- д) усі відповіді правильні.

18. Контокорент – це...

- а) поєднання позичкового й поточного рахунка;
- б) ліміт з рахунком;
- в) кредит під облік векселів;
- г) кредитна угода, яку можна скасувати в будь-який момент часу;
- д) усі відповіді правильні.

19. Економічні відносини, що виникають між комерційними банками та підприємствами, називаються...

- а) товарний кредит;
- б) комерційний кредит;
- в) банківський кредит;

- г) обліковий кредит;
- д) усі відповіді неправильні.

20. Вексельне поручительство, згідно з яким комерційний банк бере на себе відповідальність за оплату векселя перед векселедержателем і яке оформляється гарантійним написом банку на векселі – це...

- а) аваль;
- б) кредит під облік векселів;
- в) акцепт;
- г) гарантія;
- д) усі відповіді правильні.

Питання для самоконтролю

9. Необхідність та сутність кредитування підприємств.
10. Розрахунок потреби в короткостроковому кредиті.
11. Різновиди короткострокових кредитів.
12. Структура кредитного договору.
13. Методика оцінки кредитоспроможності підприємства.
14. Порядок погашення банківського кредиту підприємством.
15. Механізм пільгового кредитування аграрних підприємств.
16. Комерційне кредитування.
17. У чому особливість взаємозв'язку учасників лізингової угоди порівняно з іншими видами кредитування.
18. Назвіть особливості кредитування під облік векселів.

Практичні завдання Приклад розв'язку задач

Для придбання автомобіля клієнт оформив споживчий кредит на 4 роки під річну процентну ставку 25%. Вартість автомобіля – 96 тис.грн. Визначити остаточну суму боргу та суму щомісячного платежу, що погашається.

Розв'язок

Остаточну суму боргу обчислюють за формулою:

$$S = D \cdot (1 + g \cdot t)$$

Суму щомісячного платежу, що погашається, обчислюють за формулою:

$$q = \frac{D \cdot (1 + g \cdot t)}{m \cdot t}$$

де: q – розмір одного платежу, що погашається;

D – вартість товару (D=96000грн.);

t – термін кредиту в роках (t=4 роки);

g – банківська річна ставка процентів на споживчий кредит (g=0,25);

m – кількість платежів, що погашаються на рік.

$$q = \frac{96000(1+0.25 \cdot 4)}{12 \cdot 4} = 4000 \text{ грн}$$

Щомісяця протягом 4 років клієнт сплачуватиме 4000 грн.

Задачі для самостійного розв'язання.

Завдання 1. Аграрне підприємство купило виробниче приміщення за 150 000 грн. на слідуючих умовах: 30% вартості оплачується зразу, решта погашається рівними річними платежами протягом 8 років з нарахуванням 15% річних на непогашену частину кредиту за схемою складних процентів. Якою буде сума процентів до сплати?

Розв'язок.

Завдання 2. Підприємство «Авангард» 1.03 поточного року отримало кредит у сумі 230 тис. грн на 6 місяців для придбання обладнання. У кредитному договорі передбачено щомісячну сплату відсотків і погашення основної суми кредиту рівними частинами через три місяці та в кінці строку кредитування. 1.06 у банк надійшло 119 600 грн. Визначити відсоткову ставку за кредитом та суму, яку отримає банк за весь термін кредитування.

Розв'язок.

Завдання 3. Підприємство взяло позику в банку \$ 1000 на 4 роки під 14% річних, які нараховуються за схемою складних процентів на непогашений залишок. Повертати потрібно рівними сумами в кінці кожного року. Яким буде розмір річного платежу?

Розв'язок.

Завдання 4. Лізінгодавець передає обладнання підприємству лізінгоотримувачу на 5 років на умовах фінансового лізінгу. Вартість обладнання становить 100000 грн. Для фінансової угоди лізінгодавець залучає банківський кредит на 5 років у сумі 100000 грн. під 30% річних із щорічним погашенням відсотку та основної суми боргу(при цьому відсотки нараховуються на непогашену суму боргу), річна норма амортизації 20%, розмір щорічної маржі лізінгодавцем 3%, щорічного страхового платежу 2%. Періодичність виплати лізінгових платежів щорічна. Скласти графік лізінгових платежів.

Розв'язок.

Завдання 5. Підприємство «Агрос» 25.05 звітнього року отримало кредит на фінансування реконструкції технологічної лінії в розмірі 100 тис. грн під 26 % річних. За

умовами договору відсотки погашаються щомісячно, а сума основного боргу має бути погашена одноразово 25.05 наступного року.

Підприємство «Агрос» прострочило виплату відсоткового платежу на 7 днів. Кредитним договором передбачено нарахування пені на прострочену суму в розмірі облікової ставки НБУ за кожний день затримки платежу при порушенні строку виплати кредиту й відсотків за ним. Облікова ставка НБУ на дату погашення простроченого платежу становила 8 % річних.

Визначити, яку суму поверне підприємство банк?

Розв'язок.

Завдання 6. Протягом 6 років кожні півроку в банк вноситься по \$ 1000 за схемою пренумерандо. Банк нараховує 10% річних кожні півроку. Яка сума буде на рахунку в кінці строку?

Розв'язок.

ТЕМА 9. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Тестові завдання

1. Залежно від умов оновлення активи підприємства поділяються на:

- а) матеріальні та нематеріальні;
- б) основні й оборотні;
- в) монетарні й немонетарні;
- г) виробничі та невиробничі основні засоби;
- д) немає правильної відповіді.

2. Амортизація - це...

- а) процес втрати засобами праці споживчих властивостей і вартості;
- б) грошовий вираз перенесеної вартості основних засобів і нематеріальних активів на готовий продукт;
- в) систематичний розподіл амортизованої вартості необоротних активів протягом строку їх корисного використання;
- г) поступове віднесення витрат на придбання, виготовлення, поліпшення основних засобів на зменшення оподаткованого прибутку в межах норм амортизаційних відрахувань.

3. Методом нарахування амортизаційних відрахувань, за яким ліквідаційна вартість об'єкта не впливає на річну норму та суму амортизації, - є...

- а) прямолінійний;
- б) виробничий;
- в) кумулятивний;
- г) прискореного зменшення залишкової вартості.

4. Для будівель і споруд за справедливу вартість, як правило, беруть їхню...

- а) ліквідаційну вартість;
- б) ринкову вартість;
- в) відновну вартість;
- г) залишкову вартість.

5. Показник, який визначає у вартісному вираженні кількість виробленої продукції на одну гривню основних засобів, називається:

- а) капіталомісткість;
- б) капіталовіддача;
- в) капіталоозброєність;
- г) рентабельність.

6. Із перерахованих нижче виберіть ознаки, що є характерними для процесу розширеного відтворення основних засобів:

- а) основним джерелом фінансування є амортизаційні відрахування;
- б) відтворення основних засобів відбувається способом нового будівництва, а також завдяки модернізації та реконструкції діючих засобів праці;

в) вибулі основні засоби обов'язково замінюються на нові з більшою первісною вартістю;

г) за розширеного відтворення відбувається кількісне та якісне зростання на підприємстві основних засобів.

7. Тимчасово виведені з експлуатації основні засоби піддаються...

а) тільки моральному зносу;

б) тільки фізичному зносу;

в) зносу під дією сил природи, а також моральному старінню;

г) не піддаються зносу взагалі.

8. За ступенем використання у виробничому процесі основні засоби поділяються на ті, що...

а) експлуатуються;

б) передані на безоплатній основі;

в) надані в оперативну чи фінансову оренду;

г) консервуються;

д) беруть участь у виробництві основної та неосновної продукції підприємства.

9. Виробничі засоби підприємства поділяються на основні та оборотні залежно від...

а) тривалості кругообороту;

б) способу перенесення своєї вартості в процесі виробництва;

в) умов оновлення;

г) усі відповіді правильні.

10. Підвищення технічного рівня виробництва без розширення існуючих виробничих площ можливе за рахунок проведення...

а) капітального ремонту;

б) технічного переозброєння діючого підприємства;

в) реконструкції діючого підприємства;

г) розширення діючого підприємства;

д) нового будівництва.

11. Середньорічна вартість основних виробничих засобів підприємства розраховується на основі...

а) величини власних основних засобів за первісною вартістю;

б) величини власних чи орендованих основних засобів за первісною чи відновною вартістю;

в) величини власних основних засобів за залишковою вартістю;

г) величини наявних основних засобів за справедливою вартістю;

д) немає правильної відповіді.

12. Основні засоби – це:

- а) матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або поставки товарів, надання послуг, очікуваний термін корисного використання яких менше одного року;
- б) матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або поставки товарів, надання послуг, очікуваний термін корисного використання яких більше одного року;
- в) матеріальні активи, які тривалий час перебувають у незмінній натурально-речовій формі;
- г) частина нематеріальних активів, які багаторазово беруть участь у процесі виробництва;
- д) матеріальні цінності, які поступово переносять свою вартість на вироблений продукт.

13. З перерахованих показників рівень використання основних виробничих засобів підприємства характеризують:

- а) коефіцієнт оновлення основних засобів;
- б) капіталоємність продукції;
- в) коефіцієнт змінності роботи устаткування;
- г) коефіцієнт зносу основних засобів;
- д) коефіцієнт використання виробничої потужності підприємства.

14. Показником, який характеризує рівень забезпеченості підприємства основними засобами, є...

- а) рентабельність основних засобів;
- б) коефіцієнт придатності основних засобів;
- в) коефіцієнт вартості основних засобів у майні підприємства;
- г) капіталовіддача основних засобів.

15. За участю у виробничому процесі основні виробничі засоби поділяються на:

- а) власні та орендовані;
- б) пасивні й активні;
- в) виробничі й невиробничі;
- г) діяльні та бездіяльні.

16. Чи дозволяється підприємствам включати відсотки за кредит у первісну вартість основних засобів, що придбані за позикові кошти?

- а) Ні;
- б) дозволяється тільки в податковому обліку;
- в) дозволяється в бухгалтерському обліку, якщо основний засіб придбано для виготовлення інноваційного продукту;
- г) не дозволяється, якщо основний засіб придбано з метою його подальшого перепродажу.

17. У процесі експлуатації всі основні засоби підпадають під силу дії зносу...

- а) фізичного;
- б) функціонального;

- в) морального;
- г) ергономічного;
- д) технологічного.

18. Норма амортизаційних відрахувань залежить від низки факторів, таких як:

- а) первісної вартості об'єкта основних засобів;
- б) методу нарахування амортизації;
- в) умов експлуатації;
- г) частоти здійснення переоцінок;
- д) строку корисного використання.

19. Регулююча функція амортизаційних відрахувань виявляється у...

- а) впливі на фінансові результати роботи підприємств;
- б) здійсненні цінової політики підприємства;
- в) розподілі одночасних витрат підприємства;
- г) створенні умов для втілення та реалізації інвестиційних проектів;
- д) фінансуванні простого та частково розширеного відтворення.

20. Сутність розподільчої функції амортизаційних відрахувань виявляється в...

- а) розподілі одночасних витрат підприємства з метою повного відшкодування авансованих вкладень в основні засоби та нематеріальні активи;
- б) регулюванні процесу оновлення необоротних активів;
- в) формуванні взаємовідносин підприємств із бюджетом;
- г) регулюванні рівня платоспроможності підприємства.

Питання для самоконтролю

- 7. Які основні переваги та недоліки має виробничий метод амортизації основних засобів?
- 8. Які фактори впливають на норми амортизації необоротних активів?
- 9. Назвіть основні напрями впливу амортизаційних відрахувань на фінансово-господарську діяльність підприємства.
- 10. Чи піддаються зносу нематеріальні активи підприємства?
- 11. Якими факторами визначається швидкість оновлення основних засобів?
- 12. За допомогою яких показників оцінюється ефективність використання основних засобів на підприємстві?
- 13. Які існують основні підходи до оцінки вартості основних засобів?
- 14. У чому полягає мета переоцінки основних засобів?
- 15. Назвіть основні джерела фінансування простого та розширеного відтворення основних засобів.
- 16. Сутність основних засобів та їх відтворення.

Практичні завдання

Приклад розв'язку задач

Підприємство використовує 5 машин, які придбані 3 роки тому по ціні 12000 грн кожна. Нормативний термін їх служби 6 років. Теперішня ціна машини такого класу 10500 грн. Розрахувати загальний коефіцієнт зношення машин.

Розв'язок

Коефіцієнт фізичного зношування основних фондів (*Кф. знош.*) можна обчислити так:

$$Кф.знош. = \frac{A}{Bn} \text{ або } Кф.знош. = \frac{Tф}{Tн} \times 100\%,$$

де: *A* – сума амортизаційних відрахувань від початку служби, грн.;

Bn – первісна вартість обладнання основних фондів, грн.;

Tф, *Tн* – відповідно, фактичний та нормативний строк служби обладнання, роки.

$$A \frac{Bn \times Ha}{100},$$

де: *Ha* – норма амортизації, %.

$$Ha = \frac{1}{T} \times 100\%,$$

де: *T* – нормативний термін служби обладнання, роки.

Коефіцієнт морального зношування *I* роду (*Кмор.знош.*) можна обчислити так :

$$Кмор.знош.1 = \frac{Bn - Bв}{Bn},$$

де: *Bв* – відновна вартість основних фондів, грн..

Загальний коефіцієнт зношування основних фондів (*Кзнош.заг.*) – визначається:

$$Кзнош.заг. = 1 - (1 - Кф. знош.) \times (1 - Кмор.знош.1).$$

1. Норма амортизації :

$$Ha = \frac{1}{6} \times 100 = 16,6\%$$

2. Сума *A* відрахувань:

$$A = \frac{12000 \times 5 \times 16,6 \times 3}{100} = 2988 \text{ грн.}$$

3. Коефіцієнт фізичного зношування:

$$Кф.знос. = \frac{2988}{12000 \times 5} = 0,498 \text{ або } Кф.знос. = \frac{3}{6} = 0,5$$

4. Коефіцієнт морального зношування:

$$Кмор.знос. = \frac{12000 \times 5 - 10500 \times 5}{12000 \times 5} = 0,125$$

5. Загальний коефіцієнт зношування основних фондів:

$$Кзнос.заг. = 1 - ((1 - 0,498) \times (1 - 0,125)) = 0,561$$

Задачі для самостійного розв'язання.

Завдання 1. Початкова балансова вартість трактора склала 71 370 грн. Після закінчення терміну експлуатації його було списано, причому отримано 3 т металобрухту, які здано за ціною 5300 грн. за 1 т, продано запчастин на суму 10745 грн., витрати по ліквідації склали 475 грн., транспортні витрати на металобрухт 150 грн. Якою буде ліквідаційна вартість трактора?

Розв'язок.

Завдання 2. На початок року початкова вартість основних засобів підприємства становила 690 тис. грн, знос - 290 тис. грн. Протягом року було придбано та введено у дію основні засоби вартістю 48 тис. грн., з експлуатації вибуло основних засобів на суму 65 тис. грн. Знос основних засобів на кінець року становив 340 тис. грн. Визначити: а) показники технічного стану основних засобів на початок та кінець року; б) показники руху основних засобів на підприємстві протягом року.

Розв'язок.

Завдання 3. Визначити первісну вартість об'єкта основних засобів з терміном корисного використання 6 років, амортизацію якого нараховують кумулятивним методом. Відомо, що рівень ліквідаційної вартості даного об'єкта становить 10 % від його первісної вартості, а сума амортизаційних відрахувань у четвертому році експлуатації дорівнювала 2160 грн.

Розв'язок.

Завдання 4. Сільськогосподарське підприємство купило комбайн за 735 тис.грн., термін експлуатації якого 6 років. Нарахувати річну амортизацію за перші 3 роки методом зменшуючого залишку, за решту років служби рівномірним прямолінійним.

Розв'язок.

Завдання 5. Підприємством придбано об'єкт основних засобів, який уведено в експлуатацію в травні поточного року. Первісна вартість об'єкта — 20 тис. грн. Термін корисного використання — 5 років. Ліквідаційна вартість прогнозується на рівні 2,5 % від первісної. Визначити суму амортизаційних відрахувань, нарахованих на даний об'єкт основних засобів методом зменшення залишкової вартості, за поточний рік.

Розв'язок.

Завдання 6. Вартість основного капіталу підприємства на початок року склала 6200 тис. грн. Вводяться основний капітал з 1 травня на 480 тис. грн., а з 1 вересня вибувають на 210 тис. грн. Строк амортизації – 10 років. Визначити річну суму амортизаційних відрахувань, коефіцієнт оновлення та вибуття основного капіталу.

Розв'язок.

ТЕМА 10 . ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Тестові завдання

1. Фінансова стратегія підприємства визначає ...

- а) сутність системи контролю на підприємстві;
- б) довгострокову мету фінансово-господарської діяльності підприємства;
- в) мету фінансово-господарського аналізу підприємства;
- г) стан системи управління на підприємстві;
- д) вірна відповідь відсутня.

2. *Фінансове планування – це ...*

- а) процес фінансового аналізу виробничого підприємства;
- б) сукупність методів та заходів із прогнозування діяльності підприємства;
- в) процес узгодження фінансових ресурсів за джерелами формування та напрямками їх використання в обсягах і часі;
- г) процес управління фінансово-господарською діяльністю підприємства в короткостроковому періоді;
- д) вірна відповідь відсутня.

3. *Методологічний підхід складання фінансових планів з орієнтацією на майбутнє – це ...*

- а) реактивізм;
- б) інактивізм;
- в) преактивізм;
- г) інтерактивізм;
- д) вірна відповідь відсутня.

4. *Сутність розрахунково-аналітичного методу планування фінансових показників полягає в ...*

- а) розробленні варіантів планових розрахунків для вибору найоптимальнішого варіанту;
- б) розрахунку показників на підставі аналізу фактичних даних з урахуванням перспектив їхніх змін у плановому періоді;
- в) розрахунку показників на основі певних фінансових норм та техніко-економічних нормативів;
- г) балансуванні доходів і витрат фінансового плану з зазначенням джерел покриття кожної статті витрат;
- д) вірна відповідь відсутня.

5. *Сутність оперативного фінансового планування полягає в ...*

- а) складанні й виконанні платіжного календаря, касового плану та здійсненні розрахунку потреб у короткострокових залученнях коштів чи їх ефективному розміщенні;
- б) розробленні фінансової стратегії та фінансової політики за окремими аспектами фінансової діяльності;
- в) опосередкуванні процесу впровадження стратегії, створенні умов для контролю за реалізацією заходів з досягнення стратегічних завдань;
- г) визначенні найважливіших показників, пропорцій та темпів розширеного відтворення і є головною формою реалізації мети підприємства;
- д) вірна відповідь відсутня.

6. *Прогнозування ліквідності у фінансовому плануванні проводиться на основі ...*

- а) узгодження вхідного грошового потоку від інвестиційної діяльності в запланованому періоді;
- б) зіставлення обсягів виробництва та реалізації в запланованому періоді;
- в) фіксації факторів, які найбільше впливають на прогнозування результатів діяльності підприємства;
- г) зіставлення грошових надходжень і видатків, які очікуються в плановому періоді;
- д) вірна відповідь відсутня.

7. Збалансованості фінансових ресурсів можна досягти ...

- а) покриваючи дефіцит ресурсів збільшенням дохідної частини до необхідного рівня (якщо підприємство має вільний доступ до ринків капіталів);
- б) зменшуючи планові обсяги грошових видатків (якщо підприємство має обмежені можливості фінансування);
- в) збільшуючи обсяги продаж продукції в кредит за умови підвищення цін та зменшуючи власну кредиторську заборгованість;
- г) усі попередні відповіді вірні;
- д) вірна відповідь відсутня.

8. Інформаційна база фінансового планування – це:

- а) фінансовий план попереднього року;
- б) фактичні показники звітного періоду;
- в) середньостатистичні дані рівня показників по галузі;
- г) витрати виробництва підприємств інших галузей;
- д) нормативно-правові документи

9. До фінансового плану не входять:

- а) бізнес-план;
- б) прогнозований баланс активів та пасивів підприємства;
- в) баланс грошових надходжень та витрат;
- г) прогноз обсягів реалізації.

10. До принципів фінансового планування не відноситься принцип:

- а) інтегрованості;
- б) самофінансування;
- в) реальності;
- г) повноти;
- д) економічності.

11. Для повсякденного контролю за фінансовими ресурсами застосовується планування:

- а) поточне;
- б) стратегічне;
- в) ретроспективне;
- г) оперативне;
- д) перспективне.

12. Фінансові бюджети відображають ...

- а) результати поточної (оперативної) діяльності й, перш за все, показники доходу та здійснених поточних витрат;
- б) вплив прийнятих рішень у виробничій, комерційній, інвестиційній діяльності підприємства на його фінансові ресурси;
- в) обсяг запланованих інвестиційних витрат за проектами, що приймаються;
- г) фінансовий стан підприємства на певну дату;
- д) вірна відповідь відсутня.

13. Метод фінансового планування, при якому витрати підприємства балансуються з відповідними джерелами доходів – це:

- а) нормативний метод;

- б) метод витрат;
- в) балансовий метод;
- г) метод оптимізації;
- д) розрахунково-аналітичний метод.

14. Структура оперативного фінансового плану включає ...

- а) статті надходжень та видатків фінансових ресурсів;
- б) залишки грошових коштів на початок та кінець планового періоду;
- в) обсяги довгострокової кредиторської та дебіторської заборгованості;
- г) заборгованість засновників за внесками до статутного фонду підприємства;
- д) вірна відповідь відсутня.

15. Основним завданням оперативного (короткострокового) фінансового планування є ...

- а) забезпечення платоспроможності підприємства протягом одиниці планового періоду;
- б) максимізація прибутковості підприємства впродовж одиниці планового періоду;
- в) мінімізація кредиторської заборгованості підприємства протягом одиниці планового періоду;
- г) оптимізація фінансової стратегії підприємства щодо інвестицій;
- д) вірна відповідь відсутня.

16. Об'єктом контролю в бюджетуванні є ...

- а) окремі показники витрат і доходів, надходжень та видатків;
- б) служби контролінгу, що здійснюють контроль за дотриманням показників бюджетів;
- в) бюджети структурних підрозділів, часткові (функціональні) та зведені бюджети;
- г) методи та процедури, які використовуються в процесі контролю за виконанням бюджету;
- д) усі відповіді вірні.

17. Призначення фінансового планування:

- а) фінансове забезпечення загального розвитку підприємства;
- б) контроль за своєчасністю платежів;
- в) фінансове забезпечення інвестиційної діяльності;
- г) контроль за своєчасністю грошових надходжень;
- д) фінансове забезпечення з метою досягнення стратегічних цілей.

18. Головна мета фінансового планування:

- а) забезпечення виробництва необхідними джерелами фінансування;
- б) розрахунок нормативних запасів;
- в) планування обсягу виробництва;
- г) забезпечення підприємства необхідними виробничими ресурсами;
- д) планування оптимальних розмірів виробничих запасів.

19. Основна мета складання фінансової частини бізнес-плану – це:

- а) визначення обсягів виробництва у вартісній оцінці;
- б) визначення цін за каналами реалізації та рівнем собівартості одиниці продукції;
- в) визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах та джерелах їх формування;
- г) визначення суми прибутку та рівня рентабельності.

20. У фінансовому плануванні не застосовуються методи:

- а) нормативний;
- б) балансовий;
- в) податковий;
- г) розрахунково-аналітичний;
- д) оптимізації.

Питання для самоконтролю

9. Роль фінансового планування на підприємстві в умовах ринку.
10. Фінансова стратегія підприємства.
11. Сутність фінансового прогнозування.
12. Мета і завдання фінансового планування.
13. Методи фінансового планування.
14. Зміст фінансового плану та порядок його складання.
15. Значення оперативного фінансового планування.
16. Платіжний календар та порядок його складання.
17. У чому полягає відмінність між оперативним і поточним фінансовим плануванням?
18. Яке значення за фінансового планування має оцінка показників діяльності підприємства

Практичні завдання Приклад розв'язку задач

На основі плану формування та використання фінансових ресурсів підприємства визначте необхідний розмір залучення позикових коштів (кредити банків). Щодо планів підприємства на наступний період відомо: а) інвестиції в приріст обігових активів передбачені у розмірі 12,0 тис. грн.; реконструкцію та модернізацію діючих основних засобів - 7,0 тис. грн.; інноваційні інвестиції - 10,0 тис. грн.; б) інші напрямки використання фінансових ресурсів - 4,0 тис. грн.; в) чистий прибуток, що направлений на виробничий розвиток підприємства – 11,3 тис. грн.; г) амортизаційні відрахування - 10,0 тис. грн.; д) залучення власних фінансових ресурсів з інших джерел передбачено у розмірі 3,5 тис. грн.; є) залишок коштів на початок періоду - 2,0 тис. грн., на кінець - 1,8 тис. грн.

Розв'язок

На підставі вихідної інформації складемо план формування і використання фінансових ресурсів підприємства (табл. 10.1).

Таблиця 1

План формування і використання фінансових ресурсів підприємства

Джерела формування	Сума, тис. грн	Напрямки використання	Сума, тис. грн
Залишок коштів на початок періоду	2,0	Інвестиції в приріст обігових активів	12,0
Чистий прибуток на виробничий розвиток підприємства діючих основних фондів	11,3	Інвестиції в реконструкцію і модернізацію діючих основних засобів	7,0
Амортизаційні відрахування	10,0	Інноваційні інвестиції	10,0
Залучення власних фінансових ресурсів з інших джерел	3,5	Інші напрямки використання фінансових ресурсів	4,0
Залучення коштів за рахунок банківських кредитів	визначити	Залишок коштів на кінець періоду	1,8

За розрахунками загальний розмір фінансових ресурсів у плановому періоді в цілому по підприємству має скласти

$$12,0 + 7,0 + 10,0 + 4,0 + 1,8 = 34,8 \text{ тис. грн.}$$

Враховуючи можливості підприємства щодо формування фінансових ресурсів із власних джерел, кошти, залучені за рахунок банківських кредитів, мають становити

$$34,8 - (2,0 + 11,3 + 10,0 + 3,5) = 8,0 \text{ тис. грн.}$$

Висновок: обсяг коштів, що мають бути залучені за рахунок банківських кредитів, складатиме 8,0 тис. грн.

Задачі для самостійного розв'язання.

Завдання 1. Скласти прогнозний бюджет фінансового результату на плановий рік для підприємства, яке займається посередницькою діяльністю, використовуючи такі дані: середня величина націнки під час реалізації товарів – 35%, рентабельність реалізації – 12%, запланований чистий прибуток – 24,0 тис. грн..., запланований до сплати податок на прибуток – 10,5 тис. грн.

Розв'язок.

Завдання 2. На основі наведених даних необхідно скласти платіжний календар (оперативний фін. план) підприємства на декаду: витрати на невідкладні потреби – 2,0 тис. грн; виручка від реалізації - 128,0 тис. грн; сплата % за кредит – 12,0 тис. грн; сплата рахунків постачальників – 32,0 тис. грн; прострочена дебіторська заборгованість – 9,0 тис. грн; сплата податків – 22,0 тис. грн; виплата заробітної плати – 85,0 тис. грн; надходження короткострокового кредиту – 75,0 тис. грн; реалізація основних засобів – 25,0 тис. грн; залишки грошових коштів – 18,0 тис. грн; інші витрати – 20,0 тис. грн; прострочена кредиторська заборгованість – 23,0 тис. грн; погашення короткострокового кредиту – 75,0 тис. грн; інші надходження – 16,0 тис. грн..

Розв'язок.

Завдання 3. Підприємство планує надходження коштів від продажу своїх виробів в обсягах, поданих нижче. При цьому основна частина продажу – 90% здійснюється у кредит, тому надходження грошей на рахунок підприємства відкладається на узгоджений із замовником строк, а саме: 90% платежів у кредит оплачуються замовником через місяць, а 10% - через 2 місяці після виставлення рахунка. Цей порядок діяв і в попередньому році. Суми продажу в листопаді та грудні передпланового періоду становили відповідно – 400 і 450 млн. грн.

На основі наведених даних обчисліть щомісячні надходження у I півріччі планового періоду. Порівняйте суми надходжень із плановими видатками підприємства, проаналізуйте ситуацію.

Вихідні дані

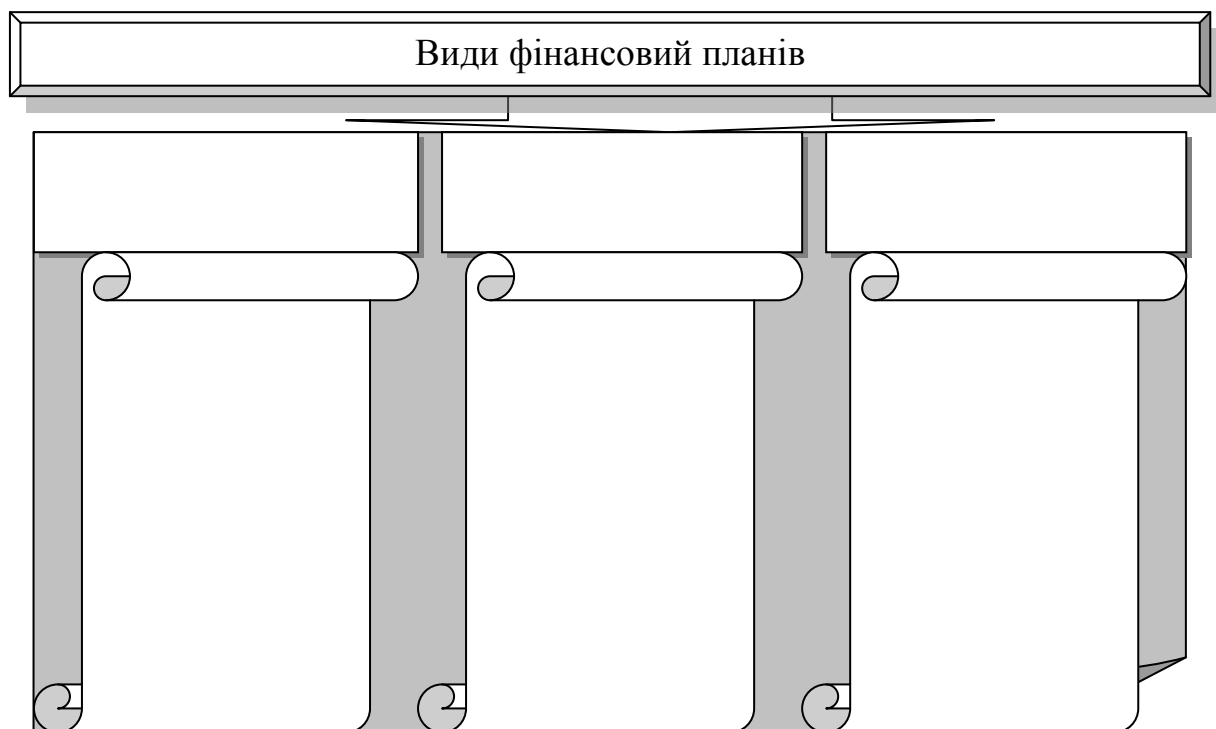
Найменування показника	Період (місяць року)					
	I	II	III	IV	V	VI
Продаж, усього, млн. грн, в тому числі:	350	300	350	400	450	480
у кредит	315	270	315	360	405	432
за готівку	35	30	35	40	45	48
Грошові витрати, млн.грн, усього	360	460	410	390	385	420

Розв'язок.

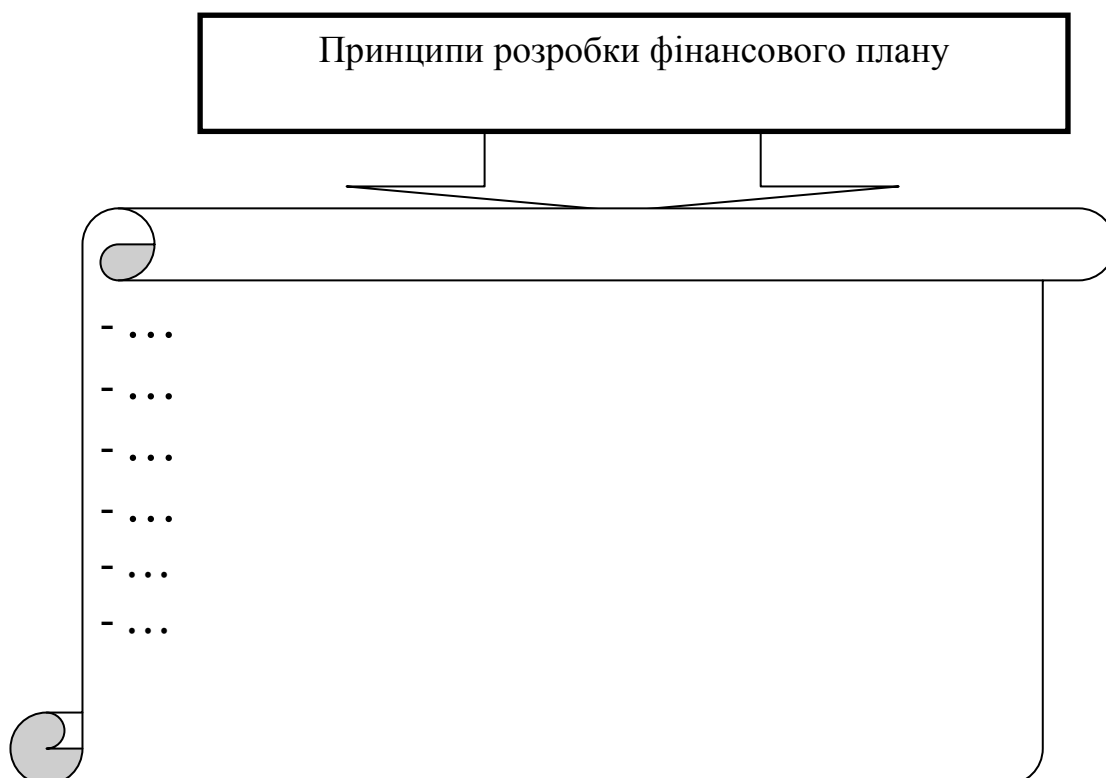
Завдання 4. Розробити план руху грошових засобів підприємства, а також баланс доходів і витрат при наступних прогнозуючих даних планового року (тис. грн.): випуск товарної продукції по відпускним цінам – 800; залишки нереалізованої продукції по відпускним цінам на початок планового року – 50; залишки нереалізованої продукції по відпускним цінам на кінець планового року – 30; в реалізації 40% підакцизної продукції (акциз – 20%); планова виробнича собівартість товарної продукції – 400; залишки нереалізованої продукції на початок року по фактичній виробничій собівартості минулого року – 35; залишки нереалізованої продукції на кінець року по плановій виробничій собівартості – 20; невиробничі витрати – 100; доходи від інших операцій – 804; амортизаційні відрахування – 180; надходження засобів за комунальні та інші послуги – 150; приріст стійких пасивів – 30; доходи від виконання робіт госпрозрахунком – 80; збільшення кредиторської заборгованості – 20; перехідна дебіторська заборгованість – 190; податки, платежі, внески, що входять до собівартості продукції – 120; інвестиції – 100; емісія цінних паперів – 200; інші доходи та надходження засобів – 40; приріст власних оборотних засобів – 80; капітальні вкладення – 400; лізингові платежі – 150; витрати на утримання об'єктів соціальної сфери – 10; довготермінові і короткострокові фінансові вкладення – 200; відрахування у фонд підприємства -50 ; інші витрати і відрахування – 30; податок на прибуток – 50; штрафи – 10.

Розв'язок.

Завдання 5. Визначити види фінансовий планів та охарактеризуйте їх.

Завдання 6. Визначити принципи розробки фінансового плану та охарактеризуйте їх

ТЕМА 11. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Тестові завдання

1. *Фінансовий стан підприємства залежить від:*

- а) фінансової політики підприємства;
- б) випуску продукції;
- в) результатів виробничої, комерційної, фінансово – господарської діяльності підприємства;
- г) ефективності використання фінансових ресурсів.

2. *Фінансовий стан підприємства – це:*

- а) система показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів підприємства;
- б) система показників, що відображають ліквідність і платоспроможність підприємства;
- в) система показників, які характеризують фінансову стійкість підприємства.

3. *До якої групи показників належить показник «коефіцієнт покриття запасів»:*

- а) майнового стану;
- б) ліквідності і платоспроможності;
- в) фінансової стійкості;
- г) прибутковості.

4. *Коефіцієнт мобільності активів характеризує:*

- а) наскільки обсяг поточних зобов'язань може бути погашений за рахунок мобілізованих оборотних активів;
- б) наскільки обсяг поточних зобов'язань може бути погашений за рахунок високоліквідних активів;
- в) потенційну можливість перетворити активи в ліквідні засоби.

5. *Які показники характеризують майновий стан підприємства:*

- а) коефіцієнт зносу основних засобів;
- б) коефіцієнт покриття запасів;
- в) загальний коефіцієнт покриття.

6. *Що таке кризовий фінансовий стан підприємства:*

- а) коли запаси і витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів і довгостроковими позиковими джерелами;
- б) коли запаси і витрати не забезпечуються джерелами їх формування;
- в) коли запаси і витрати забезпечуються за рахунок всіх існуючих джерел формування запасів і витрат.

7. *Фінансовий стан підприємства характеризується...*

- а) Сукупністю виробничо-господарських факторів;
- б) Системою показників, що відображають наявність фінансових ресурсів;
- в) Системою показників, що відображають наявність і формування фінансових ресурсів;
- г) Системою показників, що відображають наявність, розміщення й використання фінансових ресурсів;
- д) Формування та використання фінансових ресурсів.

8. Основними завданнями аналізу фінансового стану є...

- а) Дослідження результатів господарської діяльності підприємства;
- б) Аналіз бухгалтерської звітності;
- в) Оцінка ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості та ефективності використання майна підприємства;
- г) Планування фінансової діяльності підприємства;
- д) Дослідження фінансових ресурсів.

9. Фінансовий аналіз є складовою частиною...

- а) Аналізу господарської діяльності підприємства;
- б) Аналізу фінансової діяльності підприємства;
- в) Аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства;
- г) Аналізу виробничого обліку;
- д) Аналізу бухгалтерської звітності.

10. Прийоми оцінки фінансового стану підприємства - це...

- а) Аналіз відносних показників;
- б) Факторний аналіз;
- в) Аналіз платоспроможності;
- г) Аналіз кредитоспроможності;
- д) Порівняльний аналіз.

11. Методи фінансового аналізу - це...

- а) Комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану підприємства;
- б) Статистичні методи;
- в) Математичні методи;
- г) Формалізовані методи;
- д) Неформалізовані методи.

12. Які показники відносять до групи показників ліквідності та платоспроможності?

- а) Маневреність власних оборотних коштів;
- б) Коефіцієнт концентрації залученого капіталу;
- в) Частка виробничих запасів у активах;
- г) Заборгованість кредиторам;
- д) Коефіцієнт покриття запасів.

13. Як саме визначається коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів?

- а) Позикові кошти/Власні кошти;
- б) Власні кошти/Позикові кошти;
- в) Позикові довгострокові кошти/Власні кошти;
- г) Власні оборотні кошти/Залучені кошти;
- д) $((\text{Власні кошти}) + (\text{Довгострокові залучені кошти})) / \text{Позикові кошти}$.

14. Який показник може характеризувати кількість днів, необхідних для погашення боргів?

- а) Коефіцієнт співвідношення власних та позикових коштів;

- б) Індекс ліквідності;
- в) Показник заборгованості акціонерам.

15. До якої групи показників належить показник маневреності власного капіталу?

- а) Прибутковості;
- б) Фінансової стійкості;
- в) Ліквідності;
- г) Майнового стану;
- д) Ділової активності підприємства.

16. Які показники характеризують майновий стан підприємства?

- а) Коефіцієнт зносу основних засобів;
- б) Головний показник прибутковості;
- в) Коефіцієнт покриття запасів;
- г) Коефіцієнт критичної оцінки;
- д) Сума господарських коштів, яка є в розпорядженні підприємства.

17. Коефіцієнт автономії (незалежності) визначається як відношення:

- а) Позикові кошти/Власні кошти;
- б) Продаж/Матеріальні запаси;
- в) Власні оборотні кошти/Майно підприємства;
- г) Поточні пасиви/Зобов'язання перед акціонерами;
- д) Запаси та витрати/Активи.

18. Рентабельність реалізації продукції визначають за даними

- а) балансу;
- б) звіту про фінансові результати;
- в) звіту про рух грошових коштів;
- г) звіту про власний капітал.

19. Який показник свідчить, наскільки діяльність підприємства фінансується за рахунок позичених коштів?

- 1) коефіцієнт заборгованості;
- 2) коефіцієнт ліквідності;
- 3) коефіцієнт оборотності;
- 4) коефіцієнт витрат;
- 5) коефіцієнт прибутковості.

20. Що таке платоспроможність?

- 1) здатність виконувати свої коротко- та довгострокові зобов'язання за рахунок власних коштів;
- 2) ефективність використання всіх видів ресурсів;
- 3) оборотність усіх активів;
- 4) здатність підприємства за короткий проміжок часу вивільнити необхідну кількість фінансових ресурсів;
- 5) здатність підприємства розрахуватись за надану продукцію (товари, послуги).

Питання для самоконтролю

- 1. Розкрийте потребу та значення оцінки фінансового стану підприємства, його завдання.
- 2. Який порядок розрахунку показників оцінки майнового стану підприємства?

3. Який порядок розрахунку показників ліквідності і плато- спроможності?
4. Який порядок розрахунку показників фінансової стійкості та стабільності?
5. Який порядок розрахунку показників ділової активності підприємства?
6. Охарактеризуйте методичні підходи до оцінки ліквідності балансу.
7. Охарактеризуйте методичні підходи до оцінки фінансової стійкості.
8. Які способи поліпшення фінансового стану підприємства?
9. Мета і основні завдання аналізу фінансового стану.
10. Методи оцінки фінансового стану

Практичні завдання Приклад розв'язку задач

На основі даних фінансової звітності підприємства за ряд минулих періодів (табл. 1) здійснює інтегральне оцінювання його фінансового стану. Зробити необхідні висновки та надати пропозиції щодо поліпшення фінансового стану підприємства у майбутніх періодах.

Інтегральне оцінювання необхідно провести за показниками:

- 1) коефіцієнти ліквідності та платоспроможності (коефіцієнти загальної, поточної та абсолютної платоспроможності);
- 2) показники фінансової стійкості (коефіцієнти фінансової автономії, фінансової стійкості та маневрування);
- 3) показники якості активів (частка власного оборотного капіталу в загальній сумі оборотних активів та коефіцієнт дебіторської заборгованості).

Таблиця 1

Аналітичний баланс підприємства

Показники	На 01.01.хх	На 01.07.хх	На 01.01.хх
<i>Актив</i>			
Усього необоротних активів	2520	2310	2583
Виробничі запаси	330	275	352
Незавершене виробництво	60	72	78
Готова продукція	210	230	190
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (чиста реалізаційна вартість)	273	208	182
Дебіторська заборгованість за розрахунками	33	24	12
Інша дебіторська заборгованість	6	3	4
Грошові активи	1,2	2	2
<i>Всього оборотних активів</i>	913,2	814	820
Разом активів	3433,2	3124	3403
<i>Пасив</i>			
Власний капітал	2478	2310	2415
Довгострокові зобов'язання	220	225	242
Короткостроковий банківський кредит	165	240	336
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	537,2	314	368
Кредиторська заборгованість за розрахунками	22	26	28
Інші поточні зобов'язання	11	9	14

<i>Поточні зобов'язання</i>	735,2	589	746
Разом капітал	3433,2	3124	3403

Розв'язок

Розраховуємо значення показників для інтегрального оцінювання фінансового стану підприємства. Результати розрахунку оформимо у вигляді табл. 2.

Таблиця 2

Фінансовий стан підприємства

Показник	Станом на		
	01.01.xx	01.07.xx	01.01.xx
Коефіцієнт загальної платоспроможності	1,24	1,38	1,1
Коефіцієнт поточної платоспроможності	0,43	0,4	0,27
Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	0,0016	0,0034	0,0027
Коефіцієнт фінансової автономії	0,72	0,74	0,71
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,79	0,81	0,78
Коефіцієнт маневрування	-0,02	0	-0,07
Частка власного обороту капіталу в загальній сумі оборотних активів	-0,046	0	-0,21
Коефіцієнт дебіторської заборгованості	0,34	0,29	0,24

Пояснимо методику розрахунку окремих аналітичних показників.

Коефіцієнт загальної платоспроможності (КЗП) характеризує здатність підприємства за рахунок ліквідних активів покрити поточні зобов'язання. Рекомендоване значення – більше 2.

$$ЗКП = \frac{ЛА}{ПЗ}$$

$$ЗКП1 = 913,2/735,2 = 1,24.$$

$$ЗКП2 = 814/589 = 1,38.$$

$$ЗКП3 = 820/746 = 1,1.$$

Коефіцієнт поточної платоспроможності (ПКП) характеризує здатність підприємства за допомогою своїх швидколіквідних активів розрахуватися по поточних зобов'язаннях. Рекомендоване значення становить 0,8-1.

$$ПКП = \frac{ШЛА}{ПЗ}$$

$$ПКП1 = 313,2/735,2 = 0,43.$$

$$ПКП2 = 237/589 = 0,4.$$

$$\text{ПКПЗ} = 200/746 = 0,27.$$

Коефіцієнт абсолютної платоспроможності (Кабс.лікв) характеризує здатність підприємства за допомогою готових засобів платежу покрити свої поточні зобов'язання. Рекомендоване значення – 0,2-0,3.

$$\text{Кабс.лікв} = \frac{\text{ГЗП}}{\text{ПЗ}}$$

$$\text{Кабс.лікв1} = 1,2/735,2 = 0,0016.$$

$$\text{Кабс.лікв2} = 2/589 = 0,0034.$$

$$\text{Кабс.лікв3} = 2/746 = 0,0027.$$

Коефіцієнт фінансової автономії (КА) характеризує питому частку власного капіталу підприємства у загальному обсязі капіталу. Відповідно до нормативів значення цього показника має становити більше 0,5.

$$\text{КА} = \frac{\text{ВК}}{\text{К}}$$

$$\text{КА1} = 2478/3433,2 = 0,72.$$

$$\text{КА2} = 2310/3124 = 0,74.$$

$$\text{КА3} = 2415/3403 = 0,71.$$

Коефіцієнт фінансової стійкості (Кф.с) характеризує частку власного та прирівняного до нього капіталу в загальній сумі капіталу.

$$\text{Кф.с} = \frac{\text{ВК} + \text{ДПК}}{\text{К}}$$

$$\text{Кф.с1} = (2478 + 220)/3433,2 = 0,79.$$

$$\text{Кф.с2} = (2310 + 225)/3124 = 0,81.$$

$$\text{Кф.с3} = (2415 + 242)/3403 = 0,78.$$

Коефіцієнт маневрування (КМ) характеризує частку власного капіталу підприємства, що використовується для фінансування його оборотних активів. Нормативне значення показника – від 0,4 до 0,6.

$$\text{КМ} = \frac{\text{ВОК}}{\text{ВК}}$$

$$\text{КМ1} = (2478 - 2520)/2478 = -0,02.$$

$$\text{КМ2} = (2310 - 2310)/2310 = 0.$$

$$\text{КМ3} = (2415 - 2583)/2415 = -0,07.$$

Частка власного оборотного капіталу в загальній сумі оборотних активів підприємства (ВОКoa) характеризує питому частку оборотних активів, профінансовану за рахунок власного капіталу. Відповідно до нормативів цей показник має бути більшим за 0,5.

$$\text{ВОКoa} = \frac{\text{ВОК}}{\text{ОА}}$$

$$BO_{Koa1} = (2478 - 2520)/913,2 = -0,046.$$

$$BO_{Koa2} = (2310 - 2310)/814 = 0.$$

$$BO_{Koa3} = (2415 - 2583)/820 = -0,21.$$

Коефіцієнт дебіторської заборгованості ($K_{дз}$) характеризує питому частку дебіторської заборгованості в сумі оборотних активів підприємства.

$$K_{дз} = \frac{ДЗ}{ОА}$$

$$K_{дз1} = (273 + 33 + 6)/913,2 = 0,34.$$

$$K_{дз2} = (208 + 24 + 3)/814 = 0,29.$$

$$K_{дз3} = (182 + 12 + 4)/820 = 0,24.$$

2. Розраховуємо узагальнюючі показники за кожним із напрямів оцінювання фінансового стану підприємства, враховуючи коефіцієнти значущості кожного аналітичного показника.

$$УП_{\Phi, \lambda} = \frac{\sum_{i=1}^n \lambda_i \frac{\Phi C_{\Phi, \lambda}}{\Phi C_{K, \lambda}}}{\sum_{i=1}^n \lambda_i}$$

де $УП_{\Phi, \lambda}$ – узагальнюючий показник фінансового стану підприємства;

λ_i – коефіцієнт вагомості i -го показника фінансового стану;

$\Phi C_{\Phi, \lambda}$, $\Phi C_{K, \lambda}$ – фактичне та критичне значення i -го показника фінансового стану, відповідно.

- По групі показників ліквідності та платоспроможності:

$$УП_{\Phi, \lambda 1} = \frac{0,4 \cdot \frac{1,24}{2} + 0,4 \cdot \frac{0,43}{1} + 0,2 \cdot \frac{0,0016}{0,2}}{1} = 0,42$$

$$УП_{\Phi, \lambda 2} = \frac{0,4 \cdot \frac{1,38}{2} + 0,4 \cdot \frac{0,4}{1} + 0,2 \cdot \frac{0,0034}{0,2}}{1} = 0,44$$

$$УП_{\Phi, \lambda 1} = \frac{0,4 \cdot \frac{1,1}{2} + 0,4 \cdot \frac{0,27}{1} + 0,2 \cdot \frac{0,0027}{0,2}}{1} = 0,33$$

- По групі показників фінансової стійкості:

$$УП_{\Phi, \lambda 1} = \frac{0,3 \cdot \frac{1,72}{0,5} + 0,3 \cdot \frac{0,79}{0,6} + 0,4 \cdot \frac{-0,02}{0,4}}{1} = 1,407$$

$$УП_{\Phi, \lambda 2} = \frac{0,3 \cdot \frac{1,74}{0,5} + 0,3 \cdot \frac{0,81}{0,6} + 0,4 \cdot \frac{0}{0,4}}{1} = 1,449$$

$$УП_{\Phi, C3} = \frac{0,3 \cdot \frac{1,71}{0,5} + 0,3 \cdot \frac{0,78}{0,6} + 0,4 \cdot \frac{-0,07}{0,4}}{1} = 1,346$$

- По групі показників якості активів:

$$УП_{\Phi, C1} = \frac{0,6 \cdot \frac{-0,046}{0,5} + 0,4 \cdot \frac{0,34}{0,3}}{1} = 0,4$$

$$УП_{\Phi, C2} = \frac{0,6 \cdot \frac{0}{0,5} + 0,4 \cdot \frac{0,29}{0,3}}{1} = 0,39$$

$$УП_{\Phi, C3} = \frac{0,6 \cdot \frac{-0,21}{0,5} + 0,4 \cdot \frac{0,24}{0,3}}{1} = 0,07$$

3. Розраховуємо інтегральний показник фінансового стану підприємства із урахуванням усіх аналітичних напрямів та їх коефіцієнтів вагомості по трьох періодах:

$$ІП_{\Phi, C.} = \frac{\sum_{i=1}^n УП_{\Phi, C.} \beta_i}{\sum_{i=1}^n \beta_i},$$

де β_i – коефіцієнт вагомості кожного елемента оцінювання фінансового стану підприємства.

$$ІП_1 = 0,42 \cdot 0,35 + 1,407 \cdot 0,35 + 0,4 \cdot 0,3 = 2,604.$$

$$ІП_2 = 0,44 \cdot 0,35 + 1,449 \cdot 0,35 + 0,39 \cdot 0,3 = 2,07.$$

$$ІП_3 = 0,33 \cdot 0,35 + 1,346 \cdot 0,35 + 0,07 \cdot 0,3 = 0,61.$$

Задачі для самостійного розв'язання.

Завдання 1. Вихідні дані балансу сільськогосподарського підприємства: оборотні активи – 8488 т грн., в т. ч. грошові кошти і короткострокові фінансові вкладення – 410 тис. грн., короткострокові зобов'язання – 10404 тис. грн., власний капітал – 15429 тис. грн., довгострокові позикові кошти – 1916 тис. грн., основні засоби та поза оборотні активи – 19261 тис. грн. Визначити показники фінансової стабільності і платоспроможності підприємства.

Розв'язок.

Завдання 2. Визначити та проаналізувати показники ліквідності та платоспроможності сільськогосподарського підприємства на основі вихідних даних: дохід від реалізації продукції – 125,7 тис. грн., короткострокові фінансові вкладення – 83,1 тис. грн.; грошові кошти: в касі підприємства – 2150 грн., на поточному рахунку в банку – 17,5 тис. грн., короткострокові фінансові вкладення – 15 тис. грн., дебіторська заборгованість – 18820 грн., виробничі запаси – 56 тис. грн., готова продукція – 25,2 тис. грн..

Розв'язок.

Завдання 3. Обчислити коефіцієнти покриття та швидкої ліквідності, дати характеристику стану ліквідності активів підприємства, якщо відомо, що: показник «чистий робочий капітал» має позитивне значення 1570 тис. грн; поточні активи підприємства становлять 2700 тис. грн; частка запасів у складі поточних активів дорівнює 65 %.

Розв'язок.

Завдання 4. Визначити платоспроможність підприємства за допомогою коефіцієнтів ліквідності (загальної, термінової, абсолютної) на основі даних: Оборотні активи – 12 200тис.грн., в тому числі: виробничі запаси – 7 100тис.грн.; грошові кошти та їх еквіваленти – 250тис.грн.; ліквідні цінні папери – 50тис.грн. Поточні короткострокові зобов'язання – 4 920тис.грн.

Розв'язок.

Завдання 5. За даними балансу підприємства обсяг власного капіталу 15 700тис.грн., фактична вартість основних засобів та інших позаоборотних активів 9 000тис.грн., фактична вартість виробничих запасів 1 200тис.грн., фактична вартість незавершеного виробництва 750тис.грн., фактична вартість готової продукції 5 200тис.грн., фактична вартість дебіторської

заборгованості за товари, роботи 3 852тис.грн., фактична вартість грошових коштів 250тис.грн., інші оборотні активи 250тис.грн., Визначити коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами (коефіцієнт автономії).

Розв'язок.

Завдання 6. Виручка від реалізації продукції з ПДВ – 900 тис.грн. Повна собівартість продукції – 650 тис.грн. Прибуток від іншої реалізації – 43 тис.грн. Позареалізаційний прибуток – 7,5 тис.грн. Платежі до бюджету – 71,4 тис.грн. Середня вартість активів – 3100 тис.грн. Середня вартість власного капіталу – 1920 тис.грн. Визначити прибуток від реалізації, балансовий прибуток, чистий прибуток, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність реалізованої продукції та зробити висновок щодо фінансового стану підприємства.

Розв'язок.

ТЕМА 12. ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ТА БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ

Тестові завдання

1. Фінансова криза – це...

- а) фаза розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей його впливу на фінансові відносини;
- б) кінцева стадія непрогнозованого процесу втрати потенціалу розвитку, у процесі якого структура капіталу та ліквідність підприємства погіршуються на стільки, що це загрожує його подальшому існуванню;
- в) визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше ніж через застосування ліквідаційної процедури.

2. Санація підприємства – це:

- а) задоволення вимог кредиторів та виконання зобов'язань перед бюджетом;
- б) надання підприємству зовнішньої фінансової допомоги;
- в) комплекс послідовних, взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційно-го, соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді.

3. Основні цілі санації – це:

- а) своєчасно розпізнавати кризові явища та забезпечити достовірність результату розпізнавання;
- б) задоволення вимог кредиторів та виконання зобов'язань перед бюджетом;
- в) подолання як причин кризи (удосконалення господарської, фінансової, інвестиційної діяльності), так і її симптомів.

4. План санації складається з:

- а) вступу та чотирьох розділів;
- б) вступу та п'яти розділів;
- в) вступу, п'яти розділів, закінчення.

5. Модель санації підприємства складається з таких основних блоків:

- а) ідентифікація симптомів кризи, аналіз причин кризи та оцінка можливостей їх усунення, вибір санаційних заходів;
- б) визначення цілей санації, управління санацією, досягнення цілей санації;
- в) правильна відповідь відсутня.

6. Фінансово-економічні заходи – це:

- а) заходи, які вдосконалюють організаційну структуру підприємства, звільнюючи підприємства від непродуктивних виробничих структур та поліпшують виробничі відносини між членами трудового колективу;
- б) заходи, які відображають фінансові відносини, що виникають у процесі використання внутрішніх і зовнішніх фінансових джерел оздоровлення підприємства і мобілізації;
- в) заходи, які спрямовані на фінансування системи перепідготовки кадрів, пошук та створення нових робочих місць, додаткові соціальні виплати;
- г) заходи, які пов'язані з модернізацією та оновленням виробничих фондів зі зменшенням простоїв і підвищенням ритмічності виробництва, скороченням технологічного

часу, покращанням якості продукції та зниженням її собівартості, удосконаленням асортименту продукції.

7. *Хто несе відповідальність за складання санаційного плану:*

- а) головний бухгалтер;
- б) керівництво підприємства;
- в) аудиторська фірма або сертифікований аудитор, які здійснили аудиторську перевірку.

8. *Під час оцінки санаційного плану аудитор не досліджує таку концепцію:*

- а) економічність;
- б) ефективність;
- в) досяжність;
- г) результативність.

9. *В аудиторському висновку не зазначаються:*

- а) відповідальність, яку несе аудитор;
- б) безпосередні виконавці аудиту та обсяги їх робіт;
- в) обсяги та види проведених досліджень;
- г) думка про економічність, ефективність та досяжність санаційного плану.

10. *Банкрутство підприємства - це:*

- а) недоліки у виробничій сфері;
- б) неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити вимоги кредиторів не інакше ніж через застосування ліквідаційної процедури;
- в) спад кон'юнктури в економіці в цілому.

11. *Розрізняють види тактики фінансового оздоровлення:*

- а) захисну та наступальну;
- б) економічні, соціальні, правові;
- в) внутрішні та зовнішні.

12. *За ступенем залежності від суб'єкта господарської діяльності всі чинники діляться:*

- а) захисні та наступальні;
- б) економічні, соціальні, правові;
- в) внутрішні та зовнішні.

13. *За глибиною банкрутства розрізняють його стадії:*

- а) критичне банкрутство;
- б) критичне банкрутство, допустиме банкрутство, катастрофічне банкрутство;
- в) критичне банкрутство, допустиме банкрутство .

14. *Допустиме банкрутство – це:*

- а) характеризує зародження негативного стану, виникає на етапі життєвого циклу «реорганізація», коли виникає загроза втрати прибутку від підприємницької діяльності;
- б) виникає на етапах «банкрутство» і «ліквідація» життєвого циклу підприємства, супроводжується його закриттям або примусовою ліквідацією, наслідком яких є розпродаж майна для погашення вимог кредиторів;
- в) визначає посилення негативних тенденцій на етапі «спад», коли витрати на здійснення діяльності доводиться відшкодовувати за рахунок засобів кредиторів.

15. *Критичне банкрутство – це:*

а) характеризує зародження негативного стану, виникає на етапі життєвого циклу «реорганізація», коли виникає загроза втрати прибутку від підприємницької діяльності;

б) виникає на етапах «банкрутство» і «ліквідація» життєвого циклу підприємства, супроводжується його закриттям або примусовою ліквідацією, недоліком яких є розпродаж майна для погашення вимог кредиторів;

в) визначає посилення негативних тенденцій на етапі «спад», коли витрати на здійснення діяльності доводиться відшкодовувати за рахунок засобів кредиторів.

16. Катастрофічне банкрутство – це:

а) характеризує зародження негативного стану, виникає на етапі життєвого циклу «реорганізація», коли виникає загроза втрати прибутку від підприємницької діяльності;

б) виникає на етапах «банкрутство» і «ліквідація» життєвого циклу підприємства, супроводжується його закриттям або примусовою ліквідацією, наслідком яких є розпродаж майна для погашення вимог кредиторів;

в) визначає посилення негативних тенденцій на етапі «спад», коли витрати на здійснення діяльності доводиться відшкодовувати за рахунок засобів кредиторів.

17. До внутрішніх чинників неспроможності підприємства відносять:

а) захисні та наступальні;

б) економічні, соціальні, правові, природнокліматичні, екологічні;

в) матеріально-технічні та організаційні.

18. До зовнішніх чинників неспроможності підприємства відносять:

а) захисні та наступальні;

б) економічні, соціальні, правові, природнокліматичні, екологічні;

в) матеріально-технічні та організаційні.

19. На якій стадії починається антикризове управління підприємством:

а) на етапі різкого спаду виробництва, тобто «критичного банкрутства»;

б) на етапі активного спаду виробництва;

в) на етапі ліквідації підприємства.

20. Ліквідація підприємства здійснюється:

а) ліквідаційною комісією;

б) Національним банком України;

в) засновниками підприємства.

Питання для самоконтролю

8. Економічна сутність фінансової санації підприємства.
9. Фактори, що спричиняють фінансову кризу на підприємстві.
10. Класична модель фінансової санації.
11. План санації.
12. Сутність санаційного аудиту та етапи його проведення.
13. Фінансові джерела санації підприємств.
14. Санаційний аудит та методика його проведення
15. У чому полягає зміст класичної моделі фінансової санації?
16. З яких розділів повинен складатися план санації підприємства?
17. За яких умов може бути прийнято рішення про порушення справи про банкрутство підприємства-боржника?

Практичні завдання Приклад розв'язку задач

Ліквідаційна вартість підприємства складає 5430 тис. грн. Прогнозуємий середньорічний чистий грошовий потік - 570 тис. грн. Середньозважена вартість капіталу складає 10%. Розрахуйте економічну вартість підприємства. Що доцільніше: ліквідація чи реорганізація?

Розв'язок

Економічна вартість підприємства визначається за формулою:

$$\text{Економічна вартість} = \frac{\text{Чистий грошовий потік}}{\text{Середньозважена вартість капіталу}}$$

$$\text{Економічна вартість} = \frac{570}{0,1} = 5700 \text{ тис грн}$$

Таким чином, економічна вартість більше ліквідаційної, і має сенс реорганізувати підприємство, а не ліквідувати його.

Задачі для самостійного розв'язання.

Завдання 1. Після реалізації майна було отримано 4 млн грн. Вимоги кредиторів до боржника становили: за банківські кредити, забезпечені заставою – 700 тис.грн; із загальнодержавних податків – 100 тис.грн; Пенсійному фонду – 1,3 млн грн; із заробітної плати – 1,005 млн грн; вимоги кредиторів, не забезпечені заставою – 1 млн грн. Описати черговість задоволення вимог кредиторів і знайти суми погашення боргів.

Розв'язок.

Завдання 2. Після реалізації майна було отримано 3,2 млн грн. Вимоги двох кредиторів, не забезпечені заставою, становлять 1 млн грн та 300 000 грн.

Розрахувати, наскільки будуть задоволені дані вимоги, якщо вимоги, забезпечені заставою, становлять 1,6 млн грн, заборгованість з оплати праці – 500 000 грн, податкової заборгованості – 640 000 грн, вимоги щодо здійснення внесків трудового колективу до статутного фонду – 3,4 млн грн, витрати керуючого господарського суду, що пов'язані з утриманням і збереженням майнових активів банкрута – 70 000 грн, інші витрати з провадження справи про банкрутство – 90 000 грн.

Розв'язок.

Завдання 3. Після реалізації майна було отримано 4 млн грн. Вимоги кредиторів до боржника становили: за банківські кредити, забезпечені заставою – 700 тис.грн; із загальнодержавних податків – 100 тис.грн; Пенсійному фонду – 1,3 млн грн; із заробітної плати – 1,005 млн грн; вимоги кредиторів, не забезпечені заставою – 1 млн грн. Описати черговість задоволення вимог кредиторів і знайти суми погашення боргів.

Розв'язок.

Завдання 4. Чи обов'язкова ліквідація підприємства після задоволення вимог кредиторів, якщо після реалізації його майна було отримано 4 млн грн, а вимоги кредиторів становили: оплата праці – 300 тис.грн. податкові зобов'язання – 275 тис.грн. витрати, пов'язані з проведенням справи про банкрутство, – 50 тис.грн. кредити банків – 1,8 млн грн. інша заборгованість – 1,1 млн грн?

Розв'язок.

Завдання 5. Після реалізації майна було отримано 4,5млн грн. Вимоги кредиторів до боржника становили: за банківські кредити, забезпечені заставою – 750 000 грн., із загальнодержавних податків – 130 000 грн.. Пенсійному фонду – 1,4 млн грн., із заробітної плати – 1,2 млн. грн., вимоги кредиторів, не забезпечені заставою – 1,1 млн грн.

Описати черговість задоволення вимог кредиторів і знайти суми погашення боргів.

Розв'язок.

Завдання 6. Визначте сумарний санаційний прибуток товариства з обмеженою відповідальністю, якщо планом санації передбачено реалізацію таких операцій з реструктуризації активів:

- продаж невикористовуваного у виробничому процесі устаткування, у результаті чого надійшло 128,3 тис. грн без ПДВ (залишкова балансова вартість об'єкта – 164,8 тис. грн);

- проведено переоцінку всіх виробничих приміщень, що перебувають на балансі підприємства, – загальна сума дооцінки балансової вартості становила 65,8 тис. грн;
- перегляд інвестиційного портфеля через продаж частини короткострокових фінансових вкладень балансовою вартістю 13,5 тис. грн за 25,4 тис. грн, послуги торговця цінними паперами – 0,7 тис. грн;
- за даними податкового обліку збиток за попередні роки склав 139,5 тис. грн.

Розв’язок.

Завдання 7. Визначити форми санації підприємства, спрямовані на рефінансування його боргу.

Форми санації підприємства, спрямовані на рефінансування його боргу	

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Андрущенко В. Л. Податкова держава: монографія / В. Л. Андрущенко, Т. В. Тучак. – К. : Алерта, 2016. – 304 с.
2. Антонюк О.П. Економічний аналіз : навчальний посібник / О.П. Антонюк, Т.М. Ступницька, Н.М. Купріна. – [2-е вид., випр. і доп.]. – Львів: Магнолія-2006, 2012. – 326 с.
3. Базецька Г.І. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері: навч. посіб. / Г.І. Базецька, Л.Г. Суботовська, Ю.В. Ткаченко. – Харків: ХНАМГ, 2012. – 292 с.
4. Базилевич В. Д. Державні фінанси: навчальний посібник / В.Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. – [2-е вид., перероб. та доп.]. – К: Атіка, 2012. – 368 с.
5. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навчальний посібник / М.М. Бердар. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К.: Видавець Паливода А.В., 2012. – 464 с.
6. Білик М.М. Фінансові системи розвитку регіонів України: монографія / М.М. Білик. – К.: КНЕУ, 2013. – 231 с.
7. Благун І.Г. Фінанси: навч. посіб. / І.Г. Благун, Р.С. Сорока, І.В. Єлейко. – Л. : Магнолія-2006, 2014. – 314 с.
8. Бурик А.Ф. Планування діяльності підприємства: навч. посібн. / А.Ф. Бурик. – К: ЦУЛ, 2016. – 260 с.
9. Бурковська А. В. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції в сучасних умовах : навч. посібник / А. В. Бурковська, Т. І. Лункіна. – Київ: «Центр учбової літератури», 2014. – 208 с.
10. Васильчук І.П. Фінансова діяльність в таблицях і схемах: навчально – методичний посібник / І.П. Васильчук, Т.П. Якимчук, Н.Є. Крупська. – Львів: Магнолія – 2006, 2013. – 336 с.
11. Говорушко Т.А. Фінанси для фінансистів : підручник / за ред. Т.А. Говорушко. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 612 с.
12. Гончаренко О.В. Міжбюджетні відносини на місцевому рівні: монографія / О.В. Гончаренко. – К.: Алерта, 2013. – 222 с.
13. Горбонос Ф. В. Економіка підприємств: підручник / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. – К.: Знання, 2013. – 463 с.
14. Гриб С.В. Фінанси підприємств в таблицях, схемах та тестах: навчальний посібник / С.В. Гриб, І.О. Болкунов. – [2-е вид., перероб. та доп.]. – Львів: Магнолія-2006, 2013. – 330 с.
15. Гушко С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / С.В. Гушко, А.В. Шайкан, Н.П. Шайкан, О.А. Гушко. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Кривий Ріг: Чернявський Д.О., 2011. – 174 с.
16. Данілов О.Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / О.Д. Данілов, Т.В. Паєнко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.
17. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. Л.Г. Мельника. – Суми: Університетська книга, 2012. – 864 с.
18. Звітність підприємства: підручник / М. І. Бондар, Ю. А. Верига, М. М. Орищенко, Н. В. Прохар, Л. І. Лежненко. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 570 с.
19. Квасницька Р.С. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навчальний посібник / Р.С. Квасницька. – Львів: Магнолія. - 2013. – 631 с.
20. Кондрашов О.М. Фінанси підприємств з основами економічних досліджень: навч. посіб. / О.М. Кондрашов, Н.І. Демчук, І.І. Туболец, В.М. Хопчан. – Донецьк: Юго – Восток, 2009. – 433 с.
21. Косова Т.Д. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник/ За заг. ред. Т.Д. Косової, І.В. Сіменко. – К.: ЦУЛ, 2013. – 440 с.
22. Крисоватий А.І. Новітня парадигма преференційного оподаткування: монографія / А.І. Крисоватий, Г.В. Василевська. – К.: ЦУЛ, 2013. – 260 с.
23. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: навч. посібник / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2014. – 365 с.

24. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: підручник / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. – К.: ЦУЛ, 2013. – 504 с.
24. Ніколаєва О.М. Місцеві фінанси: навчальний посібник / О.М. Ніколаєва, А.С. Маглаперідзе. – К.: ЦУЛ, 2013. – 354 с.
25. Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів : матеріали VII Міжн. наук.-практ. конфер., 22 грудня 2015 р. / НУДПСУ, НДЦ з проблем оподаткування ; ред. кол. П. В. Пашко, Л. Л. Тарангул та [ін.]. – К. : ВЦ НУДПСУ, 2015. – 472 с.
26. Співробітництво з Міжнародними фінансовими організаціями [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=43251
27. Управління фінансовою санацією підприємств у схемах і таблицях : навч. посіб. / О.О. Терещенко, О.А. Островська, О.Б. Соколова. – К.: КНЕУ, 2014. – 217 с.
28. Шило В.П. Фінанси підприємств за модульною системою навчання / В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.В. Балабанова, І.І. Криштопа. – К.: Кондор, 2011. – 429 с.
29. Фінанси підприємств: підручник / [Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – Восьме вид., перероб. і доп.. – К.: КНЕУ, 2013. – 219 с.
30. Фінансовий менеджмент. Практикум : навч. Посібник / Л. Д. Буряк, М. Д. Білик, О. М. Грицино та ін. ; за заг. ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2015. – 335 с.
31. Фінансовий аналіз. Практикум : навч. посіб.» ([М. Д. Білик (кер. кол. авт.), О. В. Павловська, Н. М. Притуляк та ін.] ; за заг. та наук. ред. д.е.н., проф. М. Д. Білик. – К. : КНЕУ, 2014. – 474 с.
32. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. / М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.

Законодавчі акти

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – Ст. 144.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.
3. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від 23.11.2018 № 2629-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 “Про консолідовану фінансову звітність» затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 628 – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0161-00>.
5. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України (Документ 2343-12, чинний, поточна редакція — Редакція від 04.04.2018, підстава 2320-19) [Електронний ресурс]: Закон України від 14.05.92 № 2343-XII. – Режим доступу: <https://zakon.help/law/2343-XII>
6. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов’язань: Закон України (Документ 543/96-ВР, чинний, поточна редакція — Тлумачення від 11.07.2013, підстава - v007p710-13) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80>
7. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [Електронний ресурс]: постанова Правління Національного банку України від 21.01.2004 № 22. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0377-04>.
8. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Правління Національного банку України (Документ z0377-04, чинний, поточна редакція — Редакція від 31.01.2019, підстава - v0023500-19) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>
9. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України: Постанова Правління Національного банку України

- (Документ z0174-03, чинний, поточна редакція — Редакція від 12.09.2018, підстава - v0095500-18) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03>
10. Про обіг векселів в Україні: Закон України (Документ 2374-III, чинний, поточна редакція — Редакція від 19.07.2017, підстава - 1982-VIII) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>
11. Митний кодекс України : чинне законодавство із змін. та доп. станом на 8 лютого 2016 р.: офіц. текст. – К. : Вид. дім "ПАЛІВОДА А. В.", 2016. – 372 с. – (Кодекси України). Митний кодекс України : практичні аспекти : навч.-метод. посіб. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 516 с.
12. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

Наукові журнали України, періодичні видання (рекомендовані)

1. Фінанси України
2. Економіка України
3. Облік і фінанси
4. Економіка АПК
5. Світ фінансів
6. Аграрний тиждень. Україна
7. Агробізнес Україна
8. Вісник. Офіційно про податки
9. Податки та бухгалтерський облік
10. Фінансові дослідження

13. Інформаційні ресурси

7. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua.
8. Податковий Кодекс України / Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
9. Сервер Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
10. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
11. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
12. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>